

Agnete Vabø og Jens-Christian Smeby

Evaluering av Leonardo da Vinci og Sokrates i Norge

NIFU skriftserie nr. 19/2003

NIFU – Norsk institutt for studier
av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31
0352 Oslo

ISSN 0808-4572

Forord

Norsk institutt for studier av forskning og høyere utdanning har på oppdrag fra Utdannings- og forskningsdepartementet evaluert norsk deltakelse i EUs utdanningsprogrammer Leonardo da Vinci og Sokrates, samt de nasjonale kontorene for disse programmene. Det er utarbeidet fire rapporter; en om norsk deltakelse i Leonardo da Vinci og en om norsk deltakelse i Sokrates, en om nasjonalt kontor for Leonardo som er ivaretatt av Teknologisk institutts (TI) drift av Leonardo og en om nasjonalt kontor for Sokrates som ivaretas av Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU). I tillegg er det utarbeidet et 10 siders sammendrag. De to første rapportene er skrevet på engelsk i henhold til en relativt omfattende og detaljert mal fra EU. Evalueringene av nasjonalkontorene tar utgangspunkt i avtalen disse har inngått med Utdannings- og forskningsdepartementet, og er skrevet på norsk.

Denne rapporten samler alle de fire evalueringsrapportene. Først presenteres sammendraget som gir en oversikt over de fire evalueringene og de viktigste konklusjonene. Sammendraget kan også tjene som en introduksjon til programvirksomheten. De fire evalueringsrapportene følger som vedlegg.

Evalueringene er gjennomført av Agnete Vabø og Jens-Christian Smeby. Smeby har vært prosjektleder. Tine Prøytz og Per Olaf Aamodt har bidratt med innspill og kommentarer. Det rettes også en stor takk til de personene som har latt seg intervju, samt de ansatte ved TI og SIU som også har bidratt med bakgrunnsmateriale og annen bistand.

Oslo, august 2003

Petter Aasen
Direktør

Ingvild Marheim Larsen
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
Innledning	7
Om programmene	8
Oppslutning og erfaring med programmene	10
Driften av nasjonalkontorene.....	13
En samlet nasjonal strategi	15

Vedlegg 1: Norwegian report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme

Vedlegg 2: Norwegian report on the implementation of the second phase of the Socrates programme

Vedlegg 3: Driften av nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci i Norge

Vedlegg 4: Driften av nasjonalt kontor for Sokrates i Norge

Sammendrag

Innledning

Norge deltar i Leonardo da Vinci og Sokrates programmene gjennom EØS avtalen. For hvert av disse programmene er det opprettet egne nasjonalkontor som har ansvar for driften av programmene. Teknologisk institutt (TI) har ansvar for drift av Leonardo da Vinci programmet, mens Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) har ansvar for driften av Sokrates. Den Europeiske kommisjon har vedtatt at det skal gjennomføres en midtveiseevaluering av de to programmene, dvs. midt i programperioden som strekker seg fra 2000-2006. Hensikten er å fremskaffe kunnskap og vurderinger til den europeiske kommisjonen og de nasjonale utdanningsmyndigheter, som både kan belyse hvorvidt sentrale målsettinger i programmet var nådd, så vel som å bidra til en fortsatt konstruktiv utvikling av programaktivitetene. Evalueringene skal også fungere som underlagsmateriale for sluttevalueringene som skal leveres i 2007. I avtalen mellom Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og nasjonalkontorene er det slått fast at driften av nasjonalkontorene og samarbeidet mellom dem skulle evalueres i løpet av 2003. Det skulle legges særlig vekt på å vurdere koordinering av innsatsen om sammenfallende deler av programmene, informasjonsaktiviteter mot målgruppene, planlegging, prosjektutvikling og spredning av resultater, informasjonsutveksling mellom programoperatørene og samarbeid om nasjonalt utvalg for Leonardo da Vinci og Sokrates.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) har gjennomført disse fire evalueringene på oppdrag av Utdannings- og forskningsdepartementet:

- Norwegian report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme (vedlegg 1)
- Norwegian report on the implementation of the second phase of the Sokrates programme (vedlegg 2)
- Driften av nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci i Norge (vedlegg 3)
- Driften av nasjonalt kontor for Sokrates i Norge (vedlegg 4)

Rapportene baserer seg dels på kvantitative data utarbeidet av EU-kommisjonen og nasjonalkontorene, ulike typer rapporter om virksomheten og andre typer skriftlig materiale samt intervjuer med 35 personer, forvaltere og brukere, med ulike typer erfaring med og tilknytning til programmene.

Vi gir først en kort presentasjon av de to utdanningsprogrammene. Deretter gis en oversikt over erfaringene med programmene og nasjonalkontorenes drift av dem samt noen av de viktigste anbefalingene fra de fire rapportene. Avslutningsvis understreker vi behovet for en større grad av integrering av det internasjonale samarbeidet i den nasjonale politikken for utdanning og kompetanseutvikling.

Om programmene

I følge den Europeiske kommisjon er en felles overordnet målsetning for Leonardo da Vinci- og Sokrates-programmet at de skal bidra til utvikling av kunnskap, kvalifikasjoner og sysselsetting gjennom et europeisk samarbeid om utdanning, yrkesopplæring og livslang læring. Dessuten skal programmene bidra til å fremme lik tilgang til utdanning og opplæring for alle grupper. Sentralt er også målsettingen om å utvikle bruken av ulike europeiske språk. Innovasjon i utdanningsøyemed gjennom internasjonalt samarbeid for å utvikle nye og bedre undervisningsmetoder og pensum, særlig med tanke på bruk av IKT i utdannings- og opplæringsøyemed, er en annen viktig fellesnevner.

Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci er EUs program for yrkes- og profesjonsrettet opplæring på alle nivåer og for alle sektorer. Overordnet mål for programmet er å bidra til et mer effektivt og konkurranskraftig næringsliv, høy kvalitet i all produksjon av varer og tjenester og økt sysselsetting. Det legges vekt på å bidra til å utvikle ferdigheter og kompetanse med henblikk på de endringer som skjer innenfor teknologi og organisasjon, samt ut fra behovet for innovasjonsutvikling og entreprenørskap. Dette målet skal nås ved å styrke kvaliteten i profesjonsopplæringen for alle sektorer, målgrupper og geografiske områder, og ved å gi bedrifter tilgang til god og riktig kompetanse.

Utdanningsinstitusjoner, bedrifter og bransjeorganisasjoner, offentlige institusjoner og forvaltningsorganer, faglige organisasjoner og andre typer virksomheter kan få støtte gjennom programmet. Enkeltpersoner kan ikke søke om prosjektmidler direkte, men må søke gjennom den virksomheten de er tilsluttet. Programmets fase 1 var fra 1995 til 1999. EU har vedtatt en ny programperiode som skal gå frem til utgangen av 2006.

Innenfor rammen av andre fase av Leonardo-programmet er det definert seks typer prosjekt som kan støttes økonomisk:

- *Mobilitet* – for personer som er involvert i, har ansvar for eller interesser i yrkes- og profesjonsutdannelse.

- *Pilotprosjekter*- for å fremme innovasjon og økt kvalitet i yrkes- og profesjonsutdanning.
- *Språkprosjekter*- som tar sikte på å styrke språkrelevant opplæring og forståelsen av andre kulturer i forbindelse med yrkesutdanning.
- *Utvikling av tverrnasjonale samarbeidsnettverk*- for utveksling av ideer, erfaringer og god praksis.
- *Utvikling og ajourføring av referansemateriell* – undersøkelse og analyser, sammenligning av data, informasjonsinnsamling og spredning av informasjon og god praksis.
- *Fellestiltak* overfor de andre EU-programmene Sokrates og Ung i Europa.

Det skilles mellom tre ulike søknadsprosedyrer. Mobilitetsprosjekter tildeles gjennom det som betegnes som prosedyre A, mens pilot, språk og nettverksprosjekter tildeles gjennom prosedyre B og utvikling, ajourføring og referansemateriell samt fellestiltak gjennom prosedyre C. Prosedyre C administreres direkte av EU og prosjektene omtales derfor gjerne som sentraliserte prosjekter. I prosedyre A har Nasjonalkontoret hovedansvaret for utlysningen og tildeling av midler innenfor en gitt ramme. I prosedyre B gjennomfører Nasjonalkontoret en nasjonal prekvalifiseringsrunde før de innstilte søknadene sendes til endelig vurdering i EU. Overføringen av midler til prosedyre A og prosedyre B prosjekter går gjennom Nasjonalkontoret som også har det formelle ansvaret for oppfølging, revisjon og rapportering fra prosjektene. Prosedyre A og B omtales derfor gjerne som desentraliserte prosjekter.

I 2002 ble det bevilget nesten 1 millioner euro (7,5 millioner kroner) til prosedyre A prosjekter og nesten 1,6 millioner euro (11,9 millioner kroner) til prosedyre B prosjekter. Det var ingen norske søknader for sentraliserte prosjekter.

Sokrates

Programmet støtter samarbeid i hele utdanningssektoren, fra barnehage til universitet, inkludert voksenopplæring og etterutdanning. Sokrates er et paraplyprogram som består av en rekke underprogram. De tre hovedpilarene er Comenius, Erasmus og Grundtvig:

- *Comenius* retter seg inn mot skolen og lærerutdanningen. Det gir støtte til internasjonalt samarbeid og nettverksamarbeid for lærere og skoler, til skoleutviklingsprosjekt der både lærere og elever kan delta, til utvikling av etterutdanningstiltak og stipend til etterutdanning, og til praksisopphold for studenter som skal bli lærere.
- *Erasmus* er et program for samarbeid mellom institusjoner innen europeisk høyere utdanning. Studentutveksling er den viktigste delen av programmet, men det gir

også støtte til lærerutveksling, pensumsutviklingsprosjekter, intensivkurs og faglige nettverk, såkalte tematiske nettverk.

- *Grundtvig* retter seg mot voksenopplæring. Programmet gir støtte til internasjonalt samarbeid mellom tilbydere av voksenopplæring, utvikling av tilbud om etterutdanning for lærere i voksenopplæring og stipend til etterutdanning. Det gir også støtte til utvikling av nettverk.
- *Lingua* retter seg mot språkopplæring; dvs. bevisstgjøring om språk og utvikling av undervisningsmateriell.
- *Minerva* retter seg mot utviklingen av IKT- og multimediaserte produkter og tjenester i utdanning.
- *Arion* retter seg mot beslutningstakere. Det tildeles stipend til deltakelse på kurs for utveksling av informasjon og erfaring om utdanningssystemene i de europeiske landene generelt og innenfor bestemte undervisningsområder.

Nasjonalkontoret fikk i 2002 i overkant av 3,6 millioner euro (27 millioner kroner) fra Europakommisjonen til fordeling til såkalte desentraliserte prosjekter. Dessuten ble det gitt en norsk tilleggsbevilgning på 163 000 euro (1,2 millioner kroner). I tillegg ble det overført omtrent 1,1 millioner euro (8,3 millioner kroner) fra Europakommisjonen direkte til høyere utdanningsinstitusjonene og sentraliserte prosjekter med norske koordinatører.

Oppslutning og erfaring med programmene

Både Leonardo da Vinci- og Sokrates-programmet har hatt stor betydning for å stimulere til norsk deltakelse i europeisk samarbeid om utdanning og yrkesopplæring. Deltakerne kan vise til ulike positive effekter av å delta. Det rapporteres for eksempel at utveksling og samarbeid med bedrifter og andre opplæringsenheter i andre land har bidratt til å heve kvaliteten i norsk yrkesopplæring og til å stimulere produktutvikling og entreprenørskap. For de enkelte deltakerne bidro utenlandsoppholdet til personlig modning og utvikling av bedre språk- og kulturforståelse. Innenfor utdanningssektoren har begge programmene fokusert på nye lærings- og undervisningsmetoder og nye pensum, kurs og opplæringsmoduler er utviklet som følge av dette.

Oppslutningen om programmene har i all hovedsak vært god. Det er viktig å understreke at programmene dels retter seg mot grupper som tradisjonelt har hatt liten erfaring med internasjonalt samarbeid. Programmene har også gjennomgående nådd ut til de ulike målgruppene på en tilfredsstillende måte. Selv om antall prosjekter og personer som årlig deltar innen de ulike områdene kan synes relativt beskjedent, har programmene åpenbart bidratt til en kulturendring når det gjelder denne typen samarbeid. Det vil imidlertid alltid

være rom for forbedringer. Innenfor de fleste delene av programmene kunne det for eksempel vært en bedre spredning i forhold til hvilke land det samarbeides med.

I henhold til avtalen med Utdannings- og forskningsdepartementet skal nasjonalkontorene sikre en god regional deltakelse i programmene. Selv om disse hensynene tillegges vekt ved tildeling av midler er det fremdeles skjevheter. Innenfor Leonardo har det riktignok vært en klar økning av deltakere i mobilitetsprosjekt fra de tre nordligste fylkene. Det ligger imidlertid en utfordring i forhold til ytterligere å utvikle kontakten til lokale aktører og nettverk. I Erasmus er det store forskjeller mellom institusjoner med hensyn til deltakelsen i dette programmet, noe så blant annet er en konsekvens av svak oppfølging og koordinering på institusjonsnivå. Når det gjelder Comenius er det betydelige fylkesvise variasjoner, men også store forskjeller mellom kommuner innen samme fylke. Det ble påpekt at den positive smitteeffekten kan være stor mellom naboskoler, og bidra til at enkelte kommuner og fylkeskommuner tidvis blir sterkt representert.

I vurderingen av antallet søknader til de ulike delene av programmene må det tas hensyn til at de økonomiske ressursene er begrenset og at det i stor grad ligger formelle og uformelle normer til grunn for fordelingen av midler fra EU. Dette innebærer at flere og bedre søknader ikke nødvendigvis vil føre til at flere norske prosjekter blir innvilget. Dette reiser imidlertid spørsmålet om behovet for nasjonal tilleggsfinansiering.

Erfaringen fra begge programmene tyder på at desentralisering av ansvaret for prosjekter, fra den europeiske kommisjonen til nasjonalkontorene, fører til enklere søknadsprosedyrer og økt interesse fra potensielle søkere. Søknadsprosedyrene for såkalte sentraliserte prosjekter er svært arbeidskrevende og det er stor konkurransen om midlene. Innenfor Leonardo da Vinci har det ikke vært fremmet noen slike søknader i fase to av programmet, mens det innenfor Sokrates er innvilget fire prosjekter med norsk koordinator. Sett i lys av det lave antall prosjekter som blir innvilget er ikke antallet norske sentraliserte prosjekter spesielt lav. Begge de nasjonale kontorene har imidlertid signalisert at de vil prioritere å få frem søknader til sentraliserte prosjekter og å involvere norske miljøer som partnere i søknader fra andre land.

Når det gjelder Leonardo-programmet er det stor søkning til mobilitetsprosjekter fra de yrkesfaglige studieretningene i videregående skole. Dette er svært positivt blant annet fordi elever i yrkesutdanning innenfor i videregående skole er en gruppe som tradisjonelt har vært lite involvert i internasjonalt samarbeid. Men det kunne vært bedre søkning til denne typen prosjekter fra små og mellomstore bedrifter, universiteter og høyskoler og til språkstipend for instruktører og lærere.

Søknungen til pilot-, språk- og nettverksprosjekter innenfor Leonardo da Vinci har gått noe ned, men det er fremdeles en stor oversøkning. Selv etter de forenklinger som er skjedd som følge av mer desentralisering, stilles det strenge og omfattende krav til søknader og rapportering av faglig og økonomisk fremdrift. Dette virker avskrekkende på mindre miljøer med begrensede tid og ressurser til å investere i denne type aktiviteter, og som gjerne fra før har lite erfaring med denne typen søknader. I tillegg er det liten sjanse for at det blir innvilget mer enn 4-5 slike norske prosjekter årlig, fordi det virker som det er en uformell ramme på hvor mange søknader som innvilges for hvert land.

Innenfor høyere utdanning har oppmerksomheten først og fremst vært rettet mot Erasmus. Norge har deltatt i Erasmus siden 1992 og nesten alle høyere utdanningsinstitusjoner har nå inngått avtaler for studentutveksling gjennom programmet. Det er nå en balanse mellom antallet norske studenter som reiser ut og antallet utenlandske studenter som kommer til Norge. Gitt det økte fokuset på internasjonal utveksling av studenter, kan det synes noe paradoksalt at antallet utreisende norske studenter har gått noe ned de siste årene. En mulig forklaring på dette fenomenet er at det er blitt svært populært å ta hele utdanninger i utlandet, for eksempel i Australia. Norske utdanningsinstitusjoner har også etablert utvekslingsavtaler i andre engelskspråklige deler av verden. Studenter som har deltatt i Erasmus-utveksling er i stor grad fornøyd med utenlandsoppholdet og legger vekt på at det har bidratt til økt kulturell- og språklig forståelse. Akademisk kvalitet og kompetanse på spesielle områder fremheves imidlertid i noe mindre grad. En grunn til dette kan være at utvekslingsoppholdene ikke har vært tilstrekkelig faglig begrunnet og integrert i de øvrige studieoppleggene. Økt oppslutning om lærerutvekslingen, særlig ved enkelte høyskoler, er derfor et positivt og kan bidra til en bedre faglig forankring av studentutvekslingen.

Søknaden til Comenius har vært svært god i Norge, og da særlig fra grunnskolen. En grunn til dette kan være at det her i landet i liten grad finnes alternative finansieringskilder for denne typen internasjonalt samarbeid. Men at programaktivitetene passer særlig godt inn i det pedagogiske aktivitetene på barne- og ungdomstrinnet har også betydning. Programmet har bidratt til bruk av IKT i undervisningsøyemed. Et eksempel på dette er at samarbeidende skoler/klasser fra ulike land kommuniserer elektronisk. Søknaden til individuelle stipend for lærere har imidlertid ikke vært tilfredsstillende, noe som antas å ha sammenheng med at lærere har problemer med å få permisjon samt en manglende kultur for internasjonalt samarbeid ved skolene.

Grundtvig som retter seg mot en rekke ulike typer organisasjoner innenfor etter- og videreutdanning ble først etablert i 2001. Første året var det relativt få søkere, men

kjennskapen til programmet har på kort tid nådd ut til de ulike brukergruppene. En rekke forskjellige typer organisasjoner er nå involvert i programmet.

Anbefalinger

- Programmenes attraktivitet er avhengig av at den Europeiske kommisjonen ytterligere forenkler søknads- og rapporteringsprosedyrene.
- Det bør stimuleres til flere søknader til sentraliserte prosjekter og norsk deltakelse som partnere i søknader fra andre land.
- Det bør ytterligere stimuleres til å utvikle bredden i land det samarbeides med.
- En viktig utfordring ligger i å integrere det internasjonale samarbeidet i de faglige aktivitetene som foregår innenfor de ulike målgrupper. For eksempel bør de bilaterale avtalene mellom med universiteter og høyskoler i andre land innenfor Erasmus i større grad bygge på reelt faglig samarbeid.

Driften av nasjonalkontorene

Både nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci og for Sokrates har mestret rollen som oversetter, promotør og bufferorganisasjon godt; ved å spre informasjon om programmet på en måte som er godt tilpasset en norsk virkelighet, ved å stimulere og hjelpe miljøer til å søke og å delta, finne partnere og ved å bistå dem i å håndtere rapportering av økonomi og resultater. Det er grunn til å understreke at begge programmene retter seg mot komplekse brukergrupper og det er nedlagt et betydelig arbeid i utvikling av nettverk og informasjonsrutiner. Nasjonalkontorene er imidlertid helt avhengig av ulike aktører som kan bidra til spredning av informasjon, identifisere potensielle søkere og formidle kontakter.

TI har håndtert overgangen fra fase en til fase to på en fleksibel måte og har innført bedre administrative rutiner. Nasjonalkontoret har hatt et etterslep i forhold til rapporteringspliktene til Kommisjonen, og bør forbedre sine rutiner i så henseende. Rapportene preges dessuten av en stil der kontoret legger ensidig vekt på rapportering av positive resultater med liten vekt på reflekterende og kritiske vurderinger. TI må bruke mye ressurser på å holde oppe aktivitetsnivået i programmet gjennom å initiere og følge opp et tilstrekkelig antall søknader og prosjekter i forhold til de ressursrammene som eksisterer. Et mål på hva driften av programmet koster er å relatere det til hvor mye penger som tildeles norske prosjekter. I 2002 utgjorde driftsutgiftene til nasjonalkontoret omtrent 30 prosent av utgiftene til programmet.

Overgangen til programmets fase to har også vært mestret bra av SIUs, også med hensyn til iverksettelsen av Grundtvig. Brukerne vi intervjuet la stor vekt på at SIU er særdeles

dyktig til å utarbeide informasjonsmateriell og på veilednings- og oppfølgingssiden. Internt har SIU velfungerende rutiner for økonomistyring og rapportering til den Europeiske kommisjonen. I driften av programmet trekkes det veksler på at det forvaltes innenfor en større organisasjon med internasjonalisering som spesialene noe som blant annet gir stordriftsfordeler i forhold til informasjon og IKT. SIU ønsker seg flere administrative ressurser og stillinger for å drive mer oppsøkende virksomhet, rådgiving, hjelp til utforming av søknader, og å utvikle nettverk. I 2002 utgjorde driften av nasjonalkontoret omtrent 18 prosent av de samlede utgiftene til programmet i Norge.

Gitt særegne behov i Sokrates, og da særlig i forhold til Comenius og Grundtvig reiser det seg utfordringer knyttet til hvordan SIU kan bygge nye og utvikle bedre relasjoner til utdanningsaktører i arbeids- og næringsliv og til skoleforvaltningen på fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Å arrangere regionale informasjonskonferanser for å opplyse og motivere lokale aktører i forhold til mulighetene i Comenius programmet er et godt strategisk valg av SIU i så henseende.

Formidling av resultater fra prosjektene er en stor og vanskelig utfordring og det er lett å forstå at dette prioriteres ned i det daglige arbeidet som er preget av stramme tidsfrister. I den grad programmene skal lykkes videre, er det avhengig av at resultatene fra programmene formidles til brukere og oppdragsgivere. Denne typen formidling kan ikke ivaretas av SIU og TI alene, men må involvere prosjektkoordinatorer, og ulike private og offentlige organisasjoner på lokalt og sentralt nivå. I dette arbeidet må det legges vekt på brukernes ideer og hvilke behov de har for hvordan resultatene skal spres og følges opp. Nasjonalkontorene kan bistå brukerne i slikt arbeid, med sitt etablerte nettverk til arbeids- og utdanningsfeltet både i Norge og utlandet og sin erfaring og gode tekniske kompetanse i forhold til å arrangere konferanser og lignende. Det bør også vurderes om rapporteringen fra prosjektene kan gjøres tilgjengelig etter mønster av IRISbasen innenfor Erasmus. Dette kan bidra til å styrke formidlingen av resultatene av prosjektene.

Det knytter seg ellers store utfordringer til muligheter for synergieffekter som kan oppnås gjennom å koordinere innsatsen i sammenfallende deler av Leonardo- og Sokrates programmet. Selv om Leonardo da Vinci og Sokrates ideelt sett skulle innebære kombinert bruk og synergi mellom de to programmene, har den europeiske og nasjonale organiseringen av de to programmene i realiteten ført til en arbeidsdeling der Sokrates har det akademiske image. Det er fortrinnsvis Erasmus som prioriteres fra universiteter og høgskolers side, (i tillegg til Norplus og andre) men informantene påpekte også at de ikke hadde kapasitet til å bli kjent med flere kompliserte EU program.

Mellom de to nasjonalkontorene, SIU og TI, har det vært lite samarbeid og koordinering av innsatsen i forhold til for eksempel språkprosjekter, livslang læring og IKT i opplæring og undervisning og i forhold til spredning av resultater. Det er imidlertid viktig å ta i betraktning at det dreier seg om to programmer med ulik dynamikk, ulike søknadsprosedyrer og tidsfrister i forhold til den Europeiske kommisjonen. Dessuten retter de seg mot to ulike felt i norsk samfunnsliv som er vesens forskjellige hva gjelder organisatorisk oppbygning, kultur og tradisjoner. Departementets ambisjoner i forhold til mulighetene for samarbeid har nok vært for høye, gitt en rekke strukturelle begrensninger som knytter seg de to programmene ulike karakter og den nasjonale organiseringen av programmene. Det er et betydelig potensial for synergi mellom programmene, og det er en utfordring i å få til et bedre samspill mellom dem.

Anbefalinger

- Nasjonalkontorene bør fortsatt arbeide for en bedre oppslutning om programmene innenfor enkelte målgrupper og tilstrebe en enda bedre regional dekning nasjonalt og internasjonalt.
- Det ligger en utfordring i å bedre formidlingen av resultatene fra programmene blant annet i form av åpne databaser slik som IRIS.
- Det er et potensial for en større grad av synergi mellom programmene
- Programmene retter seg mot et mangfold av brukergrupper. På en del områder bør kontakten til lokale aktører ytterligere styrkes. Det bør også vurderes om ansvarsforholdet på fylkesnivå er tilstrekkelig avklart.
- TI bør bedre sine rapporteringsrutiner overfor den Europeiske kommisjonen.

En samlet nasjonal strategi

Den overordnede målsetningen med EUs utdanningsprogrammer er å fremme det europeiske fellesskapet. Et gjennomgående tema i rapporteringen til Brussel er spørsmålet om hvordan prosjektene har bidratt til å fremme den ”europeiske dimensjon”. I norsk sammenheng er dette en side ved programmene som gjerne møtes med en viss skepsis. Hovedinntrykket er likevel at de fleste forholder seg pragmatisk til nytten av programmene.

De mer konkrete målsetningene for Leonardo da Vinci og Sokrates harmonerer langt på vei med de mål, verdier og prioriteringer som har vært viktige i formingen av det norske utdannings- og opplæringssystem. Ikke minst harmonerer målsettingene med programmene med aktuelle norske utdanningspolitiske målsettinger og reformer. Kompetansereformen, med sikte på å imøtekomme nye og endrede behov for kompetanse

i samfunnet, på arbeidsplassen og for den enkelte, må særlig fremheves. Denne reformen innebærer blant annet at alle ansatte skal ha rett til permisjon for å ta etter- og videreutdanning hvis de har behov for det. Reformene innenfor videregående utdanning innebærer at alle har rett til en slik utdanning og det er lagt særlig vekt på oppfølging av ungdom som av ulike grunner faller utenfor. Det europeiske utdanningssamarbeidet er i svært liten grad integrert som en strategi innenfor disse feltene. I Kvalitetsreformen legges det imidlertid stor vekt på internasjonalt samarbeid som for eksempel Sokrates. De endringer som nå skjer som følge av denne reformen, i gradsstrukturen og i karaktersystemet, må sees i forlengelsen av Bolognadeklarasjonen 1999. Den innebærer blant annet at landene skal innføre et gradssystem på lavere nivå som er fleksibelt i forhold til studentutveksling og som er gangbart på det europeiske arbeidsmarkedet. Kvalitetsreformen innebærer dessuten at norske studenter skal få rett til studier i utlandet som lett kan innpasses i studiene, samt at de norske studieoppleggene må inneholde tilbud for utenlandske studenter.

På nasjonalt nivå bør det utvikles bedre finansielle insentiver som kan fungere som et supplement til finansieringen fra EU. Men det må også foretas prioriteringer i internasjonaliseringsarbeidet. Her ligger det en utfordring også hos de sentrale utdanningsmyndighetene i forhold til hvilke områder en skal satse på og hvordan en skal organisere arbeidet på nasjonalt nivå. Det bør for eksempel vurderes hvorvidt det skal utvikles insentiver for å stimulere til og sikre mer kontinuitet i internasjonaliseringsarbeidet på lokalt nivå og ved de enkelte utdanningsinstitusjonene.

Ikke minst med tanke på å oppnå synergieffekter, mellom forskning utdanning og næringsliv, er den fremtidige suksessen til programmene avhengig av at de forankres i aktivitetene i utdannings- opplærings- og forskningssystemet så vel som at de integreres som virkemidler i de nasjonale politikker for disse sektorene. Utfordring ligger i å utnytte både Leonardo- og Sokrates-programmet i ulike tiltak som nå iverksettes for å fremme kompetanseutvikling og kvalitet i utdanning. Her ligger en stor utfordring for både TI, SIU og Utdannings- og forskningsdepartementet. Hvis et nasjonalt kontaktforum blir opprettet, slik departementet har foreslått, kan en sentral oppgave for dette organet være i å bidra til å utvikle en helhetlig strategi på dette på feltet.

June 20 2003

Norwegian report on the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme

Agnete Vabø and Jens-Christian Smeby

Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education

I. Context and methodology

Introduction

On December 6, 1994, the Council of Ministers of the European Union adopted the Leonardo da Vinci programme for the implementation of a Community vocational training policy. The first phase of the programme ran from 1995 to 1999; the second commenced in 2000 and will terminate in 2006. According to Article 13 of Resolution No. 382/1999/EC, the member states are required to submit a report on the implementation of this programme during its second phase (by 31 December 2003 at the latest). This means that the period taken into consideration will include the years 2000 to 2003. Given that the number of available results for that short period will be limited the report shall basically focus on two main aspects: firstly, the relevance of the programme for specific local, national and European needs, and secondly, efficiency – i.e. the relationship between input and output.

The report is organised according to the structure of the Commission's guide to drawing up the national reports. It contains four main chapters: 1) Context and methodology, 2) Activities implemented, 3) Implementation/management procedures, 4) Funding and financial management. Each chapter includes a section for conclusions and recommendations. Chapter 5 contains the general conclusions and does not include the more detailed recommendations in the previous chapters. Given the rather comprehensive and detailed guidelines as well as restriction on the number of pages (20–25), parts of the report may be somewhat convoluted and inaccessible to readers who lack the basic knowledge of the programme.

Community context

Within the framework of the objectives set out in Article 127 of the Treaty, this programme aims at developing the quality, innovation and European dimension in vocational training systems and practices through transnational cooperation. The objectives of the programme shall be to:

- a) improve the skills and competence of people, especially young people, in initial vocational training at all levels; this may be achieved *inter alia* through work-linked vocational training and apprenticeship with a view to promoting employability and facilitating vocational integration and reintegration;
- b) improve the quality of, and access to, continuing vocational training and the life-long acquisition of skills and competence with a view to increasing and developing adaptability, particularly in order to consolidate technological and organisational change. Innovative counselling and guidance are of particular importance for the fulfilment of the objectives set out in (a) and (b) and shall be given support;
- c) promote and reinforce the contribution of vocational training in the process of innovation with a view to improving competitiveness and entrepreneurship, also in the

light of new employment possibilities; special attention shall be paid in this respect to fostering cooperation between vocational training institutions, including universities, and particularly incorporate small and medium sized enterprises.

In implementing the objectives set out in paragraph 1, particular attention shall be paid to people at a disadvantage in the labour market, including disabled persons, practices facilitating their access to training, to the promotion of equality, to equal opportunities for women and men, and to fight against discrimination.

National context

During the past decade, the education system in Norway has undergone major changes. The reforms have covered all levels of education. During the 1990s two extensive reforms (R94 and R97) were implemented from the level of lower primary through upper primary and lower secondary to upper secondary (grades 1–13). The reforms led to a wide range of changes among other things: lowering the age for school entry (from 7 to 6 years.); compulsory schooling was extended by one year from nine to ten years; a new national curriculum was introduced – one for the Norwegian and one for the Sami school. Since January 1, 1999 all municipalities in Norway have been legally obliged to provide day-care facilities before and after school hours for children attending the first four grades. Since autumn 1994, everyone between the ages of 16 and 19 has a statutory right to three years' upper secondary education leading either to higher education or to vocational qualifications or partial qualifications. It has been made easier for those who have opted for vocational training to acquire the necessary additional qualifications for entrance to higher education. The county authorities are obliged by law to provide a follow-up service for young people between 16 and 19 who are currently neither attending a course of education nor have employment. The national curriculum initiated more flexible learning methods throughout all levels by prescribing the use of project work in schools.

These reforms have been evaluated, first the new arrangements in upper secondary education (Eva 94). The evaluation of Reform 97 (compulsory education) which commenced in 1997 was completed in the spring of 2003. The evaluation has been organized as a research-based programme directed by the Research Council of Norway. The objectives of the programme have been to map changes and developments that can provide basis for further planning, adjustment and implementation of the reform. The conclusions of the 26 projects are to be summed up in a final report. None of the projects has studied issues considering internationalisation.

In addition to the reforms that have been implemented in compulsory and upper secondary schools during the last decade in Norway there is an ongoing process in the Committee for Quality in Primary and Secondary Education. This committee was appointed by the government in 2001 and was to conclude its work 5 June 2003. The committee's main issues

have been to evaluate the content, quality and organization of primary and secondary education. The committee's work could lead to a new period of reforms in primary and secondary education.

The Competence Reform was implemented in addition to the reforms in compulsory and upper secondary school. This reform aims to meet the need for new or changed competence in society, in the workplace, and of the individual. From 1 January 2001 employees who desire and require a study sojourn have had an individual right to leave of absence. The Competence Reform embraces all adults and is based on interaction between several actors. The Norwegian Parliament has determined that adults shall have a statutory right to primary, lower secondary and upper secondary education. The right to upper secondary education was put into force as from the autumn of 2000, while the right to primary and lower secondary education was implemented August 2002. During the period of reform implementation an OECD review team visited Norway to undertake an assessment of Norwegian efforts for making lifelong learning a reality. The review team concluded that Norway has positioned itself to become the leading nation in the provision of lifelong learning opportunities for its citizens and residents. Further, it made a wide range of recommendations to improve the reform. One general recommendation that the team seems to re-iterate throughout the report is the need for continued collection and processing of information and assessment of the reforms seen as integrated parts of the Norwegian educational system.

Higher education in Norway consists of courses at universities and university colleges. Entrance to such institutions is normally gained on the basis of upper secondary education. With the exception of some private university colleges, all are state-run, but have considerable academic and administrative autonomy. Also this part of the Norwegian educational system is experiencing change due to the quality reform of higher education. The quality reform is a radical reform but its main goals may be briefly summarised: a new degree structure and grading system, better opportunities for the students to have international residence, better tutorials, more frequent exams and higher demands of the students, and a new funding formula for the institution partly based on completed student credits. The reform focuses strongly on internationalisation in higher education, and one of the objectives is that students desiring a study sojourn at a university in another country as a part of their Norwegian degree course shall have this possibility. An increase in the numbers of foreign students coming to Norway for a study sojourn is also an objective of the reform. There is a clear statement that increased participation in international programs (such as Socrates) is one among other important tools for achieving these objectives. To support the expanded opportunities for sojourns and exchange, Norwegian institutions introduced Diploma Supplement in 2002, and a new grading scale and course credit system which are equivalent to those of the ECTS are implemented as a part of the reform. The new degree system that is more compatible with international degree systems will also contribute to the increased internationalisation of Norwegian higher education.

The Leonardo da Vinci programme has innovation, change and improvement of competence as its central goals, with the overall objectives of strengthening the competitiveness of European industry, reducing unemployment and contributing to regional development. This is well in line with both basic Norwegian political principles and the specific principles and objectives for the education and training system. Throughout the 1990s one of the basic features of Norwegian policy has been to invest in education and training in order to meet the challenges of rapid technological change, internationalisation and globalisation as well as changes in work organisation and production. Emphasis has been placed on the significance of education and training for an active labour market policy.

A number of common basic principles form the basis of the major reforms which have been implemented at all levels, from basic education and upper secondary school, to higher education and adult education over the last decade:

- Providing better access to education and training for people at all ages
- Creating a more integrated, flexible and better co-ordinated education system
- Establishing a broad competence basis through initial education and training
- Improving the quality of education and training
- Making better use of total resources
- Providing equality in the provision of education by promoting national standards
- Promoting integration between levels and facilitating transition from one level of education to the next
- Facilitating a system of lifelong learning.

Main objectives of the report

The major objectives of this report are to contribute to the improvement of the implementation of the programme, to lay the foundation for the national reports of 2007, and to provide data for the purpose for an *ex-ante* evaluation with the prospect of continuing the actions at the end of the current programme.

The present report is drawn up according to guidelines for the national reports prepared by the Commission. The guidelines are rather detailed and comprehensive since the national reports shall provide the basis for the mid-term evaluation of the whole programme. The Norwegian Ministry had also prepared certain questions relevant for the evaluation of current national higher education policies and reforms such as the quality reform in higher education. The aim of the report is not just to present assessments and recommendations to the EU but also to national education authorities.

Description of the methodology adopted to draft the report

The present report is based on three data sources: quantitative data on applications and approved projects and grants in the various parts of the programme; different types of written material; interviews with administrators as well as target groups at national and local levels. The present evaluation is conducted simultaneously with the evaluation of the implementation of the second phase of the Socrates programme and the evaluations of the National Agencies for the two programmes. Since the problems addressed in these four evaluations partially overlap, a common procedure for data collection was organised.

The quantitative material is provided by the National Agency. Excel files produced by the Technical Assistance Office in the Commission have also been important for comparing the Norwegian use of the programme with that of other countries. Furthermore, different types of factual and narrative reports on the programmes, information folders, annual reports, reports from projects and beneficiaries as well as web pages have been of significant importance in providing information on the implementation of the programme.

Qualitative interviews with a representative sample of informants who have been involved in the programme in various ways were necessary in order to shed light on problems which were inadequately covered in the existing material. These interviews also functioned as a critical corrective to the images of the programmes mediated through the various written sources. A representative sample of informants was selected. It was particularly important to interview persons with a general knowledge of the performance of the programme including managers from the National Agency, but it was also important to include different target groups. In some instances the informants had experience from both Socrates and Leonardo da Vinci programmes, while others only had short experience as user of a sub-programme.

The interview guide was adjusted according to the position of the informants in the national structure of the programme (for instance steering level, type of sector). In total, 35 persons were interviewed during the spring of 2003, some in person, others by telephone. The informants were asked to supplement their assessments by providing written information and web addresses. Some of the staff at the National Agency were interviewed two or three times. The National Agency provided continuously relevant information and helped to explain the various technicalities of the programme.

A draft of the report has been sent to the National Agency and the Ministry of Education of Research as a quality control of factual information presented in the report, but also with the intention of receiving comments on the conclusions and recommendations.

In order to obtain a more comprehensive description of the impact of the programme from the beneficiaries' point of view, a survey may be an appropriate methodological approach in the national report that will form the basis for the resolution in 2007. Such data has, however, to

be supplemented by additional information including interviews with coordinators at different levels to give a reliable picture and an empirically substantial product.

II. Activities implemented

A. Analyses of factual and statistical data

Categories of activities

In the period 2000–2002 there have been 55 pre-proposals and 14 accepted decentralised Norwegian projects (procedure B projects). The number of accepted projects was somewhat higher in 2000 due to additional funding from the Norwegian Ministry of Education and Research. However, the number of pre-proposals shows a negative trend, declining from 21 in 2000, to 14 in 2003. Among the accepted projects there is 1 transnational network and 1 language project. The remaining projects are pilot projects (see Table 1 in the Annex for further details). There have been *no* Norwegian coordinated applications for centralised projects (procedure C projects).

The applications and accepted projects target a variety of sectors and themes, from fisheries to business, and the electronics industry (see Table 2). Among the accepted projects 5 target groups experiencing various difficulties in the labour market. The regional coverage has been satisfactory and pre-proposals have been received from all 7 Norwegian EU regions (Table 3). The accepted projects cover all but one of these regions (Table 4). Transnational coverage is an important criterion in the assessment of proposals. In 2002 the four Norwegian coordinated projects involved 29 partners from 11 different countries including 4 of the negotiating countries.

Even though there are no strict formulas, the number of decentralised projects seems to be quite stable, also in other countries (Table 5). It is therefore unreasonable to assume that more qualified pre-proposals would increase the number of accepted Norwegian coordinated projects. The number of Norwegian partners in decentralised projects coordinated by promoters from other countries appears to have declined (see Table 6 for further details). There are indications that the proportion of Norwegian partners is relatively low compared to other countries. This has, however, not been possible to verify due to lack of available data from the Commission.

Only one network project has been coordinated from Norway: “European network for entrepreneurial training and support”. The project is coordinated by Bodø University College in Northern Norway and included 38 organisations. It involved partners from 15 countries and covered a variety of organisational types (Table 7). Given the total number of transnational networks, the amount of coordinated projects from Norway may be satisfactory, but the

number of Norwegian partners seems to be low (Table 6). However, as argued above, this is impossible to verify due to lack of available data from the Commission.

In 2003 there were 57 eligible proposals for mobility projects (procedure A) of which 48 were accepted. The accepted projects involved 567 beneficiaries. The total number of proposals and accepted proposals has declined during recent years although the number of beneficiaries has remained about same (see Table 8 for further details). The projects are promoted by various types of organisation, but training organisations are the most active (Table 9). The beneficiaries are fairly evenly distributed according to gender in all types of mobility projects (Table 12). All 7 Norwegian EU regions are represented among the promoters (Table 10), and there are beneficiaries from all Norwegian counties, but there are significant differences between regions and counties regarding the number of projects and beneficiaries (Table 11 and Figure 1). It should nevertheless be observed that representation from Northern Norway is relatively good.

Regarding the distribution of beneficiaries by host country, there is a significant concentration around large EU member states such as the UK, Germany and Spain. In total, Norway has sent beneficiaries to 22 countries (Table 13). The negotiating countries hosted 8 per cent of the beneficiaries. Furthermore, 58 per cent of the beneficiaries reported that English was the language used (see Table 14 for more details).

Nature of funded activities

The main objectives and priorities of the programme are covered by the activities implemented. As mentioned, the main focus of the programme is on the initial vocational training. Similarly to the Socrates programme in Norway, it has proved difficult to stimulate language instructors to participate in the programme. Erasmus has been the main priority of the universities and university colleges when it comes to student exchange in Europe. Consequently an understanding of the possibilities presented by Leonardo is more limited.

No national priorities nor criteria have been stated for the Leonardo da Vinci programme regarding procedure B. In the operational plan for mobility (2000–2002) some strategic guidelines were put forward for the national distribution of Leonardo grants. These guidelines are based on the those of the EU aimed at stimulating longer sojourns, especially placements. This was to be achieved by reducing the grant for three-month placements and subsequently raising the grant for six-month placements, and also through increasing the administration grant for longer stays. Other measures included:

- a) increasing the grant for beneficiaries from the three northern counties in Norway by 200 Euros (due to considerable national differences in travel costs), in order to stimulate the accessibility of the programme nationally, and to stimulate the regional systems of vocational education and training in Northern Norway;

- b) increasing the grants for beneficiaries going to other countries than those traditionally preferred in order to stimulate mobility flows towards these countries – Spain, Portugal, Italy, Slovenia, Greece, Bulgaria, Cyprus and Malta – and reducing the grant for mobility flows within Scandinavia;
- c) not giving grants for those going to Sweden and Denmark and reducing the part of the grant for mobility flow to the United Kingdom and Ireland.

Regarding priority a) this turned out to be insufficient since the involved partners were reluctant to, or did not accept stays longer than three months. Promoters arranging longer placements than six months nevertheless received higher administration fees than those with shorter stays. Because of the different needs regarding stays abroad, one should preferably aspire to a flexible understanding of the importance of mobility in training. Support for a relatively broad spectrum of mobility-related activities may also be a good strategy choice in the future.

The National Agency emphasised that The Leonardo da Vinci activities are closely linked to the egalitarian philosophy of the Norwegian educational system, and that in this country it is taken for granted that persons with any kind of disadvantage should be integrated into the educational system and the job market as far as possible. This may actually explain why no beneficiary has received any extra grant because of disadvantages but does not mean that none of the beneficiaries is in such a position. However, the available data does not reveal whether the beneficiaries belong to an ethnic minority or migrant group. In that respect one should pay attention to research undertaken in Norway which concludes that persons belonging to ethnic minorities or/and immigrants do not have the same access to apprenticeships, and do not complete vocational training to the same extent as Norwegian students (Lødding 2003). Such findings demonstrate the need to integrate a perspective in future planning instruments to safeguard against inequality with respect to the allocation of mobility grants.

Regarding certain aspects of the objectives of programme concerning the contribution of vocational training to the process of innovation with a view to improving competitiveness and entrepreneurship, these are somewhat less communicated and visible. Most likely, the actual impact and output of the programme in this respect can be more easily measured and described at the end of the programme period, although it must be said that a phenomenon like “entrepreneurship” can be subject to a range of different definitions and qualities that are not always easy to measure.

As the focus in the national policy context as well as the implemented activities illustrates, The Leonardo da Vinci programme facilitates the implementation of the increased national focus on international placement in education and training.

Is the target group of the programme actually reached?

Regarding procedure B, there is evidence to show that the target groups of the programme are being reached as regards types of promoters and types of vocational areas/economic sector as well as EU regions in Norway. Regarding mobility measures (procedure A) the target groups are not reached to a satisfactory extent when it comes to instructors, small and medium-sized enterprises, and language competence projects.

Concerning persons undergoing vocational training, the majority of beneficiaries in this target group are still located in the most central parts of the country. Thus, among the category “young workers and graduates” 32% were issued by promoters in the three northernmost counties of Norway (which in aggregate comprises about 10% of the total population).

In universities there are many alternative options for arranging and funding international exchange of teachers and students. Nevertheless there is a potential for development. In the university college which includes several semi-professional programmes incorporating practice and practical training, the potential is even greater.

When it comes to the economic sector the placement in the target groups “persons in initial vocational education” and “young workers and recent graduates” is largely directed towards similar sectors. An important group of beneficiaries represent health and social service/care and the construction/woodwork/electrical trades. With the exception of the health and social sector, the student composition of economic sectors of the following target groups is different and more specialised: administration and organisation, architecture, bibliography, sculpturing, pharmaceutical practice, industrial design, journalism, ICT, business, psychology, radiology, economy, and technology. The majority of the instructors come from educational institutions, mostly vocational upper secondary schools.

Informants emphasised many negative aspects of the programme with respect to the heavy administrative load, complicated applications, competing/alternative programmes and so forth, and that not many projects reach the pre-proposal stage. For instance, one promoter argued that in addition to heavy administrative work which demanded considerable time and resources, he considered the programme too bureaucratic; some instances should have had better assistance from the National Agency in order to develop contacts and provisional agreements in relation to the plans and procedures for the placement of trainees. Another problem was related to enterprises having a sceptical attitude towards international collaboration.

Given such obstacles, one may question whether the programme *actually* has reached its target groups. However, since funding by the Commission appears to be limited to an unofficial maximum quota, it is not obvious that the National Agency should try to stimulate many more applicants.

Main motivations (of the players) to take part in the Programme

A range of different motives for participating in the Leonardo-programme was reported, varying according to the particular characteristics of the beneficiaries. Among those using Leonardo as an instrument for the promotion of innovation and entrepreneurship it was said that the programme was a means for developing better methods for solving practical problems and developing new products. Particularly for export-oriented companies the programme was important for the formulation of strategic business plans, to keep up to date with EU regulations and for the achievement of collaboration between regions in different countries. The programme was considered of great importance for establishing national and transnational networks, also for future cooperation. The achievement of international integration of education, culture and economic life seemed to be a motivation of general importance. In addition comes the opportunity of the programme for the co-operation in placement and exchange of trainees, the possibility for developing personal language skills and the understanding of other cultures and systems.

As well as personal and professional training and development through comparing and sharing experiences, it was stated that the programme represented an opportunity for funding international collaboration in training and developing skills and competence in general, and the realisation of ideas in particular. It contributed to gaining an insight into equivalent vocational training methods abroad. It was also believed that taking part in the programme contributed to enhancing the status of vocational training as well as the self-esteem of the beneficiaries. It contributed to improve recruitment to vocational training and enterprises and to counteract a lack of certain vocational training courses in Norway.

Consistency and synergy

There has been some cooperation between the Socrates and Youth programmes regarding information. In addition to common stands at the educational fairs, a common annual information newspaper that presents the programmes and some of their beneficiaries; "Europavegen" has been produced. Apart from a few single cases, for instance some promoters making links to other projects on a European level (regional development), there is no noticeable consistency and synergy between the various actions of the Programme and between the programme and other Community education initiatives. Some promoters combine mobility projects for one of the placement groups with mobility projects for instructors. The informants pointed to the difficulties in obtaining sufficient information on all the different programs as a major explanation for this. While the Erasmus programme has acquired a general image of being "very academic", the Leonardo da Vinci programme appeals to academics to only a limited extent. Nevertheless, the Norwegian situation is in principle characterised by a huge potential for creating more consistency and synergy between these and other actions.

Due to non-EU member status and public opposition to membership, Norway does not have the optimal conditions for a more comprehensive use of the programme as a strategy for

integration into the European community. Collaboration with other parts of the world is often considered as equally important. According to our informants, the Leonardo-programme, to some degree, is associated with an ideology which is not entirely politically correct. This does not imply that there is any resistance to taking part in the programme, but most participants are not very conscious about the European dimension and have adopted a pragmatic attitude toward the use of Leonardo. It was also argued that participating in the Leonardo programme was extremely important since Norway is not a permanent member of the EU. Norwegian participation in European training networks were now possible and which otherwise would have been difficult to access. One story of success put forward in that respect was a network involving participants from Norway, Greece, Latvia and Spain collaborating on ways of improving of teaching and training methods by the use of information and communication technology, and "mixed learning"; combining ordinary ways of teaching with the use of distance learning.

Results

Important outcomes reported are that beneficiaries have improved their professional and linguistic competence, developed personal qualities. Integration into the labour market and the importance of certificates and diplomas is also emphasised. Further more, "social impacts" like making new friends and contacts abroad, and gaining new experience from other cultures and the working environments in other countries were recognised as important benefits from participation in mobility programmes. Participants had increased their motivation to pursue a career in the industry in question, and networks had been developed by establishing contact with other relevant parties in the industry.

Projects had created an opportunity for participants to create a basis for future trade and cooperation. This provided valuable information and prospects for business. One example of this is vocational training courses in fisheries and aquaculture where modules such as "Introduction to Salmon farming" to "Overview of the fish market in Portugal" are offered. (See <http://www.edutour.no/>)

Partner organisations reported benefits of contacts and knowledge obtained from exchange projects, acquisition of technical know-how, development of networks and co-operation between training centres and the labour market. For instance, these made possible training in areas or crafts which are hardly to be found in Norway – historic crafts or the standardisation of products (cider production for instance).

Teaching benefits arise through the use of ICT in vocational training in general and by developing and testing ICT-based methods in new vocational areas (for pedagogical purposes as well as efficient ways for communicating with partners in other countries). Language training for teachers comes in addition to this.

Concerning recognition of courses and qualifications, all placements within initial vocational training were recognised as an integral part of their training course. Around 18% of these beneficiaries received a Europass: some received special certificates from their host institution; others have benefited from local/regional recognition due to much publicity. The results are similar for the target group of young workers and recent graduates. Students are not reported to have benefited from the same recognition procedures or certificates, although 15 % of them received a Europass. The instructors in general do not receive any formal recognition or certification of their exchange visit. Nevertheless, most of them emphasize the fact that their participation is recognised informally by their employer and their colleagues.

Administrative competence is gained with respect to how to organise and manage international collaboration in general and within Leonardo da Vinci in particular. The programme is a useful, crucial tool in raising the consciousness regarding cooperation in an international context.

It is difficult to measure whether the activities funded under the programme are instrumental in introducing an European dimension into a vocational training context. Beneficiaries at the individual level are not always aware that they are taking part in an activity with an European dimension.

B. Conclusions

The Leonardo da Vinci programme appears to be functioning well in respect of the national focus on increased placement in education and training. However, the selection of applicants shows that the mobility projects are most successful in terms of the number of proposals related to vocational training/secondary school level. This clearly suggests that renewed efforts are required to increase the attractiveness of the programme to other target groups as well.

The National Agency should continue working towards a better national distribution of grants with regard to distributional aspects, economic/vocational sector, school level/country. In that respect, adjusting the EU guidelines to a Norwegian context seems to be a good choice of strategy, particularly since the majority of the beneficiaries are located in the more urban regions of the country and also that the English-speaking countries are the most popular host countries.

C. Recommendations

- Data reported to the Commission should be made available in a public database to a much greater extent. It is important to be able to compare national participation in the different parts of the programmes with other countries. The data should also include information on national participation as a partner.

- Even though there have been improvements, application and report procedures are still regarded as very demanding. The relevance of the programme is dependent on further improvements.
- The balance between the different restrictions and potential applicants' desires for increased flexibility should continuously be considered. There are, for example, different needs regarding the duration of stays abroad.
- Important target groups could be reached to a somewhat greater extent. The National Agency should, for example, continue to work towards the universities and university college sector in collaboration with the Socrates National Agency.
- Reasons for not applying for the various grants should be focussed in the final *ex-ante* evaluation.
- There is a need to integrate a perspective in future planning instruments to safeguard against the possible exclusion of immigrants/ethnic groups with respect to the allocation of mobility grants.
- The relevance and utilisation of the programme is also a matter of national and local obstacles and incentives.
- International collaboration should be integrated as a means in national policy to a much greater extent. Leonardo could be used as an instrument in the development of entrepreneurship and innovation.

III. Implementation and management procedures

A. Analysis of factual data

Decentralised measures

The Ministry of Education and Research has the overall political and administrative responsibility for the Leonardo da Vinci programme in Norway. The implementation of the programme has been carried out in close collaboration with The Ministry of Local Government and Regional Development, the Ministry of Labour and Government Administration, the Ministry of Trade and Industry, together with major social partners and institutions in vocational education and training. The implementation of the programme is followed up by a national structure of committees. Within The Ministry of Education and Research one senior advisor has the particular responsibility for the programme.

In order to facilitate co-ordination of policies and operational activities between the two EU educational programmes, Leonardo da Vinci 2 and Socrates 2, and to create synergies and cost-efficiency, the Ministry established a National Advisory Committee – NAC. The committee has 19 representatives comprising social partner organisations and major organisations and institutions in education and training in addition to observers from various

ministries. The national agencies (NAs) for the two EU programmes alternate as the secretariat for the NAC.

Two national sub-committees have been established for the Leonardo da Vinci programme: the Sub-committee for Mobility (10 members, 2 observers) and the Sub-committee for Project co-operation (12 members, 2 observers). Their function is to advise and assist the National Agency in operational matters related to the implementation of the programme. The members of the two committees are directly involved in the evaluation processes administered by the National Agency.

As with some parts of the Socrates programme, Leonardo da Vinci largely seems to “live a life of its own”. It represents a separate, somewhat isolated level in the national system for training and education and it is not being integrated into the planning and activities of the Ministry of education in a satisfactory manner. One important reason for this might be that the central political and administrative responsibility for international collaboration is too fragmented. The National Agency has developed good formal and informal contact and collaboration with the Ministry. But there are loose couplings between the programme and the national educational policy. Informants argued that the committees are characterised by exchange of information and not have been able to contribute to policy development deemed necessary for the further constructive development of the programme in a national context. This may be one reason why the Ministry of Education and Research has suggested not prolonging the national advisory committee, but is to establish a new contact forum directly associated with the Ministry.

The Leonardo da Vinci National Agency in Norway is hosted by the National Institute of Technology (TI). TI was also the operating agency in the first programme phase and was selected primarily for its network in the business and manufacturing sector as well as experience of vocational education and training. The Norwegian partners traditionally present in the Leonardo programme are mainly vocational training offices, upper secondary schools, some universities and university colleges, and local government bodies (especially those at the county level with responsibility for upper secondary education). The National Agency works continuously towards the social partners so that in turn they can inspire their members.

Management structure and operating budget

During the period the National Agency staff comprised 8.75 man-years. Table 15 shows how this work time was distributed between actions and activities. Each adviser has the main responsibility for the co-ordination of all activities within and towards the specific counties in Norway (19), and participating countries. The global administrative responsibility for Mobility projects is placed in the hands of a single adviser, even if the actual work is conducted by several colleagues. The responsibility for Procedure B projects is organised in a similar way. Other areas of responsibility are ICT and information measures including web page updating. The responsibilities for project counselling and other activities which relate to

specific themes such as vocational guidance, continuing vocational training are distributed among the advisers according to their former experience and networks.

The total operation budget for the period 1 April 2002 – 31 March 2003 was €1,129,584. The contribution by the EU was €399 832, while the national contribution was €729,752. The national contribution is based on the contract between the Ministry and the National Agency for the second period of the programme. Salary and training for the National Agency staff and fees comprise 58 per cent of the budget, while operating costs comprise 21 per cent (see Table 16 for further details).

An indicator of the level of National Agency operating costs is to relate it to the amount of money which is allocated for projects. In 2002 € 998,900 was allocated to Norwegian mobility projects (Procedure A), and €1,586,584 was allocated to pilot projects (Procedure B). (There were no procedure C projects). This implies that National Agency's operational budget comprised about 30 per cent of the total programme expenses. In the interviews the managers of the National Agency did not emphasise lack of resources as a problem.

Analysis of procedures

The target group for the Leonardo da Vinci programme is large and diverse, ranging from pupils and teachers participating in vocational courses in upper secondary schools, to industrial and handicraft firms, specialist companies, and private and public organisations involved with education and improvement of qualifications. In order to establish contacts one is dependent upon a local contact network initially based upon branch organisations, training centres, the vocational training service in the county administrations, and the former National Education Office.¹ The National Agency has laid the foundation for a broad information strategy encompassing diverse publications, regional information meetings, a web page on the Internet in addition to information and advice available by telephone and email.

A variety of brochures have been prepared outlining various parts of the programme and aimed at different target groups. The brochures are richly illustrated with a professional layout. The text provides a brief outline of the contents of the programme, who the programme is intended for, and where further information may be obtained. The objective appears to be designed to make new users acquainted with the programme and to arouse an initial interest. The information newssheet "Europaveien" is essentially directed towards different types of educational establishment and is published in conjunction with the National Office for the Socrates Programme (SIU). This publication is issued annually, and in addition to material related to Leonardo and Socrates also contains information on the programme "Youth in Europe". Information on the various parts of the programme is largely based on interviews with people who have previously participated in the programmes. Importance is

---

¹ The National Education Office became part of the County Governor's office January 1, 2003.

attached to presenting the breadth and extent of the programme through specific examples. The newssheet may thus be read as a collection of success narratives.

For those requiring more specific information on the possibilities and method of application for funds, a brochure has been prepared in Norwegian covering alternative projects. A newsletter is also published twice a year containing practical information on contact persons, application dates, the essential criteria evaluated in the application, and on projects which have received approval. In addition, evaluation reports are prepared summarising the experiences of the first phase of the Leonardo programme. The reports are in English and are initially directed towards those who work at different levels of the programme rather than potential applicants.

A web site on the Internet has also been prepared for the Leonardo programme. In addition to duplicating much of which may also be found in printed form, the web pages contain practical information, electronic versions of the application forms, guidelines for applications and reports of projects. A number of relevant links to other bases are given in order to facilitate contact with partners. The main page features excessive information largely because the structure linking other levels is somewhat diffuse and difficult to follow. The homepage could also have been better utilised in order to disseminate essential information. Consideration should also be given as to whether reports from the projects could be more accessible following the pattern of the IRIS base within Erasmus. This would also contribute to strengthening the dissemination of the results of the various projects.

Preparation of information may be divided into three phases. In the first phase importance is attached to general information about the programme and to identifying potential project ideas. Regional information meetings of a general character are held and which, among other sources, are advertised the press. Meetings and seminars aimed at special groups are also arranged. The initial contact between potential applicants is established through this activity. In the second phase the National Office follows up the potential applicants and partners, and contributes to developing the project ideas and ensuring that the applications are formulated in accordance with the general guidelines and criteria for evaluation. Assistance is also given to applicants to find partners in other countries and to a limited extent visits are made and contact seminars held in this connection. In the final phase the National Office gives the applicants a feedback on the provisional application so as to enhance the chances of success of the final application.

In general the TI places considerable effort in information dissemination on the possibilities offered by Leonardo. They also place much effort in assisting applicants to prepare sound applications. Much work is also undertaken to ensure a sufficient number of applications within certain areas and to uphold the major objectives such, for example, as a balanced geographical spread. There is, however, the challenge of developing even stronger links with local actors. In summary, it appears that the information is essentially directed towards

acquiring a sufficient number of applications which have an acceptable degree of decentralised projects (procedures A and B).

Another weakness in the information activity is that the results of projects are included to only a very limited extent. This is a major and difficult challenge, and it is easy to understand why this receives low priority considering the pressure of day-to-day tasks which are particularly subjected to short deadlines. Neither could this type of dissemination be undertaken by TI alone, but of necessity would involve project coordinators and various public and private organisations at local and central levels. The success of the programme will largely depend upon increased importance being attached to this type of information dissemination in the years to come.

Given the heterogeneity of the target groups, we must assume that providing information on the Leonardo da Vinci programme is a fairly challenging task. Particularly since the users and potential players have different preconditions for receiving this information in an efficient manner, we question whether “open meetings” is a good choice of strategy, not at least since it places considerable demands on resources. As an alternative strategy we would suggest developing more web-based information targeted at various user groups. In addition, one should consider ways of improving the visibility of the programme on the website of the National Agency.

Processing of applications

Procedures A and B comprise the following steps:

- NA staff makes the formal registration of applicants and do the eligibility check
- NA staff and external experts assess each application
- Formal evaluation, selection and ranking of projects by each of the sub-committees
- Based on the sub-committee decisions, the National Agency communicate the evaluation results to the promoters, and – in the case of pre-proposals – invites the chosen procedure B projects to submit a full proposal. The National Agency also handles the required reporting to the Commission.

Regarding procedure B the applications are given a project number and special attention given to the date stamped on each envelope. Whereas the original copies of the applications are stored in a safe place, the additional copies are organised in order to facilitate consultation and evaluation of the proposals. A receipt is sent to each project promoter to confirm receipt of the application. After the evaluation, a letter stating the overall rating of the evaluation along with an invitation to present or not present a full proposal is sent to the promoters.

The National Agency asks the promoters to encode their applications into the transitory tool system to help the National Agency in effective management of the proposals. The National Agency staff has to check and add information on those promoters who have not encoded their applications onto the system. For those who did use this system administrators check and

enter the remaining core data such as date of receipt, project number, eligibility check, overall rating of evaluations, etc. The transitory tool has thus been used both as an administrative and evaluation device for the pre- and full-proposal phase. This is possible as the promoters encode their applications into the system first, saving time for the National Agency staff by not having them to complete the core data of the applications. All in all this has simplified the management of external and internal evaluation of proposals.

All proposals have been evaluated by two experts – an advisor at the Leonardo da Vinci National Agency (one that has not been involved in counselling the promoter in the pre-submission phase), and one external expert (experienced person regarding the Leonardo programme/national training policies). The evaluation by the two experts is sent to the national sub-committee of the Leonardo da Vinci programme, a nationally appointed group of experts in vocational training representing the various levels and interest groups in national vocational policy development. The national sub-committee members receive copies of parts of the proposal and the evaluators' reports prior to the meeting. Based on the documentation from the two experts' evaluations, the national subcommittee members decide on a joint rating for each of the projects and on the ranking of the project. The evaluation criteria defined at Community level were used as such. No additional national criteria were included.

Based on the documentation from the two expert evaluations, the national sub-committee members decide on a joint rating for each of the projects and on the ranking of the projects at a meeting. The pre-selection list is thus a result of the decision of the national sub-committee on projects (in procedure B) of the Leonardo da Vinci programme. The selection process is carried out according to the guidelines given in the National Agency's work plan.

Regarding the processing of applications, the National Agency is responsible for providing recommendations from national experts to the Commission. However, from a national point of view the selection process and criteria decisive for the final distribution of grants is rather unclear. Discrepancies may occur between the national experts and their judgement of project proposals as opposed to those of the EU experts. Informants argued that there in some cases it was doubtful whether the EU experts had sufficient technical, and professional skills and adequate know-how for assessing the applications. There seems to be a need for greater transparency and open communication concerning central procedures.

Most of the beneficiaries interviewed are very satisfied with the information services of the NA as well as their assistance in searching for partners. By supervising procedures for applications and reporting project output and financial status, the NA serves as a buffer between Norwegian participants and the EU system.

Centralised measures

For several reasons Norway has never had (and does not have) any centralised projects (procedure C). On the European level few projects are assigned each year. It is therefore difficult to compete with other countries, the heavy administrative burden in connection with making an application. Nevertheless, it may be questioned whether the National Agency puts too much effort into distributing grants and resources available through the programme procedures A and B instead of encouraging potential beneficiaries to apply for centralised projects. In comparison to applications for funds distributed directly by the Commission, the National Office must be characterised as relatively passive. This may be understood on the basis of the fact that it is extremely demanding to prepare applications for this type of project, and the chances of receiving funds are limited. However, the National Agency has signalled that they will give priority to increasing the number of Norwegian partners becoming involved in this type of project and which are coordinated by other countries.

B. Conclusions

The more decentralised management of the programme has been successful. However, lack of resources and transparency regarding criteria for selection contributes to a relatively unsatisfactory national management of centralised measures. Further, regarding the question of decentralised vs. centralised management, this suggests that instead of considering the two levels as distinct alternatives, a closer integration of the two levels should be considered.

An important challenge in Norway is to integrate the different initiatives such as the Leonardo programme into the national educational policy and with initiatives taken at national and local levels.

A national advisory committee was established by the Ministry of Education and Research to create synergies between Socrates and Leonardo among other things. This committee is suggested to be replaced by a new contact forum. An important task for such a forum could be to discuss how international educational collaboration could be better integrated into the national policy, and develop a strategy for integrating the Socrates and Leonardo programmes into the quality improvement processes currently being implemented at various educational levels in Norway.

Informants interviewed are very satisfied with the National Agency as a buffer and mediator between the Commission and local organisers and promoters. The quality of the information, especially the web page as well as its advisory activity may nevertheless be improved. The National Agency is however, heavily dependent on local structures in the implementation of the programme. Given the heterogeneity of the target groups there is no simple solution as to how this could be improved. The National Agency as part of the National Institute of Technology developed important relations in the economic sector. Some of the informants

argued, however, that more actors could be included in the promotion of the Leonardo if it was opened up for more local initiatives.

C. Recommendations

- A better integration between centralised and decentralised procedures should be considered.
- More web-based information targeted at various user groups should be developed as well as ways of improving the visibility of the programme on the website of the National Agency.
- Initiatives should be made to take advantage of capacity and competence among local actors and networks.
- An important task for the proposed national contact forum could be to develop a strategy for a better integration of the programmes into national educational policy and how the programmes may be used as means in the reforms which currently are being implemented.

IV. Funding and financial management

A. Analyses of factual data

Community grants and additional funding

In 2002 €998,990 was awarded for decentralised procedure A projects and €1,586,584 for procedure B projects. Grants for procedure A projects have increased slightly during the period while the grants for procedure B projects have fluctuated to a small degree (Table 17). More than half of the grants for procedure A projects were distributed to initial vocational training projects (53 per cent), 17 per cent was distributed to students, 20 per cent for young workers, 6 per cent for instructors and 4 per cent for language instructors. The grants for initial vocational training and instructors were on average €900, while grants for students and young workers averaged €2600 (Table 18). From 2002, 5 per cent of the grants were allocated to incoming students. In the criteria for the evaluation of the applications financing of incoming students is linked to reciprocity in the projects in order to ensure a stronger involvement of the partner organisation.

In procedure A there is a substantial number of applications for grants for initial vocational training, due first of all to a lack of other sources for funding in the school sector. For the other categories of mobility the number of applications is more limited and the National Agency had to intensify the information activity in order to attract more promoters. Refusal of applications for these measures is due to lack of quality. The community grants have indeed been important in increasing mobility among the target groups, but lack of alternative funding

sources frequently makes it difficult to continue the action after the contract period has expired.

For procedure B, the interest in pilot projects is much greater than community grants accepted. The decrease in the number of applications is first of all a result of the rejection rate, and not of interest in the projects. For the contract year 2000 the Norwegian Ministry of Education and Research granted €60,544 for procedure B projects in an attempt to reduce the rejection rate, but this was not followed up in subsequent years.

There are significant differences between fields regarding available resources for international cooperation projects. It appears to be easier to attract high quality procedure B applications in fields where alternative sources are limited. On the other hand, community grants sometimes increase the possibility for additional funding. Unfortunately, data on the amount of additional funding is not available.

In general, the beneficiaries seem to be quite satisfied with the level of grant obtained. Limited funding is seldom emphasised in the reports from those who have received grants. The level of the grants may, however, be one reason why there is limited number of applicants for mobility grants for instructors and language studies. In Norway there is a state scale of expenses for travel, mostly used for official journeys. The grants for travel in Leonardo are generally below this scale. Expenses for board and lodging also have to be documented in more detail than what is usually required for official journeys. Procedure B projects are not fully financed by the Commission. The internal contribution is mainly composed of working time while direct costs are covered by the Community grant. The main challenge seems to be the possibility to allocate time needed for preparing a proposal, not the level of funding for accepted projects.

Monitoring and audit procedure

Norwegian audit procedures seem in general to be less stringent than what is required by the Commission. Informants emphasised that the requirements from the EU may therefore seem somewhat bureaucratic from a Norwegian perspective. The National Agency has, however, improved its procedure according to the requirements. The National Agency developed new internal routines and procedures as well as simplified guidelines and tools to be used by the promoters during the two first years of the Leonardo II implementation. Specific procedures have been designed and implemented by the National Agency and the financial division of the National Institute of Technology to ensure secure handling of money transfers and the full overview of the financial status. For purposes of internal control and EC follow-up, separate EURO-accounts are used according to year, measure and project. Regarding procedure A, to make sure that the final reports are returned according to the procedures, 30 per cent of the grants are retained until approval.

Due to the limited number of promoters all projects are generally followed up quite closely as part of the regular coordination of the programme. A new database has been introduced to monitor and evaluate the projects. The monitoring permits the National Agency to reallocate funds from promoters who register fewer beneficiaries than anticipated in the contracts to promoters who have actually sent out more beneficiaries than initially funded.

Project audits are performed according to the Administrative and financial handbook. Under procedure A, at least 10 projects covering different measures are annually drawn at random and submitted to an inspection visit *in situ* at national level. These visits include a financial examination. Before accepting a final report all projects with total budget of more than €5000 are required to have their accounts certified by an external auditor.

In procedure B projects every project is closely monitored, operationally as well as financially throughout the project period. The day-to-day monitoring includes *in situ* inspections, at least annually, as well as direct bilateral communication, seminars and workshops. When possible, the National Agency sends a representative to the kick-off meetings where all partners meet. The purpose is to contribute to a smooth and successful implementation and prevent problems by giving advice and information about the “rules of the game”, primarily in relation to administrative issues, and to disseminate relevant experience from previous projects.

Through the term of the procedure B projects the National Agency verifies the expenditure by contractors in compliance with the Community rules. This includes a system of spot audits. A financial report certified by an external auditor has to be presented before the final report is accepted.

In the follow-up work on procedure B projects promoters express that it is easier to communicate with the National Agency than with the Commission. They receive information material in Norwegian and they can communicate in their own language. They also feel less cultural distance to the National Agency than to the Commission. Furthermore, there is closer and more frequent contact than in the former centralised project management.

It may be questioned whether the detailed instructions and guidelines from the Commission on some issues concerning budgeting by the promoter, and financial control by the National Agency, could be made more flexible. One example is the rules concerning eligible ICT costs. There is a risk that too much detail will create extra work and reduce the flexibility and freedom of action at national level in a counterproductive way.

B. Conclusions

The various types of Community grants have been of great importance in stimulating national as well as EU policies to increase educational collaboration in Europe. The interest for the programme varies however between the different procedures and measures. The limited

number of applications in some areas is both a result of lack of tradition for international collaboration and the level of alternative funding sources. The former is not first of all a financial matter, while the latter may concern the use of public money at the national level. In the Norwegian context the Community grants for mobility are not very generous, but acceptable for most beneficiaries.

In the first part of the period the procedures for monitoring and auditing were not satisfactory considering the requirements of the Commission. The challenge has been taken seriously and there has been a significant improvement of procedures in the latter part of the period. From the beneficiaries' point of view the financial management procedures have been improved due to greater flexibility in general and more decentralised procedures.

C. Recommendations

- Even though the rate of rejection is higher than desired in some programmes and the grants may be considered too limited by some of the beneficiaries, this may preferably be solved on a national and local level rather than by the Commission.
- The detailed instructions and guidelines of the Commission concerning budgeting and financial control should be made more flexible.
- The National Agency should continue to develop formalised monitoring and audit procedures that fit the Commission's requirements as well as local procedures. Too comprehensive procedures may reduce the attractiveness of Community grants.
- National funding and financial incentives should be developed as a supplement to Community grants to a greater extent, and the nexus of different types of funding should be strengthened.

V. General conclusions

The Leonardo da Vinci programme has had a significant impact on the number of trainees and professionals participating in international collaboration and exchange.

The activities of the programme are well in line with both basic Norwegian political principles and the objectives for the education and training system. Among the important outcomes reported are that beneficiaries have improved their professional and linguistic skills. Through the arrangement of international collaboration between enterprises and training units in different countries, the programme stimulates innovation and the development of new products. The management of Leonardo Norway faces some challenges in reaching out to the target groups, such as language instructors, small and medium sized enterprises and university colleges. For instance, practical training abroad should be integrated into the vocational

education in the university college sector to a greater extent. Another challenge is increasing the number of applicants in some fields, especially for centralised projects.

Unfortunately, the Leonardo programme has gained a negative reputation because of its application and reporting procedures. The future attractiveness of the programme is dependent upon the Commissions will for further simplification of application and report procedures and decentralisation of actions. Funding and financial incentives should be developed as supplements to Community grants to a greater extent, and the nexus of different types of funding should be strengthened. The future success of the programme, not at least with respect to achieving synergies, is dependent upon further integration of the activities of the Leonardo programmes as a means in the national educational policy as well as within the educational and research system. Not least could universities and small and medium sized companies benefit from the actions of the programme directed towards international collaboration on research and innovation. An important task for the proposed national contact forum could be to develop an adequate strategy in that respect.

Annex

Table 1 Decentralised projects (procedure B) by type of project and contract year.

	2000	2001	2002
Pilot projects	5	3	4
Transnational networks	0	1	0
Language competence	1	0	0
Total	6	4	4

Table 2 Decentralised projects (procedure B) by promoter type and contract year.

	2000	2001	2002
OF – Training organisation	2	0	1
PME – Small and medium sized enterprise	1	0	1
OST, GRE, GE – Other groups of companies	0	1	0
PP – Public authorities	0	1	0
U – University	1	2	1
Other organisations	2	0	1
Total	6	4	4

Table 3 Pre-proposals decentralised projects (procedure B) by EU region and contract year.

	2000	2001	2002	2003
N001 Oslo & Akershus	4	10	5	1
N002 Hedmark & Oppland	1	0	1	0
N003 South-Eastern Norway	2	3	2	3
N004 Agder & Rogaland	4	0	2	1
N005 Western Norway	2	1	2	4
N006 Trøndelag	1	1	1	3
N007 Northern Norway	7	5	1	2
Total	21	20	14	14

Table 4 Decentralised projects (procedure B) by EU region and contract year.

	2000	2001	2002
N001 Oslo & Akershus	1	1	2
N002 Hedmark & Oppland	0	0	1
N003 South-Eastern Norway ²	1	0	0
N004 Agder & Rogaland	3	0	1
N005 Western Norway ³	0	0	0
N006 Trøndelag	0	1	0
N007 Northern Norway ⁴	1	2	0
Total	6	4	4

Table 5 Number of decentralised projects (procedure B) and centralised projects (procedure C) in Norway, Denmark, Portugal, the Netherlands and the whole programme by contract year.

	Norway	Denmark	Portugal	Netherlands	Total
2000					
Pilot project (proc. B)	5	6	5	5	127
Transnational networks (proc. B)	0	0	1	1	7
Language competence (proc. B)	1	1	0	1	18
Centralised projects (proc. C)	0	0	2	1	20
2001					
Pilot project (proc. B)	3	7	8	5	199
Transnational networks (proc. B)	1	0	0	1	12
Language competence (proc. B)	0	0	2	1	25
Centralised projects (proc. C)	0	0	0	0	9
2002					
Pilot project (proc. B)	4	4	8	6	224
Transnational networks (proc. B)	0	1	1	2	13
Language competence (proc. B)	0	1	0	0	20
Centralised projects (proc. C)	0	0	0	0	11
Number of inhabitants 2001	4.5 mill.	5.3 mill.	10.0 mill.	16.0 mill.	82.3 mill.

Table 6 Number of Norwegian partners in decentralised projects (procedure B) coordinated from other countries by project type and contract year.

	2000	2001	2002
Pilot project	38	54	15
Transnational networks	0	7	2
Language competence	3	6	2
Total	41	67	19

² Buskerud, Telemark, Østfold and Vestfold

³ Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal

⁴ Nordland, Troms, Finnmark

Table 7 Partners involved in the Norwegian coordinated network (procedure B), by organisation type.

GRE – Group or association of Companies	1
OE – Employer organisation	1
OP – Joint body	1
OF- Training organisation	12
U – University	12
AUEF – University enterprise training partnership	1
OPR – Professional organisation	2
PP – Public authorities	3
O – Other organisations	1
Total	38

Table 8 Mobility projects (procedure A). Number of eligible proposals, accepted proposals and beneficiaries by contract year.

	Eligible proposals	Accepted proposals	Beneficiaries
2000	89	71	556
2001	74	68	489
2002	76	50	571
2003	57	48	567

Table 9 Promoters by organisation type and contract year.

	2000	2001
OF - Training organisation	22	22
PME - Small and medium sized Enterprise	3	1
OST, GRE, GE - Other groups of companies	11	8
PP- Public authorities	6	7
U – University	3	2
Other	3	7
Total*	48	47

* Fewer promoters than contracts because some promoters have more than one contract.

Table 10 Promoters by Norwegian EU region and contract year.

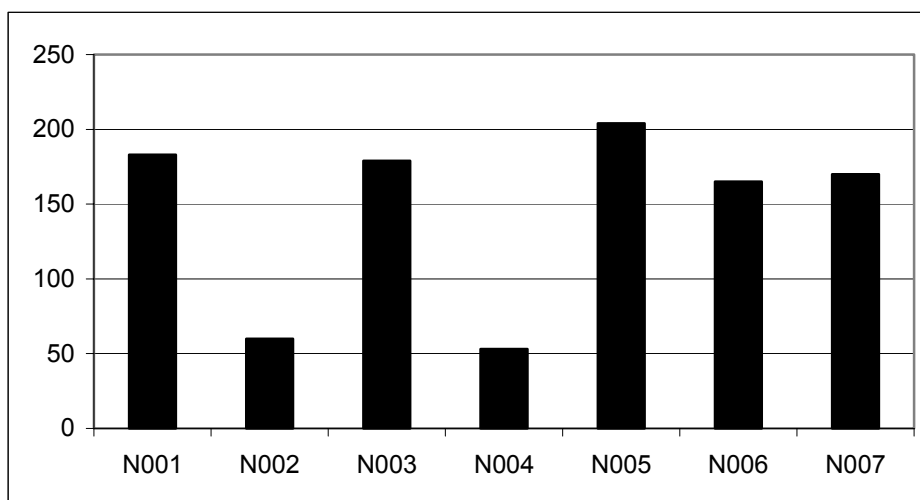
	2000	2001
N001 Oslo & Akershus	14	9
N002 Hedmark & Oppland	5	5
N003 South-Eastern Norway	10	7
N004 Agder & Rogaland	2	3
N005 Western Norway	3	8
N006 Trøndelag	5	6
N007 Northern Norway	9	9
Total*	48	47

* Fewer promoters than contracts because some promoters have more than one contract

Table 11 Beneficiaries* by target group and Norwegian county.

	Initial vocational training	Students	Young workers	Instructors	Language instructors
Akershus	48	0	32	4	0
Aust-Agder	24	0	0	0	0
Buskerud	12	0	0	1	0
Finnmark	10	0	11	10	0
Hedmark	29	0	3	4	0
Hordaland	50	39	47	9	0
Møre og Romsdal	12	0	6	1	0
Nordland	30	0	31	21	5
Nord-Trøndelag	19	0	48	11	0
Oppland	21	0	1	2	0
Oslo	45	20	20	14	0
Rogaland	0	0	5	4	0
Sogn og Fjordane	40	0	0	0	0
Sør-Trøndelag	47	23	0	17	0
Telemark	40	0	0	15	1
Troms	7	9	30	6	0
Vest-Agder	17	0	0	3	0
Vestfold	63	0	3	17	11
Østfold	10	0	4	2	0
Total	524	91	241	141	17

* Total number of placements until 11.02.2003.

Figure 1 Number of placements by Norwegian EU regions.

Table 12 Beneficiaries* among men and women by target group.

	Initial vocational training	Students	Young workers	Instructors	Language instructors
Women	356	79	126	72	12
Men	347	41	121	80	13

* Total number of placements until 22.05.2003.

Table 13 Beneficiaries* by target group and target country.

	Initial vocational training	Students	Young workers	Instructors	Language instructors
Austria	6	0	15	2	0
Belgium	0	1	24	2	0
Czech Republic	0	0	1	0	0
Germany	101	22	44	27	0
Denmark	9	3	20	11	0
Spain	47	12	47	14	1
Estonia	0	0	6	7	0
Greece	24	0	0	6	0
France	72	8	2	6	3
Finland	34	1	0	2	0
Hungary	9	0	0	0	0
Italy	22	4	10	3	0
Ireland	18	0	13	7	0
Lithuania	13	3	1	10	0
Latvia	10	3	0	1	0
Netherlands	15	2	8	5	1
Portugal	0	2	2	0	0
Poland	1	1	0	0	0
Romania	2	0	0	0	0
Sweden	9	3	7	4	0
Slovakia	10	0	0	0	0
United Kingdom	122	26	41	32	12
Total	524	91	241	139	17

* Total number of placements until 11.02.2003.

Table 14 Beneficiaries* by target group and language used.

	Initial vocational training	Students	Young workers	Instructors	Language instructors
Bulgarian	0	0	1	2	0
Danish	40	4	18	1	0
German	130	33	56	36	4
Estonian	0	0	8	0	0
English	578	105	187	144	20
Spanish	58	19	37	12	3
Finnish	10	0	0	0	0
French	46	11	24	6	3
Greek	12	1		3	0
Hungarian	3	0	0	1	0
Icelandic	0	0	0	1	0
Italian	14	6	12	1	2
Lithuanian	10	1	1	2	0
Dutch	2	6	6	0	0
Norwegian	51	10	16	14	0
Polish	1			0	0
Portuguese	0	2	2	1	0
Romanian	2	0	0	0	0
Swedish	8	4	2	1	0
Total	965	202	370	225	32

* Total number of placements until 20.05.2003.

Table 15 Staff plan. Estimated working time by action/activity and type of staff in the budget period 1 April 2002 – 31 March 2003. Full time equivalents.

	Management staff	Administration staff	Support staff	All staff
Mobility	0.95	0.8	1.2	2.95
Pilot projects	0.95	0.4	0.25	1.6
Language competences	0.1	0.1	0	0.2
Transnational networks	0.2	0	0	0.2
Coordination & management	0.3	0	0.2	0.5
Computer support	0	0	0.35	0.35
Finances	0.2	0	0.4	0.6
Administration	0.15	0	0.5	0.65
Information	0.4	0.9	0.1	1.4
Other	0.05	0.2	0.05	0.3
Total	3.3	2.4	3.05	8.75

Table 16   **Operating budget plan for 1 April 2002 – 31 March 2003. Euro.**

A	Staff	
	Management staff	274993
	Administration staff	117369
	Support staff	182450
	Staff training	17650
	Fees	05750
		649512
B	Missions of NA staff	123085
C	Information	
	Information meetings	27955
	Publications	52875
	Dissemination costs	22213
		103043
D	Operation Costs	
	Rental	50669
	Data	41370
	Overheads	139755
		231794
	Reserve	22149
	Grand total	1129583

Table 17   **Community grants for decentralised actions by procedure, measure and contract year.**

	2000	2001	2002
Procedure A			
Initial vocational training	272,463	328,700	533,950
Students	181,642	172,200	165,500
Young workers	363,284	327,500	198,700
Instructors	81,739	87,900	60,350
Language instructors	9,082	28,535	40,400
Total procedure A	908,210	944,835	998,900
Procedure B			
Pilot projects	1322,311	1238,997	1586,584
Transnational networks	0	406,492	0
Language competence	197,145	0	0
Total procedure B	1519,456	1645,489	1586,584

Table 18   **Average duration and grants for placements (procedure A), by measure.**

	Average duration	Average grants
Initial vocational training	3 weeks	€900
Students	3 months	€2600
Young workers	3 months	€2600
Instructors	1 week	€900

Selected references

COUNCIL DECISION of 26 April 1999 establishing the second phase of the Community vocational training action programme "Leonardo da Vinci". Official Journal of the European Communities.

Leonardo da Vinci. Report on Norway – Procedure B. Call for proposals 2000-2002, selection exercise 2002.

Leonardo da Vinci. Final performance report at 31.12.2002. Mobility measure. Norway.

Leonardo da Vinci. Operational plan for mobility. Norway 2003 –2004.

Lødding, B. (2003) Ut fra videregårdene. Oslo: Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education. (Rapport 1/2003).

Norwegian Ministry of Education, Research and Church Affairs (2000) The Leonardo da Vinci Programme in Norway: Implementation, outputs and impact.

Norwegian Ministry of Education and Research (2002) Implementation of Leonardo da Vinci II (2000-2006) Member State Activity Report 2000-2001)

Programaktivitetsrapport Sokrates og Leonardo da Vinci programmene. Vurdering og utvikling innenfor ulike deler av programmene. Statistikk over programaktivitetene. (Report prepared to the National Committee for Sokrates and Leonardo da Vinci 2002).

Valorisation -to build on the achievements of the Leonardo da Vinci programme. Inspiration and innovative results from selected Leonardo da Vinci projects 1995-1999 in Norway.

June 20 2003

Norwegian report on the implementation of the second phase of the Socrates programme

Agnete Vabø and Jens-Christian Smeby

Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education

I. Context and methodology

Introduction

The current report on the national implementation of the second phase of the Socrates programme has been prepared by the Norwegian Institute for Studies of Research and Higher Education. The evaluation is carried out on assignment from the Ministry of Education and Research according to the guidelines prepared by the European Commission.

The report is organised according to the structure of the Commission's guide to drawing up the national reports. It contains four main chapters: 1) Context and methodology, 2) Activities implemented, 3) Implementation/management procedures, 4) Funding and financial management. Each chapter contains a section for conclusions and recommendations. Chapter 5 contains the general conclusions and does not include the more detailed recommendations in the previous chapters. Given the rather comprehensive and detailed guidelines as well as restriction on the number of pages (20–25), parts of the report may be somewhat convoluted and incomprehensible to readers who lack the basic knowledge of the programme.

Community context

According to Resolution No. 253/2000/EC of the European Parliament and Council of 24 January 2000, it was decided to establish the second phase of the Community action programme in the field of education, 'Socrates', over a period commencing 1 January 2000 and ending on 31 December 2006. Furthermore, it was determined that the programme should contribute to the promotion of "a Europe of knowledge through the development of the European dimension in education and training by promoting lifelong learning. ... It shall support the building up of knowledge, skills and competences likely to foster active citizenship and employability". The programme should "support and supplement action taken by and in the Member States while fully respecting their responsibility for the content of education and the organisation of education and training systems, and their cultural and linguistic diversity". (Article 1)

The programme has many objectives, but particular mention is made of the ambition "to strengthen the European dimension in education at all levels and to facilitate wide transnational access to educational resources in Europe while promoting equal opportunities throughout all fields of education; to promote a quantitative and qualitative improvement of the knowledge of languages of the European union, in particular those languages which are less widely used and less widely taught, so as to lead to greater understanding and solidarity between the peoples of the European union and promoting the intercultural dimension of education; to promote cooperation and mobility in the field of education and to help to remove the obstacles in this regard; to encourage innovation in the development of educational practices and materials including, where appropriate, the use of new

technologies, and to explore matters of common policy interests in the field of education". (Article 2).

The programme comprises the following actions:

- Action 1 School education (Comenius)
- Action 2 Higher education (Erasmus)
- Action 3 Adult education and other educational pathways (Grundtvig)
- Action 4 Teaching and learning languages (Lingua)
- Action 5 Open and distance learning; information and communication technologies in the field of education (Minerva)
- Action 6 Observation and innovation
- Action 7 Joint actions
- Action 8 Accompanying measures.

These actions should be implemented in the form of transnational operations which may combine several of the following measures: a) support for the transnational mobility of people in the field of education in Europe; b) support for the use of information and communication technologies (ICT) in education; c) support for the development of transnational cooperation networks facilitating the exchange of experience and good practice; d) promotion of language skills and understanding of different cultures; e) support for innovatory pilot projects based on transnational partnerships designed to develop innovation and quality in higher education. (Article 3)

The programme should be aimed in particular at: a) pupils, students or other learners, b) staff directly involved in education, c) all types of educational institutions specified by each Member State, d) the persons and bodies responsible for education systems and policies at local, regional and national level within the member States. In addition comes public or private bodies cooperating with educational institutions. (Article 4)

National context

During the past decade, the education system in Norway has undergone major changes. The reforms have covered all levels of education. During the 1990s two extensive reforms (R94 and R97) were implemented from the level of lower primary through upper primary and lower secondary to upper secondary (grades 1–13). The reforms led to a wide range of changes among other things: lowering the age for school entry (from 7 to 6 years.); compulsory schooling was extended by one year from nine to ten years; a new national curriculum was introduced – one for the Norwegian and one for the Sami school. Since January 1, 1999 all municipalities in Norway have been legally obliged to provide day-care facilities before and after school hours for children attending the first four grades. Since autumn 1994, everyone between the ages of 16 and 19 has a statutory right to three years' upper secondary education leading either to higher education or to vocational qualifications or partial qualifications. It has been made easier for those who have opted for vocational training to acquire the necessary additional qualifications for entrance to higher education.

The county authorities are obliged by law to provide a follow-up service for young people between 16 and 19 who are currently neither attending a course of education nor have employment. The national curriculum initiated more flexible learning methods throughout all levels by prescribing the use of project work in schools.

These reforms have been evaluated, first the new arrangements in upper secondary education (Eva 94). The evaluation of Reform 97 (compulsory education) which commenced in 1997 was completed in the spring of 2003. The evaluation has been organized as a research-based programme directed by the Research Council of Norway. The objectives of the programme have been to map changes and developments that can provide basis for further planning, adjustment and implementation of the reform. The conclusions of the 26 projects are to be summed up in a final report. None of the projects has studied issues considering internationalisation.

In addition to the reforms that have been implemented in compulsory and upper secondary schools during the last decade in Norway there is an ongoing process in the Committee for Quality in Primary and Secondary Education. This committee was appointed by the government in 2001 and was to conclude its work 5 June 2003. The committee's main issues have been to evaluate the content, quality and organization of primary and secondary education. The committee's work could lead to a new period of reforms in primary and secondary education.

The Competence Reform was implemented in addition to the reforms in compulsory and upper secondary school. This reform aims to meet the need for new or changed competence in society, in the workplace, and of the individual. From 1 January 2001 employees who desire and require a study sojourn have had an individual right to leave of absence. The Competence Reform embraces all adults and is based on interaction between several actors. The Norwegian Parliament has determined that adults shall have a statutory right to primary, lower secondary and upper secondary education. The right to upper secondary education was put into force as from the autumn of 2000, while the right to primary and lower secondary education was implemented August 2002. During the period of reform implementation an OECD review team visited Norway to undertake an assessment of Norwegian efforts for making lifelong learning a reality. The review team concluded that Norway has positioned itself to become the leading nation in the provision of lifelong learning opportunities for its citizens and residents. Further, it made a wide range of recommendations to improve the reform. One general recommendation that the team seems to re-iterate throughout the report is the need for continued collection and processing of information and assessment of the reforms seen as integrated parts of the Norwegian educational system.

Higher education in Norway consists of courses at universities and university colleges. Entrance to such institutions is normally gained on the basis of upper secondary education. With the exception of some private university colleges, all are state-run, but have considerable academic and administrative autonomy. Also this part of the Norwegian

educational system is experiencing change due to the quality reform of higher education. The quality reform is a radical reform but its main goals may be briefly summarised: a new degree structure and grading system, better tutorials, more frequent exams and higher demands of the students, and a new funding formula for the institution partly based on completed student credits. Furthermore, the reform focuses strongly on internationalisation in higher education, and one of the objectives is that students desiring a study sojourn at a university in another country as a part of their Norwegian degree course shall have this possibility. An increase in the numbers of foreign students coming to Norway for a study sojourn is also an objective of the reform. There is a clear statement that increased participation in international programs (such as Socrates) is one among other important tools for achieving these objectives. To support the expanded opportunities for sojourns and exchange, Norwegian institutions introduced Diploma Supplement in 2002, and a new grading scale and course credit system which are equivalent to those of the ECTS are implemented as a part of the reform. The new degree system that is more compatible with international degree systems will also contribute to the increased internationalisation of Norwegian higher education.

A number of common basic principles form the basis of the major reforms which have been implemented at all levels, from basic education and upper secondary school, to higher education and adult education over the last decade:

- Providing better access to education and training for people at all ages
- Creating a more integrated, flexible and better co-ordinated education system
- Establishing a broad competence basis through initial education and training
- Improving the quality of education and training
- Making better use of total resources
- Providing equality in the provision of education by promoting national standards
- Promoting integration between levels and facilitating transition from one level of education to the next
- Facilitating a system of lifelong learning.

Main objectives of the report

The major objectives of this report are to contribute to the improvement of the implementation of the programme, to lay the foundation for the national reports of 2007, and to provide data for the purpose for an *ex-ante* evaluation with the prospect of continuing the actions at the end of the current programme.

The present report is drawn up according to guidelines for the national reports prepared by the Commission. The guidelines are rather detailed and comprehensive since the national reports shall provide the basis for the mid-term evaluation of the whole programme. The Norwegian Ministry had also prepared certain questions relevant for the evaluation of current national higher education policies and reforms such as the quality reform in Higher

Education. The aim of the report is not just to present assessments and recommendations to the EU but also to national education authorities.

Description of the methodology adopted to draft the report

The present report is based on three data sources: quantitative data on applications and approved projects and grants in the various parts of the programme; different types of written material; interviews with administrators as well as target groups at national and local levels. The present evaluation is conducted simultaneously with the evaluation of the implementation of the second phase of the Leonardo da Vinci programme and the evaluations of the National Agencies for the two programmes. Since the problems addressed in these four evaluations partially overlap, a common procedure for data collection was organised.

The quantitative material is provided by the National Agency. Excel files produced by the Technical Assistance Office in the Commission have also been important for comparing the Norwegian use of the programme with that of other countries. Furthermore, different types of factual and narrative reports on the programmes, information folders, annual reports, reports from projects and beneficiaries as well web pages have been of significant importance in providing information on the implementation of the programme.

Qualitative interviews with a representative sample of informants who have been involved in the programme in various ways were necessary in order to shed light on problems which were inadequately covered in the existing material. These interviews also functioned as a critical corrective to the images of the programmes mediated through the various written sources. A representative sample of informants was selected. It was particularly important to interview persons with a general knowledge of the performance of the programme including managers from the National Agency, but it was also important to include different target groups. In some instances the informants had experience from both Socrates and Leonardo da Vinci programmes, while others only had short experience as user of a sub-programme.

The interview guide was adjusted according to the position of the informants in the national structure of the programme (for instance steering level, type of sector). In total, 35 persons were interviewed during the spring of 2003, some in person, others by telephone. The informants were asked to supplement their assessments by providing written information and web addresses. Some of the staff at the National Agency were interviewed two or three times. The National Agency provided continuously relevant information and helped to explain the various technicalities of the programme.

A draft of the report has been sent to the National Agency and the Ministry of Education of Research as a quality control of factual information presented in the report, but also with the intention of receiving comments on the conclusions and recommendations.

In order to obtain a more comprehensive description of the impact of the programme from the beneficiaries' point of view, a survey may be an appropriate methodological approach in the national report that will form the basis for the resolution in 2007. Such data has, however, to be supplemented by additional information including interviews with coordinators at different levels to give a reliable picture and an empirically substantial product.

II. Activities implemented

A. Analysis of factual and statistical data

Categories of activities

Norway took part in 143 centralised projects in 2001 (including 42 institutional applications (EPS) in Erasmus). Additionally, 230 Comenius and 13 Grundtvig projects were allocated funds by the local agency. (See Tables 1 and 2 in the Annex for a more detailed overview.) Norwegian participants comprise 2.1 per cent of the total number of participants in the centralised parts of the programme. Norway, however, is a small country with only 4.5 million inhabitants. Sweden, by contrast, with nearly twice as many inhabitants (8.9 million) comprises 3.1 per cent of the total number of participants, while Denmark with 5.3 million inhabitants comprises 3.0 per cent of participants. Nevertheless, Norway is underrepresented as a coordinator of projects. There is only one Minerva project and one Accompanying measures project which have Norwegian coordinators. On average, coordinators comprise about 12 per cent, while Norwegian coordinators comprise only 1.4 per cent of Norwegian participants. According to the National Agency the problem is not first and foremost the quality of the applications. The proportion of rejected Norwegian coordinated applications is slightly lower than average.

The centralised projects, which largely comprise Erasmus projects, mainly involve higher education institutions (120 projects) and only a relatively small number of schools (9 projects) and public and private organisations (14 projects). Naturally, the decentralised Comenius projects initially involve primary and secondary schools, while the Grundtvig learning partnerships involve all types of organisation. The geographical distribution of projects is rather biased: centralised projects are located in all but one of the 19 counties, but 40 per cent of the projects are located in the two counties Oslo and Hordaland (Figure 1). These two counties host large universities as well as university colleges.

Norway participates in 77 networks, most of them in Erasmus (Table 3). Norway seems to be similarly active in networks and in centralised projects and comprising 2.3 per cent of the total number of participants in the networks. This is somewhat less than Denmark (81 networks), and significantly less than Sweden (116 networks). The relative size of the countries should, however, also be taken into consideration as argued above. Norway coordinates one Comenius network and one Grundtvig network. Given the total number of coordinators this is slightly above average.

The networks mainly involve higher education institutions (62 networks), and only a limited number of schools (7) and private and public organisations (8). Similar to the centralised projects the geographical coverage is rather biased. About half of the participants are located in two counties (26 per cent in Oslo and 23 per cent in Hordaland in western Norway).

Data are only available for mobility related to decentralised projects and partnerships. In Comenius school partnerships 643 teachers and 316 pupils have taken part in meetings and exchanges (Table 4). Additionally, 101 took part in preparatory visits (68 grants). In Grundtvig learning partnerships 50 teachers and 11 pupils took part and received grants for 28 preparatory visits with 30 participants. 11 grants were made for preparatory visits to centralised projects (Comenius 2: 2 visitors, Comenius 3: 2 visitors, Minerva 5 visitors, Grundtvig 1: 7 visitors). The interest for taking part in preparatory visits for centralised projects has been limited. The number of students that took part in Erasmus intensive programmes was approximately 100.

The number of Norwegian Erasmus students has declined the recent years, but the number of incoming students has increased (Table 5). In 2001/2002 the number of incoming students exceeded the number of Norwegian students travelling abroad for the first time. Norwegian students travel to Spain and France to an increasing extent, while the numbers travelling to the UK and Germany have decreased. The numbers of students coming from Germany, Spain, France and Italy have increased significantly. Almost all higher education institutions are involved, but the participation rate is rather low in some of the colleges. Teachers travelling abroad seem, however, to have increased (Table 6) and there is a balance between Norwegian outgoing teachers and foreign visitors.

246 applications were approved for Comenius individual training grants and grants for preparatory visits in 2001. The number of applications is acceptable for all the grants as far as for language assistantships. The participation rate is low in some counties. Grundtvig is becoming recognised and the number of applications is increasing. 35 grants were approved in Arion for structured study visits abroad and 4 courses were arranged in Norway for foreign educational decision-makers (Table 7).

Two projects in Lingua 1 and 2, coordinated from Norway, came to an end in 2001. Regarding both Lingua and Minerva the Norwegian participation is limited. As for Lingua, there was a great deal of Norwegian interest in the Minerva action in 2000. However, only one application coordinated from Norway went to the application round in March 2001.

Nature of funded activities

In general it seems that the objectives and priorities of the programme are covered by the activities implemented. Special attention has been given to the promotion of equal opportunities. The gender perspective has been well integrated and mainstreamed into the different parts of the programme. Within Grundtvig particular emphasis has been paid to

immigrants and handicapped persons. Reports indicate that regarding the geographical distribution of the activities and the use of non-English languages, the goals of the programme have not been satisfactorily reached.

Apart from the priorities set by the Commission, there are no particular local and national priorities affecting the selection of applications for decentralised action. A general explanation for this is that the activities of the Socrates programme fit well into the main goals of the educational policy in Norway. The National Agency stated that adding the priorities of the Commission with particular national and local priorities could contribute to reducing the attraction of the various actions in the program. This is something that may have to be reconsidered in the future depending upon the number of applicants.

Have the targets of the programme been reached?

Regarding the Erasmus, the number of participating higher education students indicates that the target groups have been reached in this respect (see figure above). The level of activity is, however, subject to considerable institutional variation, and given that the proportion of students participating is decreasing, the activity level among the students is not satisfactory. In 2000–2001 about 16,000 Norwegian students received funding from the State Educational Loan Fund for studies abroad. Compared to this figure, the number of Norwegian Erasmus students is not impressive. Higher education institutions face external competition from private agencies recruiting students/young people to full time degree studies as well as part time studies abroad. Thus, the higher education institutions also make such agreements themselves. Regions outside Europe, Australian and American universities have been particularly popular in this respect.

There are many different reasons for lack of interest for Erasmus among Norwegian students. The specialised subject networks in Europe are poorly developed. Many of the agreements do not have a professional basis and follow-up is too passive. For example one Faculty of Mathematics and Natural Sciences which had 100 agreements sent out only 4 students. The improvement of language skills provides the main motivation for students to take part in the action, particularly English. Many English institutions have become more reserved regarding the Erasmus since incoming students not paying fees are not economically advantageous for the institution. This makes the action less attractive for Norwegian students. A decrease in the number of language students may also explain why the proportion of students going to European countries like Germany is decreasing. There are, however, exceptions. In the Norwegian School of Economics and Business Administration a very high proportion of the students have taken part in Erasmus. Becoming prepared for international trade, learning relevant international business languages and so forth through sojourns abroad have been emphasised as important for future employees in the business sector.

Short cycle vocational education in the college sector has traditionally been less oriented toward the international research community. It was particularly mentioned that the study programmes like teacher-training have traditionally been constrained by the standard

national curriculum and the need for practical/vocational training from taking part within the Norwegian school system.

It was argued that the universities and colleges have problems recruiting a sufficient number of students to Erasmus due to a high level of through-put of the staff responsible for the coordination of the programme. Lack of continuity means lack of knowledge and skills about how to provide information and run the activities of the programme. Only limited resources are available for coordinating the action.

The current higher education quality reform implies more flexible study programmes. Considering the objective that all students shall have the opportunity of a study sojourn in other countries as a part of their Norwegian degree, the relevance of Erasmus may increase in the years to come.

Even though the number of teachers participating in Erasmus is increasing, the action plays a relatively minor role, particularly within the university sector. Most teachers use other sources for funding stays abroad. One informant said that this could be explained according to the fact that the level of financial support in the action is rather low (about €625 per week), that the application procedures rather complicated and demands planning in advance. Nevertheless, consideration should be made as to whether special efforts should be undertaken at both national and local levels in order to increase the number of participants. Synergies between teacher exchange and research collaboration could be developed to a greater extent and teacher exchange could be used as a first step for establishing international contacts which also may be useful in research. Teacher exchange as well as curriculum development projects and networks may also become more vital in the development of new study programmes that meet the objectives of current quality reform.

Comenius has also in general reached its target groups in a satisfactory manner. This is evident from total number of participants, the number of applicants and the users' satisfaction with the action. However, most of the projects have been organised within the primary and lower secondary school sector and to a lesser extent in upper secondary schools. According to our informants one important reason for this is that primary and lower secondary schools have the most flexible curriculum. In addition, the importance of internationalisation at lower school levels was put forward. Regarding the geographical distribution of involvement in the project involvement in 2000, 116 of the 266 Comenius schools were situated in rural areas, 60 in suburban areas and 90 in urban areas. There were, however, considerable differences between some of the 19 counties, where Rogaland County in the south west of Norway enjoys a high level of activity and Troms County a rather minor level. Within each county there were also considerable variations between local municipalities. For instance, according to our informant in the Section for educational affairs in Rogaland county, 10 out of a total of 32 schools participating in Comenius were located in the municipality of Karmøy.

Even though there are many proposals for Comenius projects there is a lack of applicants for individual mobility grants. According to the informants, problems financing replacements for the teacher, scepticism on the part of the school leadership and lack of plans for in service training for teachers were typical reasons for this. Although many project proposals are rejected in spite of having a high standard, The National Agency does not have the administrative resources necessary to assist applicants in finalizing their applications. This, as well as the weak participation in some parts of the country raises the question of the role of the National Education Offices as mediating bodies for the action. They have been requested by the Ministry of Education and Research to arrange and disseminate information about Comenius. The involvement of the counties is limited to supplying information to the local municipalities and participating at the national conferences arranged by the National Agency.

2001 was the first year of implementation of the decentralised Grundtvig action of the Socrates programme. Despite a rather limited number of participants the first year, the restricted amount of funds available and the novelty of the action, Grundtvig was a success in terms of relevance of applications as well as in the general interest shown. Special emphasis was put on Grundtvig 2 and a broad range of institutions are now represented including museums, NGOs, institutions for higher education, research institutes, and secondary schools with responsibility for adult education.

Main motives for participating in the Programme

Erasmus students report that the main motives for participating in the action were to improve language skills, to maintain and cultivate relations with academic communities and schools in other countries, to enrich the academic quality of personal study programmes as well as drawing upon the specialized competencies of milieus abroad. Regarding Erasmus, universities and colleges seem to benefit very little from curriculum development projects. This can be explained by factors such as shortage of time, network and resources necessary to make successful applications as well as a lack of interest by the academic staff as they can benefit more professionally from other activities such as research and publishing. While thematic networks are relevant, these demand considerable administrative resources in order to be coordinated. The institutions seem to benefit significantly from “intensive programmes” and where, among other things, these provide the student with a indication of the benefits to be gained from a sojourn abroad in so far as they are “forced” to function in a international classroom atmosphere during an intensive week. It is reported that thematic networks are dependent upon individual engagement; institutional involvement varies and has also been seen to be problematic on a number of occasions. The future of the networks is nevertheless dependent upon the degree to which the results are adopted and implemented by the institutions. In the evaluation of the first phase of Socrates it was therefore proposed that the thematic network should be integrated into the institutional contract.

Participants in Comenius report that the action has provided an opportunity for personal development as a teacher through a sojourn abroad. The comparative dimension of the action is particularly attractive since the participants are confronted with different traditions

and new ideas for pedagogical and educational arrangements. The desire for interdisciplinary activities has been added for the same reasons. Contacts between teachers from different countries enables them to plan and undertake joint projects. For example, pupils can make videos or CDs which they exchange with pupils in other countries.

It was emphasised that the main weakness of this action is that it does not contribute to continuity in international collaboration because even successful projects do not get EU funding for a second period, and national funding for international collaboration is limited. Applying and collaborating is time-consuming, and having to come up with new ideas and new “original” applications makes it an exhausting process, particularly when one does not succeed. For such reasons, it was said that many choose not to continue. There are, however, examples to the contrary. A Comenius 3 network establishing a www-supported framework for effective collaboration between different types of institutions in the field of “Migration and Intercultural Relations” aiming at enhancing education in migration studies largely draws upon results from an earlier Minerva pilot project.

The implementation of Grundtvig is in many ways to be considered a success story in so far as the National Agency has managed motivating groups such as voluntary organisations without tradition for international collaboration in adult education to participate in the activities of the action. In addition this has motivated organisations such as centres for the exchange of international culture to become new arenas for adult education through participating in the action. The Grundtvig learning partnership projects cover a range of different activities from development of educational strategies on second language learning for non-native speakers to exploration of multidisciplinary approaches to basic education involving direct communication with persons sentenced to imprisonment in different countries. Outputs from projects range from websites, brochures, and networks, to learning strategies and courses. In the reports received on LP, the outcome most positively reported projects is the development of useful working relations with organisations in other countries, and where participation has raised the profile of the organisation and the international perspective of the organisation strengthened.

Consistency and synergy

Apart from a few single cases where, for instance, some higher education institutions combine Erasmus and Leonardo da Vinci in order to provide comprehensive international training and experience, there is no noticeable consistency and synergy between the various actions of the programme, and between the programme and other Community education initiatives. The informants pointed to the difficulties of becoming acquainted with all the different programmes as a major explanation for this. While the Socrates programme has achieved a general image of being “very academic”, the Leonardo da Vinci programme appeals to academics to only a limited extent. Nevertheless, in principle, the Norwegian situation is characterised by a vast potential for creating more consistency and synergy between these and other programmes.

Due to non-EU member status and public opposition to membership, Norway does not possess optimal conditions for a more comprehensive use of the programme as a strategy for integration into the European community. Collaboration with other parts of the world is often considered as equally important. According to our informants, the Socrates-programme, to some degree, is associated with an ideology which is not entirely politically correct. According to our informants, this does not imply that there is any opposition to participating in the programme, but most participants are not very conscious about the European dimension and have adopted a pragmatic attitude toward the use of the Socrates programme. It was also mentioned that students and teachers have little knowledge of and pay little attention to the goals of the Bologna process. Given Norway's non-membership status, the country is also excluded from EU projects encouraging institutions in EU countries to collaborate with other regions, such as the ALFA project (Latin America).

Results

Norwegian students who have taken advantage of travelling abroad with Erasmus report that the cultural experience and new impulses are the most important outcomes. However, benefits as academic quality of the programmes and special skills are less emphasised.

Reports from participants in Comenius indicate that teachers and pupils had improved their knowledge of other countries to a very satisfactory extent and had developed their attitudes towards other cultures in a positive manner. Furthermore, Comenius has contributed to the use of new technologies and to the improvement of learning through teamwork; it contributed to improve the ability in a foreign language of both teachers and pupils, and not only the English language; it stimulated interdisciplinary cooperation, the knowledge of one's cultural heritage, motivation for learning, the quality of the instruction, the independence of the pupils, and execution of new teaching methods. There were also examples of development of collaboration and contact between the school and the business sector. In many instances participation in Comenius projects has contributed to families becoming more involved in school activities. Some schools experienced having gained more prestige and a better reputation as a result of integrating this type of international enterprise into the activities of the school.

Regarding Grundtvig and the impact upon learners, reports so far suggest a notable increase in the ability of learners to communicate their ideas. Staff report high positive scores in respect of the impact of professional development opportunities, awareness of new ideas, development of new skills, increased understanding of other countries and cultures, and confidence in using another language.

B. Conclusions

International collaboration may be considered as an objective by itself and as a means in educational policy, for example in raising the quality and relevance of pupils', students' and teachers' competence. The relevance of the programme may be assessed on two levels:

- The number and characteristics of applicants for different types of grants and their experience of taking part in the project
- The synergy between the programme and policy initiatives, development projects and processes on a national and local level.

In Norway the number of applicants for the different types of grants is generally satisfactory. Evaluation by those who have taken part in projects and mobility are also largely positive. The outcome of mobility is first of all cultural understanding and language skills, while the outcome of projects range from establishment of new networks, pedagogical improvements, interdisciplinary and development of new skills.

In some fields the target groups could be reached to a greater extent. For example, the geographical coverage should be improved. In some fields the number of applicants is limited, especially for centralised projects. According to our informants and prior reports the main problem seems to be not the lack of relevance of the actions, but that development of applications and the reporting procedures are demanding. There are, of course, other restrictions that also may prevent potential applicants from applying such as requirements for the composition of partners in projects and minimum and maximum limits for stays abroad. Increased flexibility may be desirable from the applicants' point of view, but it also a matter of the output of the programme in general. In the final ex-ante evaluation it should be considered how target groups which do not apply for grants could be included in the design to a greater extent than what has been possible in the present mid-term evaluation.

On the other hand, the relevance of the programme is also largely a matter of national and local obstacles and lack of incentives. It is, for example, reported that important reasons for the lack of applicants for individual grants in Comenius are problems of financing a replacement teacher, scepticism by the school leadership and lack of plans for the continuing education of teachers. It should be emphasised that there is no tradition for international collaboration in primary and secondary schools. Developing such a tradition takes time. There are, however, several reforms currently being introduced in the Norwegian school system and these may increase the relevance of the programme. Nevertheless, international collaboration is a subject featuring in policy documents and the educational debate to a very limited extent. If international collaboration should be more than an objective in itself, programmes like Socrates should be integrated far more closely in the current reform process.

The current quality reform programme in higher education has addressed these matters in a more direct manner. International collaboration is emphasised and all students attending Norwegian higher education should have the right to a period of study abroad as part of their course of studies and. The Ministry of Education and Research has stated that the number of Norwegian Erasmus students should be increased by fifty percent. Such a measure presupposes that the curriculum is developed in a manner that makes this possible as well as professionally acceptable. Course packages in various academic subjects as well as intensive programmes suggest one direction for development and which also provides

opportunity for shorter and more focused sojourns abroad. Academics may therefore take part in teacher exchange to an increasing extent and in different types of projects and networks in the future.

C. Recommendations

- Even though the target groups are generally reached to a satisfactory extent, there are still fields which should be improved. Regarding Comenius this particularly applies to upper secondary schools; regarding Erasmus the participation by the university colleges should be increased.
- Particularly regarding Comenius, efforts should be undertaken in order to stimulate a variety of languages.
- Even though there have been improvements, application and report procedures are still regarded as very demanding. The relevance of the programme is heavily dependent on further improvements.
- The balance between the different restrictions and potential applicants' desires for increased flexibility should be continuously considered.
- The relevance and utilisation of the Socrates programme is also a matter of national and local obstacles and incentives. For instance, although Comenius is very successful so far, efforts have to be made in order to make school owners and leadership more conscious of the benefits they can gain through participation.
- Regarding Erasmus one should aim at including academics in the activities of the action through the promotion of exchange based on agreements arranged by Norwegian academics in co-operation with colleagues in other countries.
- It is too demanding making arrangements especially suited to the individual student's requirements. The opportunities available for exchange students must, of necessity, be standardised as far as possible. Specially designed and attractive packages in various academic subjects as well as intensive programs suggest one direction for development and which also provide opportunity for shorter and more focused sojourns abroad. This strategy is very relevant if many students experience foreign stays as time-consuming aspects of their education and as a possible effect of the higher education quality reform, reducing the duration of studies and making study programs tighter than hitherto as well as representing a more practical solution for students with family obligations.
- International collaboration should be integrated into the national educational policy at all levels to a greater extent.
- The Ministry of Education and Research has ordered an evaluation to assess the effects of the higher education quality reform programme during the first five years following implementation. Given the need for information of Socrates programme activities in relation to the final ex-ante evaluation, this evaluation could investigate the ways in which programme activities that have been implemented represent innovative elements with regard to the national educational context.
- Reasons for not applying for the various grants should be focussed in the final ex-ante evaluation.

III. Implementation and management procedures

A. Analyses of factual data

Decentralised actions

The Centre for International University Cooperation (SiU), part of the Norwegian Council for Higher Education, has been appointed by the Norwegian Ministry of Education and Research as National Agency for the Socrates programme in Norway. The Centre was also the National Agency in the first phase of the programme.

In order to facilitate co-ordination of policies and operational activities between the two EU educational programmes Leonardo da Vinci 2 and Socrates 2, and to create synergies and cost-efficiency, the Ministry established a National advisory committee. The committee has 19 representatives comprising social partner organisations and major organisations including the Norwegian Federation of Trade Unions (LO), the Norwegian Employers Federation (NHO), institutions in education and training and observers from various ministries. The national agencies for the two EU programmes alternate as secretariat for the National advisory committee. Examples of issues submitted to this committee have been the use of foreign languages in the Comenius Project; a strategy for the implementation of Erasmus, and the report “Norwegian participation on the Erasmus Programme”. However, the National advisory committee is characterised by our informants among its members as being a forum for exchange of information and does not contribute to the development of policy in this field. This may be one reason why the Ministry of Education and Research has suggested not prolonging the National Advisory committee, but is to establish a new contact forum directly linked to the Ministry.

Three national committees have been appointed for the key actions within Socrates: a Comenius committee (incl. Lingua), an Erasmus committee, and the Grundtvig committee (incl. Minerva). The sub-committees have an advisory function in respect of the Ministry and are responsible for the selection of applicants and allocations within the Socrates’ decentralised actions. The Committees monitor the implementation of the actions in general, set down the main principle for the National Agency to follow and provide framework guidelines for grant distribution.

Many actors are involved in making Socrates known to the target groups. Regarding Comenius and Lingua the National Agency has well-established contact with executive officers designated to deal with international matters at the National Education Offices (NEO) which are placed in each of the counties and Norwegian Board of Education. The NEOs are the regional offices of the Ministry of Education and Research and constitute the National Agency’s most important connection to schools. (From 1 January 2003 the National Education Offices became part of the County Governor’s offices.) In higher education, the Erasmus institutional co-ordinators and international contact persons constitute the principal network. For the implementation of Grundtvig, the National Agency

uses both of these networks as well as the national network of all institutions/organisations working in the area of informal adult education.

Operating budget of these structures and breakdown of resources

The total operational budget for the period 1 April 2002 – 31 March 2003 was €1,068,459. The contribution by the EU was €138,459, while the national contribution was €930,000. The national contribution is based on the contract between the Ministry and the National Agency for the second period of the programme. Salary and training for the National Agency staff and fees comprise 57 per cent of the budget, while operating costs comprise 22 per cent (see Table 9 for further details).

An indicator of the level of operational costs of the National Agency is to relate this to the total amount allocated for projects. In 2002, €3,611,070 was allocated to the National Agency by the Commission for decentralised actions. Additionally Norwegian higher education institutions received €220,360 and Norwegian coordinators received €908,994 for centralised projects. The National Agency also received additional national funding of €163,000 for Erasmus and Comenius. The National Agency was directly or indirectly involved in the distribution of a total of 4.9 million euro for different types of projects. This implies that the National Agency's operational budget comprised about 18 per cent of the total expenses of the programme.

The National Agency staff consists of 9.8 (full time equivalent) positions. In addition to the director of Socrates there is one programme officer with particular responsibility for Erasmus, one for Comenius, one for Grundtvig, one for Minerva and, one responsible for Arion and Lingua within the National Agency. In addition there are programme assistants and information officers and several employees of the offices general administrative services who assist in the implementation of the programme. Table 8 shows how this work-time was distributed between actions and activities. In the interviews the managers of the National Agency emphasised that the work load of the staff was high and that there was a shortage of both staff and resources.

Analysis of procedures

During the programme period the National Agency has produced many publications, news-sheets, brochures etc. aimed at stimulating a satisfactory level of applications. The information newssheet "Europaveien" is essentially directed towards different types of educational establishment and is published in conjunction with the National Office for the Leonardo programme. This publication is issued once a year, and in addition to material related to Socrates and Leonardo contains information on the programme "Youth in Europe". Information on the various parts of the programme is largely based on interviews with people who have previously participated in the actions. Importance is attached to presenting the breadth and extent of the programme through specific examples. The newssheet may thus be read as a collection of success narratives. The National Agency encourages all Socrates-funded projects to maintain contact with the media and campus

newsletters etc. of the higher education institutions, and student information channels are encouraged to disseminate information on the programmes.

Information on Socrates is largely web-based. The National Agency made early use of electronic information services, the Internet and other forms of information dissemination in connection with the programmes. There are links to the site from the web-pages of key players in the field of education in Norway. Basic documentation on Socrates calls is made available on the web, with National Agency's homepage siu.no as the main entrance. Due to an increase in information, the homepage has recently been reorganised to become more user-friendly, making calls, time-tables and application material instantly available to the interested public. A news page stating application dead-lines and information about new material is regularly updated. An overview of links to relevant programme and political documentation, especially on the Commission's homepage, are also included.

The web-address, "www.siu.no" has a source of information about international programmes is effectively promoted in all direct contact with potential applicants, and in all information material published by the agency. Here, special mention should be made of IRIS which makes Erasmus students' evaluation of the action available to potential applicants and the public in general. The database has received funding from the European Commission and the Norwegian Ministry of Education and Research.

Regarding Comenius and Lingua general information concerning deadlines is made via the National Board of Education's electronic network and which has links to the National Agency, and also in professional reviews and periodicals. The National Agency currently updates important information through a web-based news sheet called *ComeniusNytt* (<http://siu.no/comenius/nyhetsbrev>).

The National Agency has succeeded in establishing networks in all sectors of education and through these reliable information is channelled to the main target groups of the programme.

The National Agency's general Socrates email list (with a wide range of subscribers) and the national networks for adult education, lifelong learning, flexible learning and ICT in education routinely receive information on calls and timetables. Members of the national committees are kept up-to-date at 3–4 meetings per year, and by e-mail. Information on calls and timetables is sent to the Norwegian Association of Local and Regional Authorities for further distribution to municipal and county school administrations and to schools directly. Grundtvig and Comenius application deadlines are published in the teacher unions' papers. The National Agency further encourages Erasmus co-ordinators in institutions of higher education to collaborate with information officers within their respective institutions. The National Agency has links with the national and local student unions as well as Erasmus students Norway in order to provide publicity about Erasmus in particular.

In higher education, the Erasmus institutional co-ordinators and international contact persons constitute the principal national network for the National Agency. The National

Agency organises two conferences each year for international coordinators at Norwegian colleges and universities. Information and guidance on Erasmus but also on Grundtvig, Minerva, Lingua and Comenius is provided to all Erasmus institutional co-ordinators both by email and in the form of workshops and sessions at seminars. Contact persons in higher education institutions are likewise encouraged to identify projects in either ICT or adult education.

The 18 National Education Offices are important promoters of both Comenius and Grundtvig. In the implementation of Grundtvig the National Agency also uses the national network of all institutions/organisations working in the area of informal adult education. The National Agency organises meetings and seminars for members of these networks on a cooperative basis at least one a year.

For projects under some actions (decentralised as well as centralised) the National Agency actively seeks out potential applicants and maintains contact throughout the application process. The National Agency also hosts national seminars for potential applicants under the centralised actions of the programme. These seminars are both motivational and practical and the National Agency actively supports and follows up the participants.

The National Agency participates in national forums for education including annual meetings of various national networks and other national key players such as the annual conference of national consortia and associations in the area of open and distance education.

According to our informants, the information on Socrates provided by the National Agency is “very satisfying” at all levels, from “elegant brochures” to “efficient service” on the telephone. Programme officers at the institutional level stated the National Agency acted as an efficient mediating body; “translating” the message and language from the Commission to the end-users. However, there will always be a challenge to potential applicants and to encourage local contacts and institutions to place sufficient effort into transmitting this information. Furthermore, it was mentioned that some of the users had problems making a comprehensive use of the web page for reasons such as “too many levels/sub menus”.

Regarding the decline in students’ interest in participation in Erasmus, it was suggested that further efforts had to be made in order to make students more conscious of and prepared for their right to have a sojourn in another European country for a protracted period during their studies. Since the Erasmus is facing competition due to the fact that students prefer regions outside Europe for a study sojourn abroad, the National Agency should emphasize the exclusive aspects of Erasmus regarding the approval of credit points and courses, equal rights to those of the students of the host institution, suitable practical arrangements, admission, financing, housing, all of which are important aspects in that respect. Given the competition which currently characterises the global education market regarding the choice of countries and courses/degrees, and given also that students today give priority to a study sojourn providing more exotic cultural impulses, the suggestion was made that more

attention should be focussed on study centres where an agreement – although less known – already existed, but where this was located in an established cultural centre. In addition, it was pointed out that special efforts are needed in order to motivate students to go to other countries than English speaking countries by promoting the opportunity to develop language skills, for instance through information and supervision directed at this purpose.

Processing of applications

The National Agency has developed standard procedures for handling applications for decentralised actions. All applications are listed in the official journal before being registered in the SocLink database. As soon as an application has been received, an acknowledgement is sent to the applicant. The applications are filed and kept for a minimum of 5 years. All correspondence between the applicant and the National Agency is filed together with the application.

When the National Agency receives copies of the Erasmus Institutional Contract (IC) applications from the higher education institutions, the applications are listed in the official journal and filed with copies of previous IC applications. The National Agency receives an overview of Erasmus demand data and is able to prepare the decentralised distribution grants for students and teacher exchange at an early stage. For information, the National Agency's office journal is available on the web allowing applicants to check receipt of their application.

Regarding selection procedures for decentralised Comenius and Grundtvig actions, the assessment of project applications is carried out in three stages. The National Agency makes an initial assessment and rejects unqualified applications. A grid is prepared based on the full range of quality criteria drawn up in the "Guidelines for Applicants". The grid follows each applicant as a standard sheet. The programme officer in charge of the action prepares a list whereby all applicants are placed into one of in three main categories: "Highly recommended", "Recommended" and "Needs improvement". Representatives of the relevant committee examine the applications which are all accompanied by the same standard sheet, on quality criteria. A proposal for decision is presented to the relevant committee where the different opinions are discussed. The committee makes a final decision according to acceptance, priority waiting list and rejections. The decisions are communicated to other National Agencies within the time limits for inter-agency consultations set out by the Commission.

Application for language assistantship, individual in-service training grants (Comenius 2.2) and individual training grants (Grundtvig 3) are treated administratively in accordance with the general selection policy indicated by the committees.

The relevant national committees lay down general principles for selection. For Comenius, under-represented regions are particularly encouraged to forward candidates by special address.

Centralised measures

The Ministry of Education and Research has encouraged the National Agency to increase Norway's participation as a partner and coordinator in centralised actions within the various parts of the Socrates programme. In this respect the National Agency has developed a strategy which, among other things, implies arranging seminars aimed at informing and encouraging potential players to participate. For instance, one such meeting was held in Bergen on the 19th and 20th of May 2003, focusing on how ideas can be developed into projects, how to make applications in accordance with the criteria of the Commission, how to develop networks and allocate partners, and the reasons for participating in European educational programmes. The National Agency emphasised that they are unable to follow the potential applicants (particularly within the non- educational sector) in a satisfactory manner. In consequence, applicants that could have applied for centralised projects, frequently end up applying for decentralised actions instead.

The separation of decentralised and centralised actions should be considered. The National Agency as well as applicants seems to pay more attention to decentralised than to centralised actions. The potential of centralised actions may be utilized less than what may be desirable. From this perspective a better integration of the application procedures for decentralised and centralised actions may be advisable.

B. Conclusions

A more decentralised management of the programme has proved to have been beneficial since this has resulted in more applicants. However, lack of resources and transparency regarding criteria for selection contributes to a relatively unsatisfactory national management of centralised measures. Further, regarding the question of decentralised vs. centralised management, this suggests that instead of considering the two levels as distinctive alternatives, a better integration of the two levels should be considered.

Informants interviewed are very satisfied with the National Agency as a translator and buffer between the Commission and local organisers and promoters. The quality of the information, especially that of the web page as well as the advisory activity of the Commission, is viewed in a very positive manner. The National Agency is however, dependent on other institutions in the implementation of the programme. Experience indicates that the National Education Offices as well as international offices at universities and university colleges may have highly competent and enthusiastic staff and that they are essential as promoters and advisors for potential applicants. There are however significant differences between such units regarding the efficiency of the promotion of the programme. There may also be a need to clarify the respective responsibilities of the National Board of Education, the National Education Offices and county educational authorities as well as various other organisational entities and networks.

In the quality reform in higher education international collaboration is emphasised to a great extent. An important challenge in Norway is to integrate the different initiatives like the

Socrates programme into the national educational policy at all levels and to implement these initiatives on national and local levels. The National advisory committee was established by the Ministry of Education and Research in order, among other things, to create synergies between Socrates and Leonardo. As mentioned above, this committee is suggested replaced by a new contact forum. An important task for the new forum could be to discuss how international educational collaboration could be better integrated into the national policy, and develop a strategy for integrating the Socrates and Leonardo programmes into the quality improvement processes currently being implemented at various educational levels in Norway.

C. Recommendations

- A better integration of the application procedures for decentralised and centralised actions should be considered.
- Initiatives should be taken to clarify the responsibilities and improve the capacity and competence of local organisers and networks.
- An important task for the new national contact forum for Socrates and Leonardo could be to develop a strategy for a better integration of the programmes into the national educational policy and how the programmes may be used as means in the reforms which currently are being implemented.

IV. Funding and financial management

A. Analyses of factual data

Community grants and additional funding

The National Agency received €3,611,070 for decentralised actions in 2002. This is nearly €200,000 more than the previous year. About €70,000 of this increase was in Grundtvig. For further details see Table 10. Due to the high exchange rate for Norwegian crown, the grants in the other part of the programme have remained about the same as in 2001.

The Community grants are given in Euro and are kept in an Euro account until the grants are transferred in Norwegian crowns to the beneficiaries. Because grants are handed over at various points of time, this implies a complex system of varying conversion rates. Using two currencies causes problems for the financial management and makes the financial reports somewhat difficult to follow.

As in previous years, Norway received €40,000 in additional funding for Comenius projects in 2002 due to the high number of applicants. The interest in individual grants is, however, lower than desired. There is especially a shortfall in the number of applicants for language assistants. In Erasmus, the institutions have scaled down the estimate of student mobility due to a decline in the number of applications. The number of applications for teacher mobility is, however, increasing and generally matches the resources available. In Grundtvig there has been much interest for participation in projects, and grants by the

Commission were about €60,000 more than in 2001. Here also, the interest for individual grants is lower than desired. The number of applicants for Arion grants is satisfactory.

To reduce the amount of money that is returned to the Commission, the National Agency “overbooked” Comenius 1 and Grundtvig projects by about 5 per cent based on previous experience. In actions with a high number of quality applications this seems to be a sound strategy.

In general, the beneficiaries seem to be quite satisfied with the level of the grant. Limited funding is seldom emphasised in the reports from those who have received grants. The level of the grants may, however, be one reason why there is limited number of applicants in some parts of the programme. In Norway there is a state scale for travel expenses which is applied for most official journeys. Travel grants in the various parts of Socrates are lower than this scale. Expenses for board and lodging are also required to be documented in more detail than what is usually required for official journeys. Faculty members in higher education may, for example, get a more generous expense budget for research visits than for Erasmus teacher mobility visits. Therefore, some institutions use their own resources to ensure that all teachers travelling abroad get their actual expenses reimbursed.

There are no indications that the level of funding for pupils is not satisfactory. For Erasmus students the funding is excessive since, similar to other students at recognised foreign institutes of higher education institutions, Erasmus students have access to the national grant and loan scheme administered through the State Educational Loan Fund. Parts of the loan and grant are given as a supplement to cover additional travel costs. The National Erasmus Advisory Committee has determined a maximum monthly grant so as to ensure as even a grant as possible between institutions. The Ministry of Education and Research has appointed a committee to report on the national loan and grant scheme for students studying abroad. It has been suggested to convert parts of the grants for tuition fee to loans to make it less beneficial to study abroad. This may imply less free movers and increased interest in Erasmus.

The number of applicants for Comenius grants in Norway has been high compared to other European countries. One reason for this is the lack of other types of funding for international collaboration in primary and secondary education. In order to reduce the rejection rate in Comenius the National Agency has applied for additional funding. In 2002 about €13,000 was received from the Ministry of Education and Research, and about €80,000 from the Norwegian Board of Education.

In 2002 the National Agency received €70,000 from the Ministry of Education and Research for the development of an intensive summer course in Norwegian for incoming Erasmus students. It should also be mentioned that Norwegian Erasmus students received about €2.4 million in national grants and about €3.6 million in subsidised student loans from the State Educational Loan Fund in 2001/2002.

Monitoring and audit procedures

The National Agency has in general conducted monitoring as part of the regular coordination of the programme, but more formal procedures have been developed in recent years. Some of the respective programme managers are responsible for carrying out the monitoring, whereas audits are carried out by other personnel. In Erasmus eleven monitoring visits were conducted in 2001/02 based on a checklist which was largely linked to material prepared by the Commission and the National Agency in the UK. The checklist, which was sent to the higher education institutions in advance, included routines for running the programme, information meetings, contacts with outgoing students, information sessions on the action, cooperation and contact with partner institutions, accommodation for incoming students, welcome programmes, and so forth. Sample checks of student and teacher reports also formed a part of the monitoring. In addition the National Agency had meetings with the Director of studies and staff involved in the planning and implementation of the quality reform in higher education in order to secure a central place for Erasmus in the new study programmes.

Norwegian auditing procedures seem to be generally less rigorous than required by the Commission. The requirements from the EU may therefore seem somewhat bureaucratic from a Norwegian perspective. The National Agency has, however, improved its procedures assisted by external experts (Noraudit). Audits are the responsibility for programme coordinators in collaboration with financial managers from the National Agency. The first audit visits in Erasmus and Grundtvig were carried out in 2001/2002. Four institutions were checked covering the required minimum of five per cent of both student and teacher mobility contracts. In addition to specific sample checks the National Agency also mapped the procedures for managing the action at the individual institution. In the other actions the audit has been largely carried out as part of the contact with the beneficiaries. In Arion the National Agency checked all narrative and financial reports, and the financial manager made a more thorough control of the invoices and receipts.

B. Conclusions

The various types of Community grants have been of great importance in stimulating national as well as EU policies designed at increasing educational collaboration in Europe. Especially in those fields where alternative funding for international cooperation is very limited or absent, the rejection rates are higher than desirable. There is therefore a need for alternative funding sources. On the other hand, the limited number of applications in other fields is both a result of the lack of tradition for international collaboration and the level of alternative funding sources. The former is not first of all a financial matter, while the latter may concern the use of public money at the national level. In the Norwegian context Community grants are not particularly generous but nevertheless acceptable for most beneficiaries.

In the first part of the period the procedures for monitoring and auditing were not satisfactory considering the requirements of the Commission. The criticism has been taken

seriously and there has been a significant improvement in the procedures during the latter part of the period. From the beneficiaries' point of view the financial management procedures have been improved due to greater flexibility and more decentralised actions.

C. Recommendations

- Even though the rate of rejection of applications is higher than desired in some actions and the grants may be considered too limited by some of the beneficiaries, this should preferably be solved on national and local levels rather than by the Community.
- A greater flexibility for distribution of funds between various sub-actions could be considered in order to meet national needs to a greater extent (e.g. between grants for projects and individual grants in Comenius and Grundtvig).
- A system of "overbooking" seems adequate from a national perspective in order to reduce the rate of rejection of qualified applications. The procedure should be considered on a principal basis from a Community perspective.
- Consideration should be given to developing a more simple currency conversion procedure for countries not using the Euro.
- The National Agency should continue developing formalised monitoring and auditing procedures which meet the Commission's requirements as well as local procedures. However, comprehensive procedures reduce the attractiveness of Community grants.
- National funding and financial incentives should be developed as supplements to Community grants to a greater extent, and the nexus of different types of funding should be strengthened.

V. General conclusions

The Socrates programme has had a significant impact on international educational collaboration in Norway. The nation has experienced a rapid increase in the number of teachers, students and pupils participating in international collaboration and exchange. The implementation of Grundtvig has been particularly successful. In a short period of time it has reached out to target groups not traditionally involved in international collaboration in adult education. Comenius has had profound effects on the primary school level. Nevertheless, school owners and leadership as well as teachers could be more conscious of the benefits of participation, and supportive structures and incentives could be developed in that respect.

The rapid increase in the number of students participating in student exchange in the first phase of Erasmus illustrated the need for and the attractiveness of this action. Erasmus also made Norwegian higher education institutions more conscious of the positive benefits of participation, and thereby contributed to making international student exchange an integral part of higher education. Against this backdrop, the recent decrease in the number of students participating seems somewhat paradoxical. This can possibly be explained by a number of different reasons such as low involvement of the existing agreements on part of

the academics and the competition from educational institutions world wide. As argued in this report, neither Socrates nor the National Agency can be held responsible for this development. However, due to the quality reform that is now being implemented in Norwegian higher education, there are reasons to assume that there a potential exists for increasing the number of student exchanges through Erasmus. One should aim at including academics and students into the activities of the action through the promotion of exchange based on agreements developed by Norwegian academics in cooperation with colleagues in other European countries. Especially designed and attractive course packages in various academic subjects as well as intensive programmes suggest one direction for development and which also provide opportunity for shorter and more focused sojourns abroad. The National Agency should continue developing targeted information in this respect, for instance by focusing on the exclusive aspects of Erasmus, and profile study centres in Europe located in known cultural centres.

In the college sector in particular, Socrates coordinators are in need of increased administrative capacity and support. Sufficient financial incentives and other arrangements must be provided at the institutional level in order to compensate for credit points “lost” when a student undertakes a study sojourn abroad.

The management of Socrates Norway is subject to major challenges in reaching target groups, achieving a better geographical coverage of the programme activities as well as reaching out to certain levels and segments within the educational system not well represented hitherto. Another challenge is increasing the number of applicants in some fields, especially for centralised projects. In general, the use of a variety of languages should be stimulated.

The future attractiveness of the Socrates programme is also dependent upon the Commission will for further simplification of application and report procedures and decentralisation of actions. At the national level funding and financial incentives should be further developed as supplements to Community grants, and the links between types of funding should be strengthened. Furthermore, the future success of the programme, not at least with respect to achieving synergies, is dependent upon further integration of the activities of the Socrates programme as a means in the national educational policy as well as within the educational and research system. Internationalisation is not just an objective by itself but should be considered as a means in the educational reforms currently being implemented. An important task for the newly established national contact forum for Socrates and Leonardo da Vinci could be to develop an adequate strategy in this respect.

Annex

Table 1 Approved centralised projects 2001

	Norway	Denmark	Sweden	All countries
Erasmus				
- Institutional Application (EPS)	42	84	38	1 845
- Dissemination of European Degrees (DISS)	0	3	3	133
- European Credit Transfer System (ECTS)	15	22	9	696
- Intensive Programmes (IP)	43	53	89	2 081
- Joint Development of European Module (MOD)	3	5	9	174
- Joint Development of Study Prog. (PROG)	8	8	18	640
Comenius 2.1	3	1	13	259
Grundtvig 1	4	11	13	405
Lingua 1	0	1	1	37
Lingua 2	1	7	2	82
Minerva	8	7	12	265
Joint calls	0	0	1	38
Accompanying measures	16	6	5	180
Total	143	208	213	6835

Table 2 Decentralised actions 2001

	Applications	Approved	Norwegian coordinator
Comenius 1			
- School projects	284	217	50
- Language projects	18	10	2
- School development projects	15	12	1
Grundtvig learning partnerships	24	13	3
Total	341	252	56

Table 3 Approved thematic networks 2001

	Norway	Denmark	Sweden	All countries
Comenius 3	13	3	5	133
Grundtvig 4	3	4	3	137
Erasmus thematic networks	59	73	103	2956
Erasmus thematic networks				
DISS.	2	1	5	67
Total	77	81	116	3293

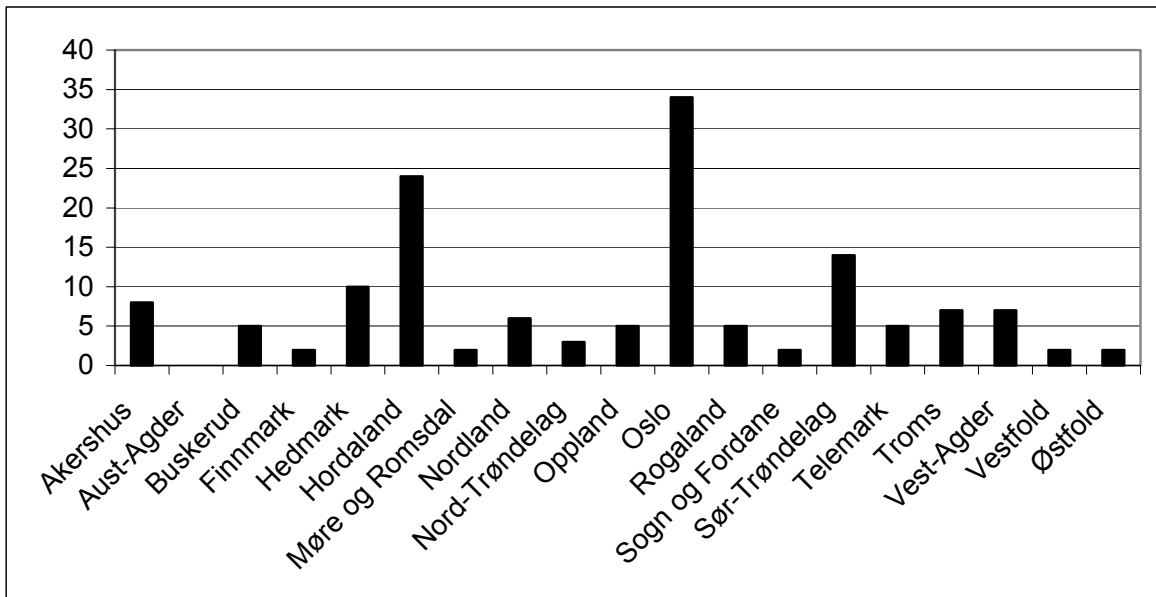

Figure 1 Number of centralised projects in each county in Norway in 2001 (N=143).

Table 4 Mobility of teachers and pupils related to Comenius school partnerships in 2001. Number of teachers and pupils.

	Teachers	Pupils
Project meetings	523	112
Teacher exchanges	54	
Head teacher study visits	48	
Class exchanges	18	202
Total	643	316

Table 5 Number of Norwegian outgoing and foreign visiting Erasmus students by host country.

	Norwegian outgoing students		Foreign visiting students	
	2000/01	2001/02	2000/01	2001/02
Austria	31	23	62	57
Belgium	29	29	54	42
Germany	137	130	262	299
Denmark	49	55	24	30
Spain	176	194	118	135
France	169	128	132	171
Greece	10	13	6	22
Italy	47	43	128	115
Ireland	18	32	4	7
Netherlands	88	112	91	120
Portugal	11	20	20	26
Sweden	35	28	19	8
Sweden	17	9	13	14
United Kingdom	190	154	47	54
Total	1007	970	980	1100

Table 6 Erasmus. Number of teachers travelling abroad by host country

	2000/01	2001/02
Austria	8	14
Belgium	4	12
Germany	27	43
Denmark	4	6
Spain	8	21
France	16	18
Greece	2	2
Italy	7	4
Ireland	3	11
Netherlands	16	17
Portugal	10	10
Sweden	16	21
Sweden	7	9
United Kingdom	43	41
Total	171	229

Table 7 Comenius, Grundtvig and Arion. Individual grants.

	2001/02	2002/03
Comenius		
- Language grants	96	95
- General grants	37	54
- Language assistantships	7	4
- Preparatory visits	109	*)
Grundtvig		
- Training grants	14	6
- Preparatory visits	11	12
Arion	35	35

*) Data not available

Table 8 Staff plan. Estimated working time by action/activity and type of staff in the budget period 1 April 2002 – 31 March 2003. Full time equivalents.

	Management staff	Administration staff	Support staff	All staff
Comenius	0	1	1.1	2.1
Erasmus	0	1	0.67	1.67
Grundtvig	0	0.5	0.5	1
Lingua	0	0.1	0	0.1
Minerva	0	0.1	0.1	0.2
Other actions	0	0.3	0	0.3
Management and general administration	1.65	0	0	1.65
Computer support	0.3	0	0.5	0.8
Finances	0	0	0.5	0.5
Information	0	0.3	0.75	1.05
Other	0	0	0.5	0.5
Total	1.95	3.3	4.62	9.87

Table 9 Operating budget plan for 1 April 2002 – 31 March 2003. Euro.

Staff	
Management staff	97,500
Administration staff	185,000
Support staff	252,311
Staff training	34,125
Fees	43,439
	<u>612,375</u>
Missions of NA staff	80,302
Information	
Information meetings	95,700
Publications	31,700
Dissemination costs	18,000
	<u>145,400</u>
Operation Costs	
Rental	60,040
Data	26,000
Overheads	144,342
	<u>230,382</u>
Grand total	<u>1,068,459</u>

Table 10 Community grants for decentralised actions. Unspent funds returned to the Commission in parenthesis. Euro.

	2000	2001	2002
Comenius 1	1,274,086	1,153,147	1,205,295
		(-55,600)	
Comenius 2	---	254,570	254,322
		(-56,264)	
Erasmus student mobility	1,513,331	1,518,295	1,565,827
	(-221,635)	(-175,100)	
Erasmus teacher mobility	218,147	236,116	236,082
	(-59,957)	(-35,792)	
Erasmus language programmes	---	26,398	28,386
Grundtvig 2	---	99,426	166,165
		(-7,904)	
Grundtvig 3 + preparatory visits	---	66,638	71,213
		(-17,036)	
Arion	37,000	38,500	38,500
	(-5,000)	(-9,163)	
Preparatory visits	34,084	22,664	45,280
	(-2,625)	(-9,714)	
Total	3,076,648	3,415,754	3,611,070
	(-289,217)	(-366,573)	

Selected references

de Smedt, Koenraad og Ingebjørg Birkeland (2002) Thematic networks in higher education: A Norwegian perspective. Bergen: The University of Bergen & Centre for International University Cooperation

DECISION No 253/2000/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 24 January 2000 establishing the second phase of the Community action programme in the field of education "Socrates". Official Journal of the European Communities.

Eikeland, Ole Johan (2001) Languages in international school work. Bergen: Norwegian Council for Higher Education/SIU Centre for International University Cooperation

Eikeland, Ole Johan (2001) Med Comenius i skulen" Bergen: Norwegian Council for Higher Education/SIU Centre for International University Cooperation

Eikeland, Ole Johan (2003) The aftereffects of international school work: Profiles, strategies and experiences in Norway. Bergen: Norwegian Council for Higher Education/SIU Centre for International University Cooperation.

Programaktivitetsrapport Sokrates og Leonardo da Vinci programmene. Vurdering og utvikling innenfor ulike deler av programmene. Statistikk over programaktivitetene. (Report prepared to the National Committee for Socrates and Leonardo da Vinci 2002).

Rikstad, Trude (1999) Internationalisation of higher education and research. Report presented to the Norwegian Government Commission on Higher Education after 2000. Redigert utgave ved Ingebjørg Birkeland. Bergen: Norwegian Council for Higher Education/SIU Centre for International University Cooperation

SIU 2001. Bergen: Norwegian Council for Higher Education/SIU Centre for International University Cooperation.

Wiers-Jenssen, Jannecke og Jens-Christian Smeby 2001: Norsk deltakelse i ERASMUS-programmet. Perspektiver fra norske læresteder. Oslo: Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education. (NIFU skriftserie nr. 11/2001)

SIU Annual report 2001; Driften av Sokrates programmet.

20.6.2003

Driften av nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci i Norge

Agnete Vabø og Jens-Christian Smeby

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning

1 Bakgrunn og fremgangsmåte

Denne evalueringen omhandler driften av nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci-programmet i Norge som ivaretas av Teknologisk institutt (TI). Evalueringen er gjennomført av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning på oppdrag av Utdannings- og forskningsdepartementet. I dette kapitlet skal vi kort redegjøre for hensikten bak programmet, bakgrunnen for oppdraget og fremgangsmåten for evalueringen.

1.1 Programmet

Leonardo da Vinci er EUs program for yrkes- og profesjonsrettet opplæring på alle nivåer og for alle sektorer. Overordnet mål for programmet er å bidra til mer effektiv og konkurransekraftig næringsliv, høy kvalitet i all produksjon av varer og tjenester og økt sysselsetting. Dette målet skal nås ved å styrke kvaliteten i profesjonsopplæringen for alle sektorer, målgrupper og geografiske områder, og for å gi bedrifter tilgang til god og riktig kompetanse.

Utdanningsinstitusjoner, bedrifter og bransjeorganisasjoner, offentlige institusjoner og forvaltningsorganer, faglige organisasjoner og andre typer virksomheter kan få støtte gjennom programmet. Enkeltpersoner kan ikke søke om prosjektmidler direkte, men må søke gjennom den virksomheten de er tilsluttet. Programmets fase 1 var fra 1995 til 1999. EU har vedtatt en ny programperiode som skal gå frem til utgangen av 2006.

Innenfor rammen av andre fase av Leonardo-programmet er det definert seks typer prosjekt som kan støttes økonomisk:

1. *Mobilitet* – for personer under yrkes- og profesjonsutdanning som er involvert i, har ansvar for eller interesser i slik opplæring.
2. *Pilotprosjekter*- for å fremme innovasjon og økt kvalitet i yrkes- og profesjonsutdanning.
3. *Språkprosjekter*- som tar sikte på å styrke språkrelevant opplæring og forståelsen av andre kulturer i forbindelse med yrkesutdanning.
4. *Utvikling av tverrnasjonale samarbeidsnettverk*- for utveksling av ideer, erfaringer og god praksis.
5. *Utvikling og ajourføring av referansemateriell* – undersøkelse og analyser, sammenligning av data, informasjonsinnsamling og spredning av informasjon og god praksis.
6. *Fellestiltak* overfor de andre EU-programmene Sokrates og Ung i Europa.

Det skilles mellom tre ulike søknadsprosedyrer. Mobilitetsprosjekter tildeles gjennom det som betegnes som prosedyre A, mens pilot, språk og nettverksprosjekter tildeles gjennom prosedyre B og utviklings, referansemateriell og fellestiltak gjennom prosedyre C.

Prosedyre C administreres direkte av EU og prosjektene omtales derfor gjerne som sentraliserte prosjekter. I prosedyre A og B har Nasjonalkontoret en mer sentral rolle i utlysningen av midler og prosjektene omtales derfor som desentraliserte. Når det gjelder prosedyre B gjennomfører nasjonalkontoret en såkalt nasjonal prekvalifiseringsrunde før de sendes til de beste søknadene til endelig vurdering i EU. For prosedyre A er det det partsammensatte mobilitetsutvalget som tar de endelige avgjørelsene om tildeling av midler. Overføringen av midler til de desentraliserte prosjektene går gjennom Nasjonalkontoret som også har det formelle ansvaret for oppfølging, revisjon og rapportering fra prosjektene.

1.2 Fremgangsmåten for evalueringen

I avtalen mellom Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet og Teknologisk institutt (TI) om drift av nasjonalt kontor for andre fase av Leonardo da Vinci fremgår det at partene innen utgangen av 2003 skal vurdere om avtaleforholdet har utviklet seg etter forutsetningene. I den forbindelse skal en også se på samarbeidet med nasjonalt kontor for Sokrates-programmet og den regionale innvolveringen. Den foreliggende evalueringen er et innspill i denne prosessen.

I oppgavebeskrivelsen heter det at det nasjonale kontoret skal:

- sikre en smidig overgang mellom første og andre fase av programmet.
- spre resultater av aktivitetene fra begge fasene av programmet.
- sørge for egnet informasjon, kunngjøring og markedsføring, samt oppfølging av aktiviteter som får støtte gjennom programmet, i tillegg til å motivere og stimulere til god søkning fra Norge til programmet.
- etablere rutiner, administrere og legge til rette for søknadsbehandling.
- sørge for at eventuelle nasjonale prioriteringer avklares med departementet.
- sikre god regional deltakelse i programmet.
- gi råd og veiledning til potensielle norske prosjektdeltakere om utforming av søknader og partnersøk.
- bidra til nettverksbygging mellom norske og utenlandske opplæringsmiljøer som kan omfattes av programmet.

- følge opp desentraliserte prosjekter og øvrige norsk-koordinerte prosjekter med vekt på kontraktsinngåelse, faglig fremdrift og finansiell oppfølging.
- etablere, dokumentere og vedlikeholde nødvendige rutiner for gjennomføring, kontroll, rapportering, evaluering, revisjon mv.
- bidra til evaluering av programmet i henhold til programvedtak.
- bistå UFD i det øvrige arbeidet med Leonardo da Vinci, og ta seg av tilgrensende oppgaver etter avtale med departementet.
- sørge for koordinering med andre relevante nasjonale EU-programkontorer og -aktiviteter, særlig for Sokrates, Youth, rammeprogrammet for forskning og utvikling og Nasjonalt senter for yrkesveiledning.
- vedlikeholde og videreutvikle et europeisk kontaktnett med de nasjonale Leonardo da Vinci-kontorene i andre land.

Nasjonalkontorets oppgave har vært å forvalte og gjennomføre programmet ut fra målsettinger og retningslinjer som har vært gitt fra EU-kommisjonens side, slik dette mandatet har blitt operasjonalisert og delegert gjennom avtalen fra Utdannings- og forskningsdepartementet. Slik sett er kontoret et bindeledd mellom EU kommisjonen, de sentrale utdanningsmyndighetene og programmet og brukerne. Som forvaltningsenhet fungerer kontoret dermed som et knutepunkt for svært komplekse relasjoner. Fra EUs side er Leonardo da Vinci programmet preget av mange ulike og svært ambisiøse målsettinger og av krevende søknads- og rapporteringsrutiner. Programmet skal nå ut til en stor og heterogen brukergruppe som spenner fra elever og lærere på yrkesfaglige studieretninger i videregående skole, til industri- og håndverksbedrifter, bransjeorganisasjoner og private og offentlige organisasjoner involvert i utdanning og kompetanseheving. Det skal tilpasses etablerte strukturer og tradisjoner i det nasjonale utdannings- og arbeidsliv og aktuelle reformer og mål i den nasjonale utdanningspolitikken. I evalueringen har vi lagt vekt på å vurdere kontorets oppgaver i forhold til de betingelser og føringer som knytter seg til disse kontekstene og relasjonene.

Oppdraget om evaluering av driften av nasjonalkontoret for Leonardo da Vinci sammenfalt i tid med midtveisevalueringen av Leonardo da Vinci- og Sokrates programmet i Norge, samt av driften av nasjonalkontoret for Sokrates som ivaretas av Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU). Midtveisevalueringen av programmene er organisert ut fra en detaljert mal utarbeidet fra EU-kommisjonen samt noen tilleggsspørsmål fra departementet. Flere av temaene i programevalueringene var felles med temaene som skulle behandles i evalueringene av nasjonalkontorene. Dette gjaldt særlig struktur og virkemåte i den nasjonale styringsstrukturen, finansielle og administrative

rammebetingelser og kontrollrutiner, samt vurdering av nasjonalkontorets informasjonsstrategi. Spørsmålene som skulle belyses i evalueringene av henholdsvis Sokrates og Leonardo da Vinci programmene var i hovedsak identiske. Selv om det dreier seg om to ulike programmer har det vært formålstjenelig å legge opp til felles datainnsamling for alle fire evalueringsoppdragene.

Våre presentasjoner og vurderinger av programkontorene har blitt gjort på basis av to hovedtyper av kilder; skriftlig materiale og intervjuer med berørte aktører. Det foreligger en rekke ulike typer skriftlig materiale om gjennomføringen av programmet. Nasjonalkontorene rapporterer hyppig til EU-kommisjonen, departementet og nasjonale utvalg. Disse publikasjonene, samt evalueringer av enkelte deler av programmet har vært et viktig underlagsmateriale for denne evalueringen. I tillegg fremkommer informasjon om kontoret og programmene på web sidene, i brosjyrer, årsmeldinger og lignende. Gjennom rapporteringen bedriver nasjonalkontorene en form for selvevaluering; i tillegg til faktisk informasjon skal de også vurdere i hvilken grad driften av programvirksomheten samsvarer med de målsettinger og retningslinjer for programmet gitt av EU-kommisjonen. Det er også gjennomført evalueringer av programmets første fase. Dette materialet har dannet et viktig grunnlag for denne evalueringen.

Det skriftlige materialet er supplert med kvalitative intervjuer for å belyse problemstillinger som har vært utilstrekkelig dekket i det foreliggende materialet. Intervjuene har også fungert som et kritisk korrektiv til beskrivelser og inntrykk av virksomheten som blir formidlet gjennom de skriftlige kildene. NIFU har lagt vekt på å intervju personer som kjenner systemet og programmene fra ulike ståsted, som forvaltere, brukere og representanter fra ulike målgrupper. Intervjuguiden ble tilpasset informantenes ulike kjennskap til programvirksomheten. Mens noen av informantene hadde kjennskap til begge programmene og begge kontorene var andres synspunkt basert på deres, i noen tilfeller, korte erfaring som brukere. I alt 35 personer ble intervjuet i løpet av våren 2003 delvis ved personlig fremmøte og delvis per telefon. Brukerne av programmet ble bedt om å supplere intervjuet med relevant skriftlig materiale og web adresser. Ansatte ved nasjonalkontorene ble intervjuet i flere omganger. De bisto dessuten fortløpende med å fremskaffe relevante informasjon og med hjelp til å tolke deler av materialet.

Et utkast til rapport ble sendt til høring til departementet, TI og SIU for få rettet opp eventuelle feil og misforståelser og for å få kommentarer og innspill til rapportutkastet.

1.3 Rapportens struktur

I kapittel 2 beskrives programmets nasjonale styringsstruktur og nasjonalkontorets forhold til utvalgene, departementet, EU-kommisjonen og SIU. Kapittel 3 omhandler

nasjonalkontorets finansielle og administrative rammebetingelser, hvordan de har taklet overgang mellom første og andre fase av programmet og deres rutiner for rapportering, kontroll og revisjon. I kapittel 4 gis det beskrivelser og vurderinger av TIs informasjonsstrategi, hvordan de bidrar til god oppslutning om programmet, praksis for veiledning og oppfølging av brukere, nettverksbygging og formidling av resultater fra programmet. Til slutt oppsummeres evalueringens hovedkonklusjoner om kontorets forvaltning av programmet.

2 Den nasjonale infrastrukturen

I dette kapitlet beskrives programmets nasjonale styringsstruktur, og det gjøres vurderinger av nasjonalkontorets forhold til komiteene, departementet, EU-kommisjonen og SIU.

2.1 Teknologisk institutt

Norge deltar i samarbeidet om Leonardo da Vinci programmet gjennom EØS avtalen. Leonardo Norge, ved Teknologisk institutt, er nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci programmet. Utdannings- og forskningsdepartementet har det overordnede ansvaret i Norge.

Departementet inngikk i 2000 avtale med Teknologisk institutt (TI) om drift av nasjonalt kontor for andre fase av Leonardo da Vinci etter en offentlig anbudsrunde. TI hadde også oppdraget som nasjonalt kontor for første fase av programmet (1995-1999). En viktig grunn til at TI fikk oppdraget var at instituttet har gode samarbeidsrelasjoner til industri og næringsliv og erfaring med yrkesutdanning og kompetanseutvikling. Den nåværende avtalen gjelder for programperioden fra 1. januar 2000 til 31. desember 2006. Avtalen er utformet i henhold til EU-kommisjonens retningslinjer for etablering av nasjonale kontorer. Den regulerer det gjensidige forholdet mellom UFD og TI og beskriver det nasjonale kontorets arbeidsoppgaver, rettigheter og forpliktelser knyttet til gjennomføringen av Norges deltagelse i programmet. Teknologisk institutt (TI) er en privat stiftelse med formål å drive teknologiformidling til små- og mellomstore bedrifter med sikte på å fremme deres lønnsomhet og produktivitet. Instituttets primære målgrupper er bedrifter innen industri, håndverk og tjenesteytende næringer. Instituttet har i tillegg til hovedkontoret i Oslo avdelinger i Kongsberg, Lødingen ved Ålesund, Stavanger og Ågotnes utenfor Bergen. TI bistår bedrifter med å videreutvikle kompetanse og teknologisk innsikt og har et bredt nettverk nasjonalt og internasjonalt til bedrifter, bransjeorganisasjoner og andre relevante organisasjoner. TI er organisert i 3 foretningenheter, en for opplæring, en for rådgivning og en for laboratorietjenester. Oppdraget som Nasjonalt kontor for Leonardo er lagt utenfor TIs foretningenheter som en egen programadministrasjon.

2.2 Utvalgene

Det er lagt stor vekt på å involvere de ulike aktørene fra arbeidsliv og utdanningssektoren. Det er derfor etablert et Nasjonalt utvalg for Sokrates og Leonardo som er et rådgivende organ for departementet som består av 19 representanter fra ulike organisasjoner. I tillegg har flere departementer, deriblant UFD, observasjonsstatus (se vedlegg). Utvalget har som hovedoppgave å overvåke den norske deltagelsen i andre fasen av de to EU-programmene og vurdere tiltak som kan bidra til å optimalisere utbyttet for Norge. Det skal også komme med synspunkter på retningslinjene for vurdering av prosjektsøknader og på oppfordring gi råd til departementet og Nasjonalkontoret i spesielle saker. Utvalget er oppnevnt av UFD for første halvdel av programperioden 2000-2003. Ledervervet går på omgang mellom LO, NHO og Universitets- og høyskolerådet med en funksjonstid på ett år hver. Programkontorene er sekretariat for utvalget. Leonardo-kontoret har hovedansvar første del av programperioden. Departementet har imidlertid foreslått å erstatte det Nasjonale utvalget med et nasjonalt kontaktforum.

I tillegg er det etablert to underutvalg for Leonardo, et for mobilitet og et for prosjektsamarbeid. Denne strukturen samsvarer med tilsvarende utvalger på europeisk nivå. Underutvalgene er også rådgivende organ for Nasjonalkontoret og departementet, men har også mer konkrete oppgaver som for eksempel fastleggelse av prosedyre for utlysning av prosjektmidler og behandling av søknadene og prioritering av norske prosjektsøknader som skal gå videre til vurdering i EU. Underutvalgene for mobilitet og prosjektsamarbeid har henholdsvis 10 og 12 medlemmer samt to observatører. Nasjonalkontoret er sekretariat for underutvalgene.

Departementet har bestemt hvilke organisasjoner som skal være medlemmer av underutvalgene, mens de respektive organisasjonene selv nominerer sine representanter. Alle organisasjonene som er representert i underutvalgene er også medlemmer i Nasjonalt utvalg.

2.3 Departementet, utvalgene og TI

Av flere informanter ble det påpekt at Leonardo-programmet har en tendens til å leve sitt eget liv, som et noe isolert nivå i det nasjonale systemet for yrkesopplæring- og utdanning. Programmet har heller ikke vært særlig integrert som et virkemiddel i de øvrige politiske initiativene og planene til Utdannings- og forskningsdepartementet. Dette gjelder imidlertid også for Sokrates-programmet. I intervjuene ble dette forklart med at det politiske og administrative ansvaret for slike internasjonale aktiviteter var for fragmentert som følge av at ansvaret var delt mellom ulike avdelinger i departementet. En annen viktig årsak var rammene for programvirksomheten som var gitt fra EU-kommisjonens side. Den løse koplingen mellom programaktivitetene, brukergrupper og den nasjonale politikken kan illustreres ved måten utvalgene fungerte på. Til tross for at medlemmene representerte sentrale målgrupper for programmet spilte de en marginal rolle i politikktutviklingen og

utarbeidelsen av tiltak for en konstruktiv utvikling av programaktivitetene nasjonalt. Ifølge informanter som selv var medlem av en eller flere av utvalgene var deres dialog med departementet preget av informasjonsutveksling, samt å bidra til å legitimere status quo i den nasjonale styringsstrukturen. Riktignok ble det fremhevet at sekretariat hadde prøvd å stimulere til diskusjoner og innspill om programvirksomheten. I seg selv førte dette til interessante diskusjoner, men det hadde ingen effekt med hensyn til å endre de sentrale politiske strategiene for den nasjonale driften av programmene. Det gjenstår å se om den bebudede opprettelsen av et nasjonalt kontaktforum som erstatning for nasjonalt utvalg kan bidra til å involvere sentrale aktører på feltet i utformingen av en mer helhetlig strategi for det internasjonale samarbeidet på dette feltet.

Daglig leder av Leonardo Norge har vært vara for Norges to observatører i Europakomiteen for Leonardo programmet. Forholdet mellom departementet og TI har, til forskjell fra forholdet mellom departementet og SIU, vært preget av hyppig uformell kontakt i tillegg til den formelle, som består av faste kontaktmøter hvert halvår, for- og ettermøter til de nasjonale utvalgsmøter. Ifølge TIs representanter dreier departementets engasjement seg i for stor grad om å få tilbakemelding om hvordan programmet fungerer, men departementet bør også fungere som en kanal ut igjen; mot et europeisk utdanningspolitisk fokus. Dessuten bør departementet bidra til å sikre en mer permanent finansiering for vellykkete prosjekt og bidra til at resultatene blir formidlet til et større publikum. Departementet bør også etterstrebe bedre kontinuitet i staben som skal arbeide med Leonardo.

Trekantforholdet mellom EU-kommisjonen, Departementet og TI innebærer vanskelige ansvarsforhold. Selv om TI skal rapportere til andre enn departementet, har de sentrale myndighetene forpliktet seg til å ivareta en korrekt oppfølging av programmet. Som det redegjøres nærmere for i kapittel 3., har TI hatt et etterslep i forhold til rapporteringsplikten til EU-kommisjonen.

2.4 Samarbeidet mellom TI og SIU

I forbindelse med gjennomføringen av Sokrates 2 og Leonardo da Vinci 2 inngikk Det norske universitets- og høyskoleråd ved Senter for internasjonalt universitetssamarbeid og stiftelsen teknologisk institutt ved Leonardo da Vinci NA Norge høsten 2000 en forpliktende avtale for å sikre et tettere samarbeid på områder av felles interesser og hvor programaktivitetene kunne samordnes. Ifølge avtalen skulle dette særlig gjelde:

- Koordinering av innsatsen om sammenfallende deler av programmene
- Informasjonsaktiviteter mot målgruppene
- Planlegging, prosjektutvikling og spredning av resultater

- Informasjonsutveksling mellom programoperatørene
- Årlig felles personalseminar som også inkluderte operatørene for Youth og Culture 2000
- Samarbeid om nasjonalt utvalg for Leonardo da Vinci og Sokrates

Hvem som skulle få ansvaret for driften av andre fase av Leonardo-programmet, eventuelt begge programmene, ved anbudsrunderen i 1999, var ikke gitt. SIU og TI var nødt til å posisjonere seg. Det utviklet seg på den bakgrunn et konkurranseforhold mellom de to enhetene. I kjølvannet av Mjøs-utvalgets utredning har det i den nasjonale utdanningspolitikken pågått en diskusjon, om hvorvidt Norge, i likhet med land som Danmark og Finland, bør ta sikte på å opprette et nasjonalt senter som koordinerer alle aktiviteter omkring internasjonalt samarbeid innen utdanning og arbeidslivsutveksling. Å ta stilling til hvorvidt en slik modell er hensiktsmessig for Norges vedkommende ligger utenfor mandatet til denne evalueringen. Men at departementet for tiden har slike ideer til vurdering er et viktig aspekt ved de betingelser som konkurranseforholdet kan forstås på bakgrunn av, og som kan ha bidratt til at samarbeidet mellom SIU og TI ikke fullt ut har utviklet seg i henhold til intensjonene i avtalen.

Det er i første rekke når det gjelder informasjonsaktiviteter mot målgruppene, informasjonsutveksling mellom programoperatørene og samarbeid om Nasjonalt utvalg at samarbeidet har fungert etter avtalen. Gjennom felles opptreden på utdanningsmesser, gjennom å utgi en felles publikasjon; Europavegen, gjennom informasjonsutveksling, og gjennom å ivareta sekretariatfunksjonen for nasjonalt utvalg. De to kontorene har dessuten samarbeidet om en felles skriftlig rapport og muntlig presentasjon av resultatene fra programmene. En ”Programaktivitetsrapport Sokrates og Leonardo da Vinci programmene”, er presentert for og behandlet av det nasjonale utvalget for de to programmene. Videre har programmene også samarbeidet noe rundt de felles utlysningene for Joint Actions i forbindelse med veiledning av potensielle søkere.

Det har vært lite samarbeid når det gjelder koordinering av innsatsen om sammenfallende deler av programmet mot relevante målgrupper (som ifølge avtalen særlig skulle gjelde språkprosjekter, livslang læring og IKT i opplæring og undervisning), og med tanke på prosjektutvikling og spredning av resultater. Det er imidlertid viktig å ta i betraktning at det her dreier seg om to programmer med ulik dynamikk, som blant annet har ulike søknadsprosedyrer og tidsfrister i forhold til EU kommisjonen. Selv om de i prinsippet representerer et betydelig synergipotensial, er det likevel viktig å ta i betraktning at de retter seg mot to ulike felt i norsk samfunnsliv som er vesens forskjellige i organisatorisk oppbygning, kultur og tradisjoner. Slik sett har det vært lagt opp til målsettinger som har vært vanskelig å innfri også innenfor rammen av hvert av de to programmene. På denne bakgrunn kan det med rette hevdes at avtalen er noe for ambisiøs og urealistisk, uten at det

dermed er sagt at man ikke på sikt skal etterstrebe en bedre nasjonal integrasjon av programaktivitetene i EU regi.

3 Intern organisering av driften

I dette kapitlet skal vi se nærmere på nasjonalkontorets finansielle og administrative rammebetingelser, hvordan de har taklet overgang mellom første og andre fase av programmet og deres rutiner for rapportering, kontroll og revisjon.

3.1 *Finansielle og administrative rammebetingelser*

Nasjonalkontorets utgifter dekkes gjennom et tilskudd fra EU og et nasjonalt tilskudd. Budsjettet for perioden 1.04.2002-31.03.2003 var på totalt 1 129 584 euro. Det nasjonale bidraget utgjorde euro 729 752, mens bidraget fra EU var på 399 832 euro. EUs bidrag til de nasjonale kontorene fordeles mellom landene ut fra en fast fordelingsnøkkel, mens det nasjonale bidraget er fastlagt i kontrakten som ble inngått for drift av nasjonalkontoret i 2000.

Et mål på hva driften av programmet koster er å relatere det til hvor mye penger som fordeles. I 2002 mottok TI 998 900 euro til desentraliserte mobilitetsprosjekter (prosedyre A) og 1 586 584 euro til pilotprosjekter (prosedyre B). Driftsutgifter utgjorde ca 30 prosent av de totale utgiftene til programmet. Det kan være grunn til å presisere at dette bare er nasjonalkontorets driftsutgifter og ikke omfatter administrasjon av programmene lokalt.

Tabell 1 viser fordelingen hvordan budsjettet er fordelt på ulike typer utgifter. Lønn og honorarer utgjør 58 prosent av budsjettet, mens husleie, data og overhead utgjør 21 prosent.

Tabell 1 Driftsbudsjett for perioden 1.04.2002-31.03.2003. Euro.

Lønn og honorarer	649512
Reiseutgifter ansatte	123085
Informasjonsmøter	27955
Publikasjoner osv	75088
Husleie, data og overhead	231794
Reserve	22149
Totalt	1129583

I perioden hadde nasjonalkontoret totalt 8,75 årsverk til rådighet for driften av programmet. Tabell 2 viser hvordan disse ressursene fordeles mellom ulike programmer og oppgaver. Nasjonalkontorer opererer med en geografisk arbeidsdeling internt ved at hver programrådgiver har et særlig ansvar for en region i Norge og visse deltakerland. Både når et gjelder mobilitets- og pilot-prosjekt har en ansatt særlig ansvarlig for den overordnede

administrative driften. Andre ansvarsområder gjelder IKT, informasjon og oppdatering av web-sidene. Ansvar for veiledning og rådgivning innen prosjektutvikling og yrkesopplæring fordeles mellom de ansatte på basis av deres tidligere erfaring og nettverk. En av våre informanter stilte seg uforstående til at kjennskap til bestemte land og språk skulle være et kriterium for arbeidsdelingen internt. Vedkommende mente at landkunnskapen var viktig først og fremst for dem som driftet de ulike prosjektene. Våre informanter ved TI mener at dette er en hensiktsmessig arbeidsdeling, ikke minst på grunn behovet for språkyndighet. Derimot har de slitt med ustabil arbeidskraft på IT-siden og vil prioritere denne kompetansen i tiden fremover.

Tabell 2 Fordeling av stillingsressurser mellom ulike programmer og oppgaver i for perioden 1.04.2002-31.03.2003. Årsverk.

Mobilitetsprosjekter	2,95
Pilotprosjekter	1,6
Språkkompetanseprosjekter	0,2
Nettverksprosjekter	0,2
Ledelse og koordinering	0,5
Datastøtte	0,35
Regnskap	0,6
Administrasjon	0,65
Informasjon	1,4
Annet	0,3
Total	8,75

Det er vanskelig å gi en vurdering av de økonomiske rammebetingelsene for driften av nasjonalkontoret. Ledelsen ga ikke selv uttrykk for at de hadde for knappe ressurser, men utfordringene innenfor dette feltet er mange. Hvor mye ressurser som skal brukes til drift av denne typen programmer er i stor grad et spørsmål om ambisjoner og prioriteringer.

3.2 Overgangen mellom første og andre fase

For å oppnå mer effektive og brukervennlige prosedyrer samt mer fleksibilitet og handlingsfrihet på nasjonalt nivå, innebar overgangen mellom de to fasene en betydelig grad av desentralisering av ansvar fra Kommisjonen til nasjonalkontorene. Til forskjell fra Sokrates programmet, der overgangen mellom første og andre fase av programperioden medførte vesentlige substansielle endringer i form av nye elementer i programmet, nye mål- og brukergrupper, medførte denne overgangen for Leonardo da Vinci i Norges vedkommende først og fremst endringer i de administrative og finansielle ansvarsforhold. For TIs vedkommende innebar dette at det måtte utvikles nye interne rutiner, prosedyrer og informasjonsmateriell.

Når det gjaldt prosjekter under prosedyre B representerte overgangen betydelige endringer i kontraktsregler og i kommunikasjonen med Kommisjonen. Det innebar en utvidelse av TIs rolle i forhold til å koordinere aktivitetene innenfor pilotprosjektene. Nye verktøy

måtte anvendes både av TI og brukerne; retningslinjer, elektroniske søknadsskjema og databaser. Som følge av økt arbeidsmengde måtte nytt personale rekrutteres og læres opp. For å oppnå administrative synergieffekter og bedre service til brukerne utviklet TI et kombinert databaseverktøy for håndtering av både mobilitetsprosjekter og Europassordningen; ”LeoPass”.

For TIs vedkommende synes det som om overgangen mellom første og andre fase har forløpt relativt problemfritt. Selv om de fleste av brukerne vi intervjuet klagde over programmets byråkratisk karakter, med krevende rutiner for rapportering av resultater og økonomistyring, ble det også fremhevet at dette var blitt betraktelig bedret i fase 2 av programmet. Men som vi skal komme tilbake til skyldes dette også oppfølgingen fra Nasjonalkontorets side.

3.3 Rapportering, kontroll og revisjon

Ifølge oppdraget skal det nasjonale kontoret for Leonardo da Vinci ”etablere, dokumentere og vedlikeholde nødvendige rutiner for gjennomføring, kontroll, rapportering, evaluering, revisjon”.

Finansavdelingen ved TI har utviklet prosedyrer for sikker behandling av pengetransaksjoner og kontroll med økonomisk status. Med tanke på både intern kontroll og EUs oppfølging har det blitt opprettet egne EURO kontoer anvendt i forhold til år, aktivitet og prosjekt. For å sikre at deltakerne innenfor prosedyre A returnerer en endelig rapport etter forskriftene holdes 30 prosent av bevilgningen tilbake. Siden prosjektmiljøene er relativt få, kan de følges opp ganske tett som en del av den regulære koordineringen av programmet. En ny database har blitt utviklet for å overvåke prosjektene. Denne gjør det mulig å trekke tilbake midler fra arrangørene hvis de sender ut færre deltakere enn opprinnelig avtalt i kontrakten, og eventuelt overføre dem til arrangører som sender ut flere enn avtalt. Overvåking av prosjekter skjer i henhold til retningslinjene i EUs administrative og finansielle håndbok. Under prosedyre A får minst ti tilfeldige prosjekt hvert år kontrollert økonomien. Arrangører som opererer med budsjetter større enn 5,000 Euro må ha regnskap godkjent av ekstern revisor før endelig rapport kan godkjennes.

Innenfor prosedyre B blir prosjektene nøye fulgt opp finansielt; gjennom årlige besøk, samtaler, deltakelse på seminarer og møter. Meningen er også å bidra til en vellykket implementering og forebygge problemer gjennom rådgiving og informasjon om spillereglene, særlig i forhold til det administrative, og å formidle relevante erfaringer fra tidligere prosjekt. TI verifiserer prosjektørens utgifter i tråd med kommisjonens regler og gjennomfører stikkprøver.

TI har hatt et etterslep i forhold til sine rapporteringsplikter til EU-kommisjonen. Vi vil også tilføye at den stilen kontoret legger opp til når det gjelder rapportering og informasjon der hovedvekten legges på å synliggjøre alt det positive kontoret gjør, neppe er den mest

konstruktive tilnærming for å utvikle programmet videre. Alle parter kan være tjent med at det legges opp til mer reflekterende og kritiske vurderinger i fremtidige presentasjoner og rapporter. Det skal her presiseres at de nasjonale kontorene er stilt overfor detaljerte og svært kompliserte krav til økonomirapportering og at uorden og misforståelser kan oppstå bl.a i forbindelse med fastsettelse av verdi kroner/Euro og som følge av at norske revisorer stiller andre krav enn EU kommisjonen. Men det synes også som TI har hatt for dårlige rutiner på dette punkt. Sett på bakgrunn av slike erfaringer kan det være fristende å oppfordre EU kommisjonen til å forenkle sine rapporteringskrav. Samtidig er det viktig å ha forståelse for at EU-kommisjonen har behov for god kontroll med ressursbruken og at de må operere med standarder og prosedyrer som ikke nødvendigvis sammenfaller med standarder og prosedyrer særegne for de enkelte deltakerland.

4 Informasjon, veiledning og oppfølging

Ifølge avtalen med departementet skal kontoret ”sørge for egnet informasjon, kunngjøring og markedsføring, samt oppfølging av aktiviteter som får støtte gjennom programmet, i tillegg til å motivere og stimulere til god søkning fra Norge til programmet”. Dessuten er det presisert at kontoret skal sikre god regional deltakelse i programmet. I dette kapittelet skal vi først gi en beskrivelse og vurdering av TIs informasjonsstrategi. Deretter kommer vi nærmere inn på hvordan de bidrar til oppslutning om programmet, praksis for veiledning, oppfølging av brukere, nettverksbygging og formidling av resultater fra programmet.

4.1 Informasjonsstrategi

Målgruppen for Leonardo-programmet er stor og mangfoldig, og spenner fra elever og lærere på yrkesfaglige studieretninger i videregående skole, til industri- og håndverksbedrifter, bransjeorganisasjoner og private og offentlige organisasjoner involvert i utdanning og kompetanseheving. For å etablere kontakter er TI avhengig av et lokalt kontaktnett med utgangspunkt i blant annet bransjeforeninger, opplæringskontorer, fagopplæringskontoret i fylket og Statens utdanningskontor. TI har lagt opp til en bred informasjonsstrategi som omfatter ulike typer skriftlig materiale, regionale informasjonsmøter, egen hjemmeside på internett, samt informasjon og rådgivning via telefon og e-post.

Det er utarbeidet en rekke ulike brosjyrer om ulike deler av programmet rettet mot forskjellige målgrupper. Brosjyrene er rikt illustrert og preget av en profesjonell og tiltalene layout. I teksten beskrives kort hva programmet dreier seg om, hvem som er målgruppen for programmet og hvor en kan henvende seg for å få ytterligere informasjon. Hensikten synes å være og gjøre programmet kjent for nye brukere og vekke en første interesse for programmet. Informasjonsavisen ”Europaveien” retter seg i hovedsak til ulike typer utdanningsinstitusjoner og utgis i samarbeid med Nasjonalt kontor for Sokrates-programmet (SIU). Avisen utkommer med ett nummer i året og inneholder i tillegg til stoff

om Leonardo og Sokrates, også informasjon om EU-programmet "Ung i Europa". Informasjonen om de ulike delene av programmene er i stor grad kombinert med intervjuer med personer som har deltatt i tidligere prosjekter. Det er lagt vekt på å få frem bredden i programmene gjennom konkrete eksempler. Avisen kan også leses som en samling med suksesshistorier.

For dem som ønsker mer konkret informasjon om mulighetene og fremgangsmåten for å søke midler er det utarbeidet et veiledningshefte på norsk for henholdsvis mobilitet og prosjekter. Det utgis også et nyhetsbrev to ganger årlig som inneholder praktisk informasjon om kontaktpersoner, søknadsfrister, vurderingskriterier som legges til grunn for søknadsbehandlingen, samt informasjon om innvilgede prosjekter. I tillegg er det utarbeidet evalueringsrapporter som oppsummerer ulike erfaringer med første fase av Leonardo-programmet. Rapportene er på engelsk og målgruppen er først og fremst de som arbeider med programmet på ulike nivåer snarere enn potensielle brukere.

Det er også utarbeidet en egen hjemmeside på internett for Leonardo-programmet. Siden inneholder i tillegg til det meste av det som finnes av skriftlig materiale, også praktisk informasjon, elektroniske versjoner av søknadsskjemaer og retningslinjer for søknader og rapportering fra prosjektene. Den inneholder også en rekke relevante linker blant annet til baser for partnersøk. Den profesjonelle design som preger det skriftlige materiale synes ikke i samme grad å prege hjemmesiden. Hovedsiden er dessuten preget av svært mye informasjon fordi det ikke er utviklet en klar struktur med ulike nivåer. Dette gjør siden lite oversiktlig. I tillegg kunne hjemmesiden vært utnyttet bedre for å spre ulike typer informasjon. Det bør også vurderes om noe av rapporteringen fra prosjektene kunne gjøres tilgjengelig etter mønster av IRIS basen innenfor ERASMUS. Dette kunne også bidra til å styrke formidlingene av resultatene av prosjektene.

I informasjonsarbeidet skilles det mellom tre faser. I første fase legges det vekt på generell informasjon om programmet og identifisering av potensielle prosjektideer. Det avholdes regionale informasjonsmøter som blant annet annonseres i dagspressen. Det arrangeres også møter og seminarer rettet mot spesielle grupper. Gjennom denne virksomheten knyttes de første kontaktene til potensielle søkere. I andre fase følger Nasjonalkontoret opp potensielle søkere og partnere, og bidrar til å utvikle prosjektideene og sørge for at søknadene blir utformet i henhold til de formelle retningslinjene og vurderingskriteriene. De hjelper også søkere med å finne frem til partnere i andre land og deltar til en viss grad også i forberedende besøk og kontaktseminarer. I siste fase gir Nasjonalkontoret søkere tilbakemelding på søknadsutkast.

Generelt nedlegger TI et betydelig arbeid i å spre informasjon om mulighetene i Leonardo og hjelper potensielle søkere med å utvikle gode søknader. Det nedlegges også et betydelig arbeid for å få frem tilstrekkelig antall søknader innen en del felt og for å få frem søknader for å ivareta overordnende hensyn som for eksempel geografi. Det ligger imidlertid en utfordring i å utvikle enda bedre kontakter til lokale aktører. Satt på spissen synes det også

som om informasjonen i all hovedsak er rettet inn mot å få frem tilstrekkelig antall søknader som holder et akseptabelt nivå til desentraliserte prosjekter (prosedyre A og B). I forhold til søknader om midler som fordeles direkte av Kommisjonen er Nasjonalkontoret relativt passiv. Ifølge informantene kan dette forklares med at det er svært arbeidskrevende å utvikle søknader til denne typen prosjekter og at sjansen for å få midler er begrenset. En strategi kunne være å bidra til at flere norske partnere ble involvert i denne typen prosjekter som er koordinert fra andre land.

TI skal nå ut med informasjon om programmet til en svært sammensatt brukergruppe. Dette må regnes som en stor utfordring siden brukerne har svært ulike forutsetninger for å motta denne informasjonen på en effektiv måte. En av informantene stilte seg kritisk til hvorvidt omfanget av åpen møtevirksomhet var hensiktsmessig, både fordi det er ressurskrevende og fordi en må forutsette at brukerne bør beherske informasjonsinnhenting via nettet hvis de i det hele tatt skal delta i programaktivitetene. En annen informant påpekte at informasjonsmateriellet i for stor grad rettet seg mot ungdom under opplæring og derfor hadde for liten appell til andre målgrupper, eksempelvis universitetsansatte. Slik sett bør TI vurdere hvordan deres informasjonspraksis kan bli mer målrettet, i forhold til ulike brukergrupper.

4.2 Veiledning og oppfølging

Som nevnt ovenfor nedlegger TI et betydelig arbeid i å spre informasjon om mulighetene i Leonardo-programmet og å hjelpe potensielle søkere med å utvikle gode søknader. Dette bekreftes også av de fleste av brukerne som har vært intervjuet i forbindelse med denne evalueringen. Erfaringene synes særlig gode når det gjelder pilotprosjekt. Informantene gav også TI ros for den assistanse de har fått til å finne partnere. Likevel klagde mange over programmets byråkratisk karakter med krevende rutiner for rapportering av resultater og økonomistyring, selv om det også ble fremhevet at dette var blitt betraktelig bedret i fase 2 av programmet. Som informantene også påpekte, kan ikke TI klandres for denne type problem. Her fungerer TI snarere som en buffer mellom norske brukere og EU systemet, ved at de veileder og følger opp miljøene i rapporteringsarbeidet slik at minst mulig problemer oppstår i forhold til godkjenning på EU siden. At de har oversatt EUs finansielle og administrative håndbok for søkere til mobilitetsstipend, til norsk, er et annet eksempel på dette.

Underveis i prosjektperioden støter imidlertid brukerne ofte på problemer med uprofesjonell prosjektstyring eller andre samarbeidsproblemer med partnere i andre land. Dette gjaldt både prosedyre A og B. TI kan ikke klandres for at denne type problemer oppstår. Men noen informanter etterlyste at TI i større grad burde stille opp og bistå deltakerne i slike situasjoner. Det ble også fremhevet at informasjonen om programmet

burde få et mer realistisk innhold, ved også å fokusere på de mulige negative sidene ved å delta.

4.3 Nettverksbygging

Nasjonalkontoret deltar i mange nettverk og har lagt ned et betydelig arbeid i nettverksbygging både nasjonalt og internasjonalt, på formell og uformell basis. Som nevnt er Leonardo da Vinci programmet innrettet mot en heterogen brukergruppe. De har utviklet nettverk mot bransjeorganisasjoner og private og offentlige organisasjoner involvert i utdanning og kompetanseheving. Dette kan dreie seg om opplæringskontorer og regionale kurs- og kompetansesentre. Kontoret fungerer som Norges kontaktorgan for CEDEFOP, som er EU kommisjonens senter for utvikling av yrkesopplæringen. De administrerer også "Linking up" som er bilateralt utvekslingsprogram mellom Norge og 12 søkerland til EU og i et nettverk mellom nasjonalkontorene for Leonardo da Vinci. I 2002 var TI arrangør for det årlige fellesmøte mellom disse kontorene. Relevant i denne sammenheng er også at TI er Norges kontaktorgan for UNEVOC, som er Unescos prosjekt for å styrke yrkesrettet og teknisk utdanning og opplæring.

Nasjonalkontoret bidrar også til nettverksbygging gjennom å arrangere såkalte kontaktseminar for potensielle søkere til programmet. Neste seminar av denne typen arrangeres i juni 2003. Det har tittelen "Yrkesveiledning og rådgivning" og er ment å skulle være en arena for å bygge nettverk, utveksle informasjon og erfaring, diskutere og utvikle nye prosjektideer innenfor yrkesveiledning og rådgivning. Deltakelsen i internasjonale nettverk er, ifølge dem selv, ikke minst viktig siden Norge ikke med i andre EU program som European Social Funds. Ifølge TI bruker de også mye tid på usynlig nettverksbygging. På internasjonalt nivå kan dette dreie seg om å etablere kontakter i andre land, kontakter som kan danne grunnlag for videre formalisert samarbeid. Det etablerte samarbeidet om yrkesopplæring mellom Norge og Ungarn ble trukket frem som eksempel på dette. Nasjonalt er uformelt nettverksarbeid nødvendig, bl.a for å skaffe sidefinansiering til prosjekter. Nasjonalkontoret har også solide kontakter formelt og uformelt til EU kommisjonen, både fordi direktøren fungerer som Norges observatør i Leonardo da Vinci komiteen og gjennom deltakelse i EUs utviklingsgruppe for etablering av et felles rammeverk for transparens i utdanningssystemene og gjensidig godkjenning av kompetanse.

4.4 Spredning og oppslutning

I tillegg til å sørge for egnet informasjon og oppfølging av aktiviteter skal TI sørge for å motivere og stimulere til god søkning fra Norge til programmet. Ifølge avtalen med departementet er TI forpliktet til å arbeide mot å sikre en god regional deltakelse i programmet. Fra flere hold ble det imidlertid påpekt at søknaden kunne vært bedre generelt

og særlig innenfor visse sektorer. Et gjennomgående mønster er at det utvikles relativt få søknader i forhold til hvor mange som innvilges. Søknads- og deltakelsesaktiviteten er dessuten lav innenfor enkelte av målgruppene. Dette gjelder særlig små og mellomstore bedrifter, universiteter og høyskoler og søkere til språkstipend for instruktører og lærere. Det er mange ulike grunner til dette. Selv etter forenklinger som følge av mer desentralisering, er Leonardo da Vinci programmet fremdeles preget av strenge og omfattende krav til søknader og rapportering av faglig og økonomisk fremdrift i prosjektet. Rutiner som virker avskrekkende på mindre miljøer med begrenset tid og ressurser til å investere i denne type aktiviteter, som gjerne har lite erfaring med EU-programmer spesielt og lav søkerkompetanse generelt. Dessuten kan det, ifølge TI, virke som om EU-kommisjonen opererer med et uformelt tak på hvor mange søknader som innvilges fra norsk side når det gjelder prosedyre B.

Når det gjelder sentraliserte prosjekt, såkalt prosedyre C, har det aldri blitt innvilget noen søknad fra Norsk side. Ifølge informanter ved TI skyldes dette at det årlig bevilges få slike prosjekter fra EUs side. For øvrig har arbeidet med å utvikle flere slike søknader for tiden høy prioritet fra TIs side. Gitt denne situasjonen må nasjonalkontoret investere mye arbeid i å drive frem nok søknader for å holde oppe den nasjonale aktiviteten, samtidig som begrensede muligheter for bevilgninger fra EUs side legger føringer på deres ambisjonsnivå. Selv om Leonardo da Vinci og Sokrates ideelt sett skulle innebære kombinert bruk og synergi mellom de to programmene har den europeiske og nasjonale organiseringen av de to programmene i realiteten ført til en arbeidsdeling der Sokrates har det akademiske image. Det er fortrinnsvis Erasmus som prioriteres fra universiteter og høyskolers side, (i tillegg til Norplus og andre) men informantene påpekte også at de ikke hadde kapasitet til å bli kjent med flere kompliserte EU program. Slik sett kan ikke TI alene ta ansvaret for den til dels dårlige søkningen til programmet. Ifølge evalueringen av programaktiviteten nasjonalt er det imidlertid, gitt ovennevnte rammebetingelser, også oppnådd en tilfredstillende dekning av programvirksomheten etter målgrupper og sektor, selv om en stor andel kommer fra yrkes- og lærlinggrupper rettet mot helse-, sosial-, bygningsfag og elektro. Det har også vært en økning av stipendandel for deltakere i mobilitetsprosjekt fra de tre nordligste fylkene. I evalueringen av Leonardo da Vinci programmet i Norge ble det imidlertid reist spørsmål ved om deltakelsen fra etniske minoriteter og innvandrere kunne vært mer fokusert.

4.5 Formidling av resultater

En svakhet ved informasjonsvirksomheten er at den i liten grad omfatter formidling av resultater fra prosjektene. Ifølge avtalen med departementet skal resultater fra aktivitetene spres i begge fasene av programmet. Formidling av resultater fra prosjektene er en stor og vanskelig utfordring og det er lett å forstå at dette prioriteres ned i det daglige arbeidet som er preget av stramme tidsfrister. Det er dessuten naturlig å fokusere mer på spredning av resultater i slutfasen av programperioden, slik det ble gjort ved slutten av 1990- tallet da TI initierte en rekke rapporter med dette formål. Som disse arbeidene illustrerer, kan denne

typen formidling heller ikke ivaretas av TI alene, men må involvere prosjektkoordinatorene, og ulike private og offentlige organisasjoner på lokalt og sentralt nivå. Det er viktig at det stilles kvalitetskrav slik at denne type rapportering ikke ender opp som rituelle tilbakemeldinger med mange honnørord og lite substansielt innhold. Kravene må imidlertid være realistiske, og det er ikke enkle svar på hvordan slike resultater skal måles og formidles. Resultatene kan dreie seg om kvaliteter som ikke så lett lar seg måle; personlig modning, bedring av språk- kulturkompetanse, men også mer synlige produkter som læremateriell (bøker, CD rom, oversatt pensum), nye samarbeidsavtaler, nettverk og konferanser. Det kan være vanskelig å skille effekter av Leonardo-programmet fra andre bidrag aktivitetene har vært en del av. Leonardo er et oppstartsprogram, en type ”hjelp til selvhjelp” som skal få i gang internasjonalt samarbeid, men som ikke skal bidra med mer permanente finansieringsordninger. Slik kan effekter av Leonardo-initierte aktiviteter strekke seg utover selve programperioden. En informant nevnte norsk-tysk samarbeid om utvikling og bruk av sensorer og såkalt BUSS teknologi som nå prøves ut i oljeindustrien, som eksempel på dette.

Suksessen til programmet vil i stor grad avhenge av at formidling prioriteres i tiden fremover. Ifølge våre informanter bør TI være lydhøre overfor brukerne, og hvilke ideer og behov de har for hvordan resultatene skal spres og følges opp. Det ble foreslått at TI i større grad kunne bistå brukerne i slikt arbeid. Her kunne TI trekke veksler på sitt etablerte nettverk til arbeids- og utdanningsfeltet både i Norge og utlandet, og sin erfaring og gode tekniske kompetanse i å arrangere konferanser.

5 Konklusjoner og anbefalinger

Siden 1995 har TI vært nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci programmet i Norge. Denne evalueringen omhandler operatørens virksomhet i første del av programmets andre fase; 2000-2003. I det følgende oppsummeres evalueringens hovedkonklusjoner hva gjelder kontorets forvaltning av programmet. I forhold til brukerne har operatøren mestret rollen som oversetter, promotør og bufferorganisasjon godt; ved å spre informasjon om programmet på en måte som er godt tilpasset en norsk virkelighet, ved å stimulere og hjelpe miljøer til å søke og delta, finne partnere og ved å bistå dem i å håndtere rapportering av økonomi og resultater.

Siden det er et begrenset antall prosjekt som kan innvilges, reiser de ressurskrevende søknadsprosedyrene en rekke dilemmaer. Kontoret må bruke mye ressurser på å holde oppe aktivitetsnivået i programmet gjennom å initiere og følge opp et tilstrekkelig antall søknader og prosjekter i forhold til de ressursammer som eksisterer. Dette kan gå på bekostning av den innsatsen som bør rettes mot brukergrupper som ikke er inkludert i programmet i tilstrekkelig grad så vel som i forhold til å allokere ressurser fra andre finansieringskilder. Vi vil gi vår tilsutning til at operatøren fortsatt jobber målrettet for å skape større deltakelse innen høyere utdanning, og da særlig ved høyskolene. Tiden er nok

også moden for at kontoret kan utvide mobiliseringen av større miljøer for å lage søknader til såkalte sentraliserte prosjekt.

Overgangen fra fase en til to har vært håndtert på en fleksibel måte og har ført til bedre administrative rutiner. Men operatøren har hatt et etterslep i forhold til sine rapporteringsplikter til Kommisjonen, og bør forbedre sine rutiner i så henseende. Her vil vi også tilføye at den stilen kontoret legger opp til når det gjelder rapportering og informasjon der hovedvekten legges på å synliggjøre alt det positive kontoret gjør, neppe er den mest konstruktive tilnærming for å utvikle programmet videre. Alle parter kan være tjent med at det legges opp til mer reflekterende og kritiske vurderinger i de fremtidige presentasjoner og rapporter.

Nasjonalkontoret har vært en viktig ressurs for de sentrale myndighetene, også overfor EU. Kontoret har dessuten vært aktiv i å stimulere til internasjonalt nettverkssamarbeid.

Vår hovedkonklusjonen er at operatøren har mestret sine forvaltningsoppgaver på en tilfredstillende måte sett ut fra de rammebetingelser de har vært underlagt. I rapporten pekes det også på flere vesentlige utfordringer i den fremtidige nasjonale forvaltningen av Leonardo-programmet. Særlig vil vi fremheve at den profesjonelle design som preger det skriftlige materiale ikke i samme grad preger hjemmesiden. Hovedsiden er dessuten preget av svært mye informasjon fordi det ikke er utviklet en klar struktur. Dette gjør siden lite oversiktlig. I tillegg kunne hjemmesiden vært utnyttet bedre for å spre ulike typer informasjon.

Formidling av resultater fra prosjektene er en stor og vanskelig utfordring og det er lett å forstå at dette prioriteres ned i det daglige arbeidet som er preget av stramme tidsfrister. Denne typen formidling kan heller ikke ivaretas av TI alene, men må involvere prosjektkoordinatører, og ulike private og offentlige organisasjoner på lokalt og sentralt nivå. Men TI må uansett være lydhør overfor brukerne, og hvilke ideer og behov de har for hvordan resultatene skal spres og følges opp. TI kan bistå brukerne i slikt arbeid, med sitt etablerte nettverk til arbeids- og utdanningsfeltet både i Norge og utlandet og sin erfaring og teknisk kompetanse i forhold til å arrangere konferanser og lignende. Det bør også vurderes om noe av rapporteringen fra prosjektene kunne gjøres tilgjengelig etter mønster av IRIS basen innenfor Erasmus. Dette kunne også bidra til å styrke formidlingen av resultatene av prosjektene.

Det knytter seg ellers store utfordringer til muligheter for synergieffekter som kan oppnås gjennom å koordinere innsatsen i sammenfallende deler av Leonardo- og Sokrates programmet. Ambisjonene fra departementet har kanskje vært for høye gitt en rekke strukturelle begrensninger som blant annet knytter seg de to programmene ulike karakter og den nasjonale organiseringen av de to programmene. Likevel ligger det en utfordring i å få til et bedre samspill mellom programmene.

I programevalueringene av Leonardo og Sokrates understrekes det at en viktig forutsetning for en bedre utnyttelse av slike programmer er at det internasjonale samarbeidet integreres som et virkemiddel i den nasjonale politikken. Utfordring er blant annet å utnytte Leonardo-programmet i ulike tiltak som nå iverksettes i hele utdanningssystemet for å fremme kompetanseutvikling og kvalitet i utdanning. Dette kan bidra til at det utvikles insentiver som stimulerer og sikrer større grad av kontinuitet i internasjonaliseringsarbeidet på lokalt nivå. Det er en utfordring for TI og Utdannings- og forskningsdepartementet å bidra til å utvikle en strategi på dette feltet.

Utvalgte referanser

COUNCIL DECISION of 26 April 1999 establishing the second phase of the Community vocational training action programme "Leonardo da Vinci". Official Journal of the European Communities.

Leonardo da Vinci. Report on Norway – Procedure B. Call for proposals 2000-2002, selection exercise 2002.

Leonardo da Vinci. Final performance report at 31.12.2002. Mobility measure. Norway.

Leonardo da Vinci. Operational plan for mobility. Norway 2003 –2004.

Programaktivitetsrapport Sokrates og Leonardo da Vinci programmene. Vurdering og utvikling innenfor ulike deler av programmene. Statistikk over programaktivitetene. (Rapport til Nasjonalt utvalg for Sokrates og Leonardo da Vinci 2002).

Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet (2000) The Leonardo da Vinci Programme in Norway: Implementation, outputs and impact.

Utdannings- og forskningsdepartementet (2002) Implementation of Leonardo da Vinci II (2000-2006) Member State Activity Report 2000-2001.

Valorisation -to build on the achievements of the Leonardo da Vinci programme. Inspiration and innovative results from selected Leonardo da Vinci projects 1995-1999 in Norway.

20.6.2003

Driften av nasjonalt kontor for Sokrates i Norge

Agnete Vabø og Jens-Christian Smeby

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning

1 Bakgrunn og fremgangsmåte

Denne evalueringen omhandler driften av nasjonalt kontor for Sokrates-programmet i Norge som ivaretas av Senter for internasjonal universitetssamarbeid (SIU). Evalueringen er gjennomført av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) på oppdrag av Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD). I dette kapitlet skal vi kort redegjøre for hensikten bak programmet, bakgrunnen for oppdraget og fremgangsmåten for evalueringen.

1.1 Programmet

Sokrates-programmet er EUs program for all utdanning i Europa, med i alt 30 deltakerland. Programmet støtter europeisk samarbeid i hele utdanningssektoren, fra barnehage til universitet, inkludert voksenopplæring og etterutdanning. Norge deltar i Sokrates som en del av EØS avtalen. Sokrates er et paraplyprogram som består av en rekke underprogram. De tre hovedpillarene er Comenius, Erasmus og Grundtvig:

- Comenius retter seg inn mot skolen og lærerutdanningen. Det gir støtte til internasjonalt samarbeid og nettverksamarbeid for lærere og skoler, til skoleutviklingsprosjekt hvor både lærere og elever kan delta, til utvikling av etterutdanningstiltak og stipend til etterutdanning, og til praksisopphold for studenter som skal bli lærere.
- Erasmus er et program for samarbeid mellom institusjoner innen europeisk høyere utdanning. Studentutveksling er den viktigste delen av programmet, men det gir også støtte til lærerutveksling, pensumsutviklingsprosjekter, intensivkurs og faglige nettverk, såkalte tematiske nettverk.
- Grundtvig retter seg mot voksenopplæring. Programmet gir støtte til internasjonalt samarbeid mellom tilbydere av voksenopplæring, utvikling av tilbud om etterutdanning for lærere i voksenopplæring og stipend til etterutdanning. Det gir også støtte til utvikling av nettverk.
- Lingua er rettet mot språkopplæring; dvs. bevisstgjøring om språk og utvikling av undervisningsmateriell.
- Minerva, rettet mot utviklingen av IKT- og multimediaserte produkter og tjenester i utdanning.
- Arion, stipendier for at beslutningstakere kan delta på kurs for utveksling av informasjon og erfaring om utdanningssystemene i de europeiske landene generelt og innenfor bestemte undervisningsområder.

Årlig fordeles ca 25 millioner kroner fra det norske programkontoret til norske søkere. I tillegg tildeles midler direkte fra EU-kommisjonen til større prosjekter.

1.2 Fremgangsmåten for evalueringen

Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet inngikk i 2000 avtale med SIU/v Universitets- og høyskolerådet om drift av nasjonalt kontor for andre fase av Sokrates etter en offentlig anbudsrunde. SIU hadde også oppdraget som nasjonalt kontor for første fase av programmet (1995-1999). Den foreliggende evalueringen begrenser seg til den inneværende avtaleperioden som strekker seg fra 1. januar 2000 til 31. desember 2006. Avtalen er utformet i henhold til EU-kommisjonens retningslinjer for etablering av nasjonale kontorer. Den regulerer det gjensidige forholdet mellom Utdannings- og forskningsdepartementet og SIU og beskriver det nasjonale kontorets arbeidsoppgaver, rettigheter og forpliktelser knyttet til gjennomføringen av Norges deltagelse i programmet. I avtalen fremgår det at partene innen utgangen av 2003 skal vurdere om avtaleforholdet har utviklet seg etter forutsetningene. I den forbindelse skal en også se på samarbeidet med nasjonalt kontor for Leonardo da Vinci-programmet og den regionale innvolveringen. Den foreliggende evalueringen er et innspill i denne prosessen.

I oppgavebeskrivelsen heter det at det nasjonale kontoret skal:

- sikre en smidig overgang mellom første og andre fase av programmet.
- spre resultater av aktivitetene fra begge fasene av programmet.
- sørge for egnet informasjon, kunngjøring og markedsføring, samt oppfølging av aktiviteter som får støtte gjennom programmet, i tillegg til å motivere og stimulere til god søking fra Norge til programmet.
- etablere rutiner, administrere og legge til rette for søknadsbehandling.
- sørge for at eventuelle nasjonale prioriteringer avklares med departementet.
- sikre god regional deltakelse i programmet.
- gi råd og veiledning til potensielle norske prosjektdeltakere om utforming av søknader og partnersøk.
- bidra til nettverksbygging mellom norske og utenlandske opplæringsmiljøer som kan omfattes av programmet.

- følge opp desentraliserte tiltak og aktiviteter og i tillegg følge opp norsk- koordinerte prosjekter og prosjekter med norsk deltakelse med vekt på kontraktsinngåelse, faglig fremdrift og finansiell oppfølging.
- etablere, dokumentere og vedlikeholde nødvendige rutiner for gjennomføring, kontroll, rapportering, evaluering, revisjon mv.
- bidra til evaluering av programmet i henhold til programvedtak.
- bistå UFD i det øvrige arbeidet med Sokrates, og ta seg av tilgrensende oppgaver etter avtale med departementet.
- sørge for koordinering med andre relevante nasjonale EU-programkontorer og - aktiviteter, særlig for Leonardo da Vinci, Youth og rammeprogrammet for forskning og utvikling.
- vedlikeholde og videreutvikle et europeisk kontaktnett med de nasjonale Sokrates-kontorene i andre land.

Kontorets oppgave har vært å forvalte og gjennomføre programmet ut fra de målsettinger og retningslinjer som har vært gitt fra EU-kommisjonens side, slik dette mandatet har blitt operasjonalisert og delegert til operatøren gjennom avtalen fra Utdannings- og forskningsdepartementet og de nasjonale utvalgene. Slik sett er kontoret et bindeledd mellom EU-kommisjonen, de sentrale utdanningsmyndighetene og programmet og brukerne.

Som forvaltningsenhet fungerer kontoret som et knutepunkt for svært komplekse relasjoner. Sokrates programmet består av mange ulike delprogram som retter seg mot ulike brukergrupper; fra barnehager til universitet, fra grunnskolelærere til professorer ved universitetene, foreldrelag, forlag og studieforbund. EU-kommisjonens har dessuten lagt opp til mange ulike og svært ambisiøse målsettinger og krevende søknads- og rapporteringsrutiner. Målsettingene i Sokrates-programmet harmonerer riktignok med sentrale mål i den nasjonale utdanningspolitikken, og visse delprogrammer kan hente støtte i aktuell reformpolitikk. Erasmus-programmet passer for eksempel godt inn i målsettingene i Kvalitetsreformen. De systemer og relasjoner SIU skal promotere programmet i forhold til er likevel svært utfordrende. Erasmus-programmet konkurrerer med studieveier og studieutvekslingsprogrammer som er aktuelle for andre verdensdeler. Og selv om internasjonalt samarbeid om forskning og undervisning alltid har vært et viktig aspekt i høyere utdanning, er det akademiske system også preget av betydelig skepsis mot å delta i et

formalisert utvekslingsprogram som er politisk styrt. Hensiktene med Comenius-programmet passer godt med rammeplanen i norsk grunnskole. Men der Erasmus-programmet til dels har representert en formalisering av samarbeid og kontakter som eksisterte fra før, har aktivitetene i regi av Comenius-programmet representert nybrottsarbeid sett i forhold til de manglende muligheter for internasjonalisering som har preget norsk grunnskole. I evalueringen har vi lagt opp til at kontorets oppgaver skulle vurderes i forhold til de betingelser og føringer som knytter seg til disse kontekstene og relasjonene.

Oppdraget om evaluering av driften av nasjonalkontoret for Sokrates har vært gjennomført samtidig med midtveiseevalueringen av Leonardo da Vinci- og Sokrates programmet i Norge, samt av driften av nasjonalkontoret for Leonardo da Vinci som ivaretas av Teknologisk institutt (TI). Midtveiseevalueringen av programmene er organisert ut fra en detaljert mal utarbeidet fra EU-kommisjonen samt noen tilleggsspørsmål fra departementet. Flere av temaene i programevalueringene var felles med de som skulle behandles i evalueringene av nasjonalkontorene. Dette gjaldt særlig struktur og virkemåte i den nasjonale styringsstrukturen, finansielle og administrative rammebetingelser og kontrollrutiner, samt vurdering av nasjonalkontorets informasjonsstrategi. Spørsmålene som skulle belyses i evalueringene av henholdsvis Sokrates og Leonardo da Vinci programmene var i hovedsak identiske. Selv om det dreier seg om to ulike programmer har det vært formålstjenelig å legge opp til en felles datainnsamling for alle fire evalueringsoppdragene.

Våre presentasjoner og vurderinger av programkontorene har blitt gjort på basis av to hovedtyper av kilder; skriftlig materiale og intervju med berørte aktører. Det foreligger en rekke ulike typer skriftlig materiale om gjennomføringen av programmet. Nasjonalkontorene rapporterer hyppig til EU-kommisjonen, departementet og nasjonale utvalg. Disse publikasjonene, samt evalueringer av enkelte deler av programmet har vært et viktig underlagsmateriale for denne evalueringen. I tillegg fremkommer informasjon om kontoret og programmene på web sidene, i brosjyrer, årsmeldinger og lignende. Gjennom rapporteringen bedriver nasjonalkontorene en form for selvevaluering; i tillegg til faktisk informasjon skal de også vurdere i hvilken grad driften av programvirksomheten samsvarer med de målsettinger og retningslinjer for programmet som er satt fra EU-kommisjonens og departementets side. Det er også gjennomført evalueringer av programmets første fase. Dette materialet har dannet et viktig grunnlag for denne evalueringen.

Det skriftlige materialet er supplert med kvalitative intervjuer for å belyse problemstillinger som har vært utilstrekkelig dekket i det foreliggende materialet. Intervjuene har også fungert som et kritisk korrektiv til de beskrivelser og inntrykk av virksomheten som blir formidlet gjennom de skriftlige kildene. NIFU har lagt vekt på å intervjuer personer som kjenner systemet og programmene ut fra ulike ståsted, som forvaltere, brukere og representanter fra

ulike målgrupper. Intervjuguiden ble tilpasset informantenes ulike kjennskap til programvirksomheten. Mens noen av informantene hadde kjennskap til begge programmene og begge kontorene var andres synspunkt basert på deres, i noen tilfeller, korte erfaring som brukere. I alt 35 personer ble intervjuet i løpet av våren 2003 delvis ved personlig fremmøte og delvis per telefon. Informantene ble bedt om å supplere intervjuet med relevant skriftlig materiale og web adresser. Ansatte ved nasjonalkontorene ble intervjuet i flere omganger. De bisto dessuten fortløpende med å fremskaffe relevante informasjon og med hjelp til å tolke deler av materialet.

Et utkast til rapport ble sendt til høring til departementet og SIU for få rettet opp eventuelle feil og misforståelser. Samtlige faktiske feil som ble påpekt er rettet opp, men vi har ikke tatt hensyn til alle ønsker som gjaldt utfyllende informasjon om SIUs virksomhet.

1.3 Rapportens struktur

I neste kapittel beskrives programmets nasjonale styringsstruktur og nasjonalkontorets forhold til utvalgene, departementet, EU-kommisjonen og TI. Kapittel 3 omhandler nasjonalkontorets finansielle og administrative rammebetingelser, hvordan de har taklet overgang mellom første og andre fase av programmet og deres rutiner for rapportering, kontroll og revisjon. I kapittel 4 gis det beskrivelser og vurderinger av SIUs informasjonsstrategi, hvordan de bidrar til god oppslutning om programmet, praksis for veiledning og oppfølging av brukere, nettverksbygging og formidling av resultater fra programmet. Til slutt oppsummeres evalueringens hovedkonklusjoner om kontorets forvaltning av programmet.

2 Den nasjonale infrastrukturen

I dette kapittelet beskrives programmets nasjonale styringsstruktur og det redegjøres for nasjonalkontorets forhold til utvalgene, departementet, EU-kommisjonen og TI.

2.1 Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU)

Utdannings- og forskningsdepartementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av Sokrates-programmet i Norge. Departementet er gjennom avtalen med EU pålagt å oppnevne og bidra med finansieringen av et nasjonalt kontor som skal ha det praktiske ansvaret for gjennomføringen av programmet. Departementet har som det er redegjort for ovenfor inngått en avtale med SIU om driften av nasjonalkontoret. Sokrates-programmet er bare et av flere internasjonale programmer som SIU har ansvaret for. Dette innebærer at flere av dem som er involvert i de ulike delene av Sokrates-programmet også har andre arbeidsoppgaver. Dette gir en del administrative stordriftsfordeler, blant annet i forhold til it-

drift og økonomistyring. Kontoret har blant annet utviklet integrerte edb systemer for administrasjon og web-publisering.

SIU har ansvaret for tre ulike former for internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid: program, stipendordninger. Av disse utgjør programmene den største biten, og SIU er i dag det største internasjonale programkontoret i Norge. Programmene som forvaltes er basert på avtaler mellom Universitets- og høyskolerådet og de ulike oppdragsgiverne. Mens Sokrates-programmet omfatter hele utdanningssektoren, fra barnehage til voksenopplæring, retter de andre programmene seg utelukkende mot høyere utdanning. Det gis støtte til samarbeid med institusjoner i Norden, Europa, Øst-Europa, Afrika sør for Sahara, Sørøst-Asia, Mellom-Amerika og de palestinske områdene.

Ifølge SIUs strategiplan (2002-2006) er ambisjonen at SIU skal være norske utdanningsinstitusjoners fremste partner i utviklingen av internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid. Senteret tar sikte på å bli et sentralt informasjonssenter i Norge for internasjonalisering av utdanning og forskning.

2.2 Utvalgene

Det er lagt stor vekt på å involvere ulike aktører fra arbeidsliv og utdanningssektoren. Departementet har derfor etablert et Nasjonalt utvalg for Sokrates og Leonardo som er et rådgivende organ for departementet som består av 19 representanter fra ulike organisasjoner. I tillegg har flere departementer, deriblant Utdannings- og forskningsdepartementet, observasjonsstatus. Utvalget har som hovedoppgave å overvåke den norske deltagelsen i andre fase av de to EU-programmene og vurdere tiltak som kan bidra til å optimalisere utbyttet for Norge. Det skal også komme med synspunkter på retningslinjene for vurdering av prosjektsøknader og på oppfordring gi råd til departementet og nasjonalkontorene for henholdsvis Sokrates og Leonardo i spesielle saker. Utvalget er oppnevnt av UFD for første halvdel av programperioden 2000-2003. Ledervervet går på omgang mellom LO, NHO og Universitets- og høyskolerådet med en funksjonstid på ett år hver. Programkontorene er sekretariat for utvalget. Leonardo-kontoret har hatt hovedansvaret i første del av programperioden.

I midtveiseevalueringen av fase 2 av Sokrates-programmet, som er gjennomført parallelt med den foreliggende evalueringen av driften av nasjonalkontoret, legger vi vekt på at det er en tendens til at politikken for internasjonalt utdannings-samarbeid ikke er en integrert del av den øvrige utdanningspolitikken. Internasjonalisering betraktes ofte som et mål i seg selv og ikke som et middel til å realisere andre utdanningspolitiske målsetninger. Dette er særlig fremtredene i forhold grunn- og videregående utdanning og er en utfordring både for

departementet og SIU. For øvrig må det presiseres at det var sammenfallende erfaringer når det gjaldt begge programmene. Også vedrørende Leonardo da Vinci-programmet fremhevet informantene at det politiske og administrative ansvaret for internasjonale aktiviteter som drives i regi av programmet, er for fragmentert som følge av at ansvaret var delt mellom ulike avdelinger i departementet. En annen viktig årsak var at ønsket om å integrere programaktivitetene i den nasjonale politikken ble hemmet av at rammene for programvirksomheten langt på veg var gitt fra den europeiske kommisjonens side. En tredje viktig årsak som også ble fremhevet var at de nasjonale utvalgene primært hadde en rådgivende funksjon, og lett havnet på siden, ettersom den reelle politiske styringen finner sted mellom departementet og nasjonalkontorene. Men den løse koplingen mellom programaktivitetene og programmene kan likevel illustreres ved måten utvalgene fungerte på.

Til tross for at medlemmene representerte sentrale målgrupper for programmet spilte de en marginal rolle med liten vekt på politikkutvikling og utarbeidelse av tiltak som ble regnet som å være nødvendig for en konstruktiv utvikling av programaktivitetene nasjonalt. Ifølge informantene var deres dialog med departementet snarere preget av informasjonsutveksling, samt å bidra til å legitimere status quo i den nasjonale styringsstrukturen. Riktignok ble det fremhevet at sekretariatet hadde gjort sitt for å stimulere til aktuelle diskusjoner og innspill om programvirksomheten, blant annet ved å formulere diskusjonstema og spørsmål og ved å gi medlemmene anledning til å besøke noen av brukermiljøene. I seg selv førte dette til interessante diskusjoner, men ble ”et spark i løse luften” i forhold til å endre de sentrale politiske strategiene for den nasjonale driften av programmene. Departementet har heller ikke vært fornøyd med hvordan det Nasjonale utvalget har fungert, og har foreslått å erstatte det med et kontaktforum i forbindelse med at funksjonstiden utløper sommeren 2003. Ifølge beregninger gjort av SIU på vår forespørsel koster det årlig ca. 330.000 NOK å arrangere møter for Comenius, Grundtvig og Erasmus- utvalgene samt for å stille med SIUs representanter til møtene i Nasjonalt utvalg. Dette er en påminnelse om de betydelige administrative og økonomiske ressurser som går med til å drive denne type virksomhet. Det virker derfor som en fornuftig strategi at den nasjonale styringsstrukturen rasjonaliseres og vitaliseres. Det nye kontaktforumet kan eksempelvis spille en sentral rolle i utformingen av en strategi for å integrere internasjonalt samarbeid om utdanning i den øvrige utdanningspolitikken.

Ifølge våre informanter fungerer (under) programutvalgene bra, men på forskjellige måter. Mens Erasmus og Grundtvig-utvalget har vært relativt politisk orientert, har Comenius-utvalget hatt en viktig praktisk funksjon.

2.3 Samhandlingen med departementet

Samhandlingen mellom departementet og SIU er kompleks fordi Sokrates programmet forholder seg til ulike avdelinger i Utdannings- og forskningsdepartementet. De skolerettede delene av programmet er lagt til Læringscenteret, Grundtvig til avdelingen for kompetanse og arbeidsliv, mens Universitets- og høgskoleavdelingen er ansvarlig for Erasmus. I tillegg må SIU forholde seg til Avdeling for analyse og internasjonalisering i forbindelse med arbeidet med Nasjonalt utvalg for Sokrates og Leonardo da Vinci programmet.

Ifølge SIU er styringssignalene fra departementet angående den måten SIU driver Sokrates programmet på, ujevne mht. prinsipper og grad av involvering, selv om det må presiseres at dette varierer mellom avdelinger og personer. Men ifølge informanter fra departementet skyldes dette blant annet at SIU i stor grad har formidlet sine resultater til dem gjennom materialet utarbeidet for rapportering til EU, dvs. omfattende informasjon med høy detaljeringsgrad. At SIU er lokalisert i Bergen gir heller ikke rom for stor grad av uformelle møter og kontakt med departementet. Fra begge hold ble det påpekt at det gikk greit å kommunisere via telefon og post, men at det fremover er behov for ytterligere dialog om hvordan programmet skal utvikles og styrkes. Det ble fremhevet at både SIU og departementet kan være tjent med at representanter fra departementet i fremtiden avlegger regelmessige besøk ved SIU og inviteres med på flere aktiviteter i deres regi. Det er under etablering et system med årlige dialogmøter som kan utvikles videre.

2.4 Samarbeidet mellom TI/SIU

I forbindelse med gjennomføringen av Sokrates 2 og Leonardo da Vinci 2 inngikk Det norske universitets- og høgskoleråd v/ Senter for internasjonalt universitetssamarbeid og stiftelsen Teknologisk institutt v/ Leonardo da Vinci NA Norge høsten 2000 en forpliktende avtale for å sikre et tettere samarbeid på områder av felles interesse og hvor programaktivitetene kunne samordnes. Ifølge avtalen skulle dette særlig gjelde:

- Koordinering av innsatsen om sammenfallende deler av programmene
- Informasjonsaktiviteter mot målgruppene
- Planlegging, prosjektutvikling og spredning av resultater
- Informasjonsutveksling mellom programoperatørene
- Årlig felles personalseminar som også inkluderte operatørene for Youth og Culture 2000
- Samarbeid om nasjonalt utvalg for Leonardo da Vinci og Sokrates

Hvem som skulle få ansvaret for driften av andre fase av Sokrates- og Leonardo da Vinci-programmet ved anbudsrunderen i 1999, var ikke gitt. Selv om SIU og TI hadde ansvar for hvert sitt program i den første fasen av programmene, la de to kontorene inn tilbud som nasjonalkontor for fase to som omfattet begge programmene. Det utviklet seg naturlig nok et konkurranseforhold mellom de to enhetene. I tillegg har det i kjølvannet av en utredning i forbindelse med Kvalitetsreformen pågått en diskusjon om hvorvidt Norge, i likhet med land som Danmark og Finland, bør ta sikte på å opprette et nasjonalt senter som koordinerer alt internasjonalt samarbeid innen utdanning og arbeidslivsutveksling. Å ta stilling til hvorvidt en slik modell er hensiktsmessig for Norges vedkommende ligger utenfor mandatet til denne evalueringen. Men at departementet for tiden har slike ideer til vurdering er et viktig aspekt ved de betingelser som konkurranseforholdet kan forstås på bakgrunn av. Dette kan ha bidratt til at samarbeidet mellom SIU og TI ikke fullt ut har utviklet seg i henhold til intensjonene i avtalen.

Det er i første rekke når det gjelder informasjonsaktiviteter mot målgruppene, informasjonsutveksling mellom programoperatørene og samarbeid om Nasjonalt utvalg at samarbeidet har fungert etter avtalen. De har for eksempel samarbeidet om presentasjon av programmene på utdanningsmesser og utgitt en felles publikasjon; Europavegen. Videre har de utvekslet informasjon seg i mellom og samarbeidet i forbindelse med møter i det nasjonale utvalget som er felles for de to programmene. I den forbindelse er det en felles skriftlig programaktivitetsrapport fra Sokrates og Leonardo da Vinci programmene. Videre har programmene også samarbeidet noe rundt de felles utlysningene for Joint Actions i forbindelse med veiledning av potensielle søkere.

Det har vært lite samarbeid mellom SIU og TI når det gjelder koordinering av innsatsen om sammenfallende deler av programmet mot relevante målgrupper (som ifølge avtalen særlig skulle gjelde språkprosjekter, livslang læring og IKT i opplæring og undervisning) og med tanke på prosjektutvikling og spredning av resultater.

Det er imidlertid viktig å ta i betraktning at det her dreier seg om to programmer med ulik dynamikk, for eksempelvis har de ulike søknadsprosedyrer og tidsfrister i forhold til EU kommisjonen. Selv om de to programmene i prinsippet har betydelige synergipotensialer, er det likevel viktig å ta i betraktning at de retter seg mot to ulike felt i norsk samfunnsliv som er forskjellige i organisatorisk oppbygning, kultur og tradisjoner. Slik sett har det vært lagt opp til målsettinger som har vært vanskelige å innfri også innenfor rammen av hvert av de to programmene. På denne bakgrunn kan det hevdes at avtalen er noe ambisiøs og urealistisk, uten at det dermed er sagt at man ikke på sikt skal etterstrebe en bedre nasjonal integrasjon av programaktivitetene i EUs regi.

3 Intern organisering av driften

I dette kapittelet skal vi se nærmere på nasjonalkontorets finansielle og administrative rammebetingelser, hvordan de har taklet overgangen mellom første og andre fase av programmet og deres rutiner for rapportering, kontroll og revisjon.

1.1 *Finansielle og administrative rammebetingelser*

Nasjonalkontorets utgifter dekkes gjennom et tilskudd fra EU og et statlig tilskudd. Budsjetter for perioden 1.04.2002-31.03.2003 var på totalt 1 068 459 euro (NOK 8 710 000). Det nasjonale bidraget utgjorde 930 000 euro, mens bidraget fra EU var på 138 459 euro. EUs bidrag til de nasjonale kontorene fordeles mellom landene ut fra en fast fordelingsnøkkel, mens det nasjonale bidraget er fastlagt i kontrakten som ble inngått for drift av nasjonalkontoret i 2000.

Et mål på hva driften av programmet koster er å relatere det til hvor mye penger som fordeles. I 2002 mottok SIU 3 611 070 euro til fordeling til såkalte desentraliserte prosjekter. I tillegg ble 220 360 euro overført direkte fra den Europeiske kommisjonen til de høyere utdanningsinstitusjonene direkte og norske koordinatører mottok 908 994 euro. Det ble også gitt nasjonale tilleggsbevilgninger til Erasmus og Comenius på 163 000 euro. SIU var med andre ord direkte og indirekte involvert i fordeling av totalt 4,9 millioner euro. Driftsutgifter utgjorde ca 18 prosent av de totale utgiftene til programmet.

Tabell 1 viser budsjettet fordelt på ulike typer utgifter. Lønn og honorarer utgjør 57 prosent av budsjettet, mens husleie, data og overhead utgjør 22 prosent.

Tabell 1 Driftsbudsjett for perioden 1.04.2002-31.03.2003. Euro.

Lønn og honorarer	612375
Reiseutgifter ansatte	80302
Informasjonsmøter	95700
Publikasjoner osv	49700
Husleie, data og overhead	230382
Totalt	1068459

I perioden hadde totalt 9,9 årsverk til rådighet for driften av programmet. Tabell 2 viser hvordan disse ressursene fordeles mellom ulike programmer og oppgaver.

Tabell 2 Fordeling av stillingsressurser mellom ulike programmer og oppgaver i for perioden 1.04.2002-31.03.2003. Årsverk.

Comenius	2,1
Erasmus	1,67
Grundtvig	1
Lingua	0,1
Minerva	0,20
Andre programmer	0,3
Ledelse og administrasjon	1,65
Datastøtte	0,8
Regnskap	0,5
Informasjon	1,05
Annet	0,5
Totalt	9,87

Det er vanskelig å gi en vurdering av de økonomiske rammebetingelsene for driften av nasjonalkontoret. Ledelsen ved SIU ga selv uttrykk for at de hadde for få ressurser og at de nok hadde presset prisen for langt ned når de konkurrerte om å få anbudet. Vi fikk også et klart inntrykk av at presset på de ansatte ved SIU var høyt. Hvor mye ressurser som skal brukes til drift av denne typen programmer er imidlertid et spørsmål om ambisjoner og prioriteringer. Det kan synes som det kan være formålstjenlig med en tydeligere avklaring på dette punktet i forkant av neste anbudsrunde.

3.1 Overgangen mellom første og andre fase

Den mest merkbare endringen ved overgangen fra fase en til to gjaldt implementeringen av Grundtvig-programmet. I den forbindelse måtte SIU orientere seg mot et utdanningssegment de hadde lite erfaring med fra før; voksenopplæring rettet mot grupper med spesielle behov, eksempelvis innvandrere og fengselsinnsatte. Strategien var på den ene siden å ansette en ny person med fagbakgrunn og kontakter som var adekvat for implementeringen av programmet, på den andre siden å knytte aktivitetene opp mot SIUs eksisterende nettverk. Å markedsføre det nye Grundtvig programmet var en utfordring. Målgruppen strakte seg langt ut over de aktørene som tradisjonelt forbindes med voksenopplæring og programmet skulle nå ut til potensielle brukere, ofte små aktører, uten tradisjoner for prosjektsamarbeid verken på nasjonalt eller internasjonalt nivå. Grundtvig programmet er nå blitt godt kjent, og det kommer mange søknader. Antall søkere var imidlertid mye høyere når det gjaldt søknader fra relevante institusjoner. I 2001 mottok Norge ekstra midler fra EU kommisjonen, på grunn av høy aktivitet innenfor Grundtvig 2, mens uttellingen for Grundtvig 1 prosjekter var lav.

Ifølge våre informanter ved SIU oppleves overgangen mellom første og andre fase av Sokrates-programmet i 2000 på mange programområder som en fortsettelse av første

programperiode. Innenfor Erasmus-programmet har det forekommet betydelige administrative endringene rettet mot forenkling av rutiner og mer desentralisering av ansvar til nasjonalkontorene. Som det redegjøres for i neste avsnitt har nasjonalkontorene fått større ansvar for revisjonsarbeid og monitoraktiviteter mot tidligere. Ifølge SIUs representanter har overgangen mellom første og andre fase gått greit, men oppleves også som at flere oppgaver nå må løses med de samme administrative ressursene.

3.2 Rutiner for rapportering og revisjon

Nasjonalkontoret har i hovedsak fulgt opp og gjennomført kontroller av prosjektene som er del av den regulære koordineringen av programmene. De siste årene har det i henhold til kravene fra EU blitt utviklet mer formelle prosedyrer både for å kontrollere hvordan programmene drives og gjennomføres på lokalt nivå og for revisjon av virksomheten. Den enkelte programleder er ansvarlig for å gjennomføre kontrollene av driften. I Erasmus ble det gjennomført elleve besøk i 2001/02 basert på en sjekklister som i stor grad var utformet etter maler fra EU-kommisjonen og det britiske nasjonalkontoret for Sokrates. Sjekklister, som ble sendt institusjonene på forhånd, omfattet rutiner for driften av programmet slik som gjennomføring av informasjonsmøter, kontakt med utreisende studenter, samarbeid og kontakt med partnerinstitusjoner, mottak og innkvartering av innreisende studenter osv. Et utvalg rapporter fra studenter og lærere ble også gjennomgått. Representantene fra SIU hadde også møter med blant annet studiedirektør og personer som var involvert i implementering av kvalitetsreformen for å sikre at hensynet til Erasmus blir ivarettatt i de nye studieprogrammene. Det er sendt en skriftlig tilbakemelding til institusjonene, som SIU søker å holde på et overordnet prinsipielt nivå. Også innenfor Comenius er det utviklet formelle prosedyrer for kontroll, det samme er gjort innenfor Grundtvig.

De norske revisjonsprosedyrene er generelt mindre omfattende enn EUs. Kravene fra EU kan derfor virke relativt byråkratiske i forhold til de norske. Nasjonalkontoret har imidlertid tilpasset sine prosedyrer. Den enkelte programkoordinatorene er i samarbeid med SIUs revisor ansvarlig for revisjonen som gjennomføres av programassistent og regnskapsmedarbeider ved SIU. Det første revisjonsbesøket av Erasmus ble gjennomført i 2001/02. Ved fire institusjoner ble fem prosent av lærer og studentkontraktene kontrollert. I tillegg ble prosedyrene for driften av programmene kartlagt. Revisjonsbesøk er også gjennomført for Grundtvig aksjonen i forbindelse med oppgjør av kontrakten for 2001. I de øvrige programmene har revisjonen i hovedsak blitt gjennomført i forbindelse med den løpende kontakten med dem som har mottatt støtte. I Arion har programkoordinatoren kontrollert alle sluttrapporter inklusive regnskap og revisor gjennomførte en mer inngående kontroll av fakturaer og kvitteringer.

EU forenkling av de administrative rutiner, gjelder ikke for programkontorene. Det synes som SIU noe motstrebende har utviklet rutiner som tilfredsstillende kravene fra EU. Dette må delvis forstås i lys av den rollekonflikt de opplever siden de både skal initiere prosjekter og dele ut penger samtidig som de skal ivareta kontroll med økonomien på de ulike prosjektene. Det ble også sagt at kravene til revisjon bryter med norsk praksis og at den europeiske kommisjonen pirker på detaljer. Sett i lys av at for detaljerte oppfølgingsrutiner også representerer en belastning for de brukerne av programmet er det også viktig å begrense omfanget av denne virksomheten til et minimum slik at det ikke svekker attraktiviteten til programmet. SIU uttrykte imidlertid også forståelse EUs behov for å føre kontroll med programmene og at prosedyrene ikke kan være tilpasset forholdene i de enkelte landene.

4 Informasjon, veiledning og oppfølging

Ifølge avtalen med departementet skal kontoret ”sørge for egnet informasjon, kunngjøring og markedsføring, samt oppfølging av aktiviteter som får støtte gjennom programmet, i tillegg til å motivere og stimulere til god søkning fra Norge til programmet”. Dessuten er det presisert at kontoret skal sikre god regional deltakelse i programmet. I dette kapitlet skal vi først gi en beskrivelse og vurdering av SIUs informasjonsstrategi i så henseende. Deretter kommer vi nærmere inn på hvordan de bidrar til god oppslutning om programmet, praksis for veiledning og oppfølging av brukere, nettverksbygging og formidling av resultater fra programmet.

1.2 Informasjonsstrategi

I løpet av programperioden har SIU laget en rekke trykte publikasjoner, aviser, brosjyrer med mer, rettet mot å stimulere til god søkning. Som allerede nevnt gir de ut avisen ”Europavegen” i samarbeid med TI og Barne- og ungdomsavdelingen i Familie- og administrasjonsdepartementet. I tillegg kommer en rekke publikasjoner som informerer om de ulike programmene, f.eks er det gitt ut en egen avis særlig rettet mot å stimulere til bedre søkning til Erasmus-programmet.

SIU satset tidlig på aktiv bruk av elektroniske informasjonstjenester i tilknytning til Sokrates-programmet, med SIUs hjemmeside som inngangsportal til weben. I tillegg til basal informasjon om Sokrates-programmet, oppdateres her kontinuerlig all relevant informasjon som gjelder utlysninger, tidsfrister, søknadsskjema i tilknytning til programmet. Her gis også linker til andre program og relevante policy dokumenter. I kontakten med brukerne og i det skriftlige materialet som utgis reklameres det alltid for at siu.no er en viktig informasjonskilde, og det er sørget for at sentrale aktører i norsk utdanning har link til SIU på sine hjemmesider. SIU har også gjort et betydelig pionerarbeid i forhold til å utvikle

elektronisk baserte informasjonstjenester. Særlig kan vi fremheve IRIS-databasen som er finansiert med bidrag fra EU kommisjonen og Utdannings- og forskningsdepartementet.

SIU driver oppsøkende virksomhet for å stimulere til søkning innenfor deler av programmet særlig Comenius, Lingua og Grundtvig og i forhold til prosjekter som administreres direkte av EU (sentraliserte prosjekter). Dette gjøres blant annet gjennom å arrangere seminarer for å informere om programmene, etablere direkte kontakt til aktuelle miljøer, stimulere til søkning og bistå brukerne gjennom søknadsprosessen.

En annen viktig side ved SIUs informasjonsvirksomhet gjelder spredning og formidling av informasjon om programmet via ulike nettverk av kontaktpersoner som er utviklet for å nå ut til aktørene i utdanningssektoren. Dette gjelder i første rekke Erasmus-koordinatorene ved institusjonene i høyere utdanning, som mottar informasjon om alle deler av programmet gjennom e-post, workshops og seminarer. To ganger pr. år arrangeres Erasmus-konferanse for de internasjonalt ansvarlige ved universiteter og høyskoler. Samtlige av de Erasmus-koordinatorene vi har vært i kontakt med fremhevet dette tiltaket som særlig viktig for å informere, skape entusiasme og kontinuitet i arbeidet med programmet.

Informasjon om Comenius og Grundtvig formidles gjennom dem som er internasjonalt ansvarlige ved de til sammen 18 Statens utdanningskontorer på fylkesnivå¹, som så formidler videre til utdanningsadministrasjonen på kommunalt og fylkeskommunalt nivå og til selve skolene. Søknadsfristene for disse programmene annonseres også i lærernes fagpresse. I tillegg formidles informasjon om programmet via abonnentsordningen ”Sokrates E-mail liste”. Nasjonale nettverk for voksenopplæring, livslang læring, fleksibel læring og IKT i utdanning mottar rutinemessig informasjon om utlysninger og tidsfrister. SIU sprer dessuten informasjon om programmet gjennom direkte kontakt ved selv å delta på diverse møter, kurs, seminar og andre forum i utdanningssystemet.

På mer indirekte måter formidles informasjon om programmet. SIU oppmuntrer Erasmus koordinatorene til å samarbeide med informasjonsansvarlige ved sine respektive institusjoner, de oppmuntrer studentpressen til å trykke informasjon om programmet og programdeltakere til å holde kontakt med media. Endelig legges det betydelig arbeid i å spre informasjon om programmet i form av årsmeldinger, rapportering til EU og de nasjonale utdanningsmyndigheter og til medlemmene av de nasjonale utvalgene.

Som følge av at SIU forvalter program rettet mot flere verdensdeler er informasjonsmateriale som er spesielt utviklet med tanke på Erasmus-studenter også laget med tanke på andre

---

¹ Statens utdanningskontor ble en del av Fylkesmannens kontor fra og med 1. januar 2003.

innreisende studenter, forskere og lærere, for eksempel publikasjonen ”Bridges to Norway” og webportalen Study-Norway.net.

Samtlige informanter vi har vært i kontakt med var svært fornøyd med SIUs informasjonsstrategi og kvaliteten på de produkter som her har blitt utviklet. Det ble for eksempel sagt at de mestret å formidle både dagsaktuell informasjon og basisinformasjon om programmet og at materiellet gjennomgående holder høy kvalitet hva gjelder språk og lay-out. Samtlige fremhevet SIUs pionerarbeid når det gjaldt å utvikle elektroniske tjenester, selv om verdien av å kunne lese om programvirksomheten i papirformat, for eksempel avis, også ble fremhevet. SIUs informasjonskompetanse er utviklet over flere år. Ifølge en informant ved SIU er den spesielt knyttet til Sokrates-programmet, med en stab av pedagoger og medarbeidere med solid informasjonsfaglig kompetanse. Som et par andre informantene påpekte er denne solide plattformen også noe av forklaringen på utfordringer og dilemma SIU er stilt ovenfor i informasjonen om Sokrates-programmet. Etersom SIU er ambassadør for mange program og har en rik og avansert informasjonsstrategi er det en fare for at informasjonen om Sokrates ”drukner” i den øvrige informasjonen. Her siktes det særlig til SIUs hjemmeside. Ifølge informantene bør SIU ta innover seg at ikke alle brukerne er like kompetente i bruken av IKT. Når det i partnersøkdatabaser opereres med for mange ledd/undermenyer kan det fort bli for komplisert og utmattende.

Det var imidlertid ikke alltid informasjonen nådde ut til brukerne i tilstrekkelig grad fordi enkelte ledd hadde sviktet slik at det ble liggende paller med materiell. SIU kan ikke klandres for denne type svikt, men må uansett kontinuerlig overvåke at informasjonen når ut dit den skal. Som vi skal komme inn på i neste avsnitt, tyder alt på at brukerne er svært fornøyd med informasjonen som formidles på andre måter, gjennom SIUs veilednings- og oppfølgingsvirksomhet.

4.1 Veiledning og oppfølging

Som det også fremgår av SIUs informasjonsstrategi nedlegger kontoret et betydelig arbeid i å spre informasjon om mulighetene i Sokrates programmet. En viktig del av dette arbeidet er å veilede deltakerne og potensielle deltakere i deres arbeid med å utvikle søknader og sørge for en god lokal drift av programmene. De to årlige konferansene for Erasmus koordinatorene, kontaktseminar og kontakten med Statens utdanningskontor i forbindelse med Comenius og Grundtvig er eksempler på formaliserte tiltak som også har en veiledende og oppfølgende funksjon. Gjennom institusjonsbesøk bistår SIU de internasjonale kontorene ved universiteter og høyskoler i å utvikle sin internasjonaliseringsstrategi. Viktigst, ifølge SIUs representanter, er veiledning og oppfølging pr. telefon og e-post. Som det blir påpekt i midtveisevalueringen av Sokrates Norge, hevdet mange informanter at internasjonaliseringsarbeidet på

institusjonsnivå delvis er preget av betydelige mangler hva gjelder kontinuitet og stillingsressurser. Men samtlige av brukerne og koordinatorene vi har vært i kontakt med i forbindelse med denne evalueringen roser SIU for den måten de takler dette arbeidet på. I tillegg til å profilere programmet nasjonalt og lokalt (ved de enkelte læresteder) gjennom solid informasjonsmateriell, er kontoret også ”brukervennlig” i sin kontakt med lokale koordinatorene for programmet.

SIU har fungert som et viktig ledd mellom EU systemet (med sine kompliserte prosedyrer, regler og språk) og den praktiske implementeringen av programmet som skal skje ved norske institusjoner og fulgt opp brukerne i den daglige koordineringen av programmet. I intervjuene ble det for eksempel fremhevet at SIU har hatt en lav terskel for hvilke spørsmål de lokale koordinatorene har kunnet stille. I likhet med hva som har vært gjort i andre deltakerland, er det igangsatt et (nasjonalt) ressursnettverk for koordinatorene på institusjonsnivå (RIK). SIU har her vært villige til å bistå. Ifølge en av koordinatorene vi intervjuet var dette unødvendig fordi relasjoner mellom nasjonalkontoret og brukerne var så gode i Norge.

Å veilede og følge opp gjennom å svare på henvendelser via telefon og e-post er en viktig, men også usynlig del av SIUs virksomhet, i tillegg til at de ”drukner i rapportering”, som det ble sagt. Dette går i følge SIUs egne representanter på bekostning av mer oppsøkende virksomhet som å oppmuntre og hjelpe miljøer som er uerfarne med å delta i EU programmer til å få frem søknader.

4.2 Nettnettbygging

Som SIUs informasjonsvirksomhet kan illustrere, har kontoret utviklet betydelige nasjonale nettverk for å utvikle og støtte opp under virksomhetene i Sokrates programmet. Ifølge dem selv er kontakten med programkoordinatorene ved universiteter og høyskoler og ved Statens utdanningskontor særlig viktig. SIU deltar også i nettverk sammen med nasjonalkontorene i andre deltakerland, og med direktører for lignende kontor på nordisk basis. Det er særlig innenfor Comenius-programmet at SIU har vært aktiv i form av internasjonal nettverksbygging for å knytte kontakter med aktuelle samarbeidspartnere i andre land, f.eks i Østerrike. I regi av Comenius Norge har det også vært arrangert internasjonale tematisk orienterte konferanser. I følge SIUs representanter kunne det med fordel vært arrangert flere slike konferanser i SIUs regi. Innenfor høyere utdanning vurderes de faglige nettverkene som for svake, noe som ble illustrert ved de mange utvekslingsavtaler som er inngått mellom norske og utenlandske institusjoner, men som aldri brukes. Overgangen til i større grad å bli et administrativt og ikke faglig styrt program, har slik sett også vært merkbar. Den delvis løse koplingen mellom studentutvekslingsaktiviteter og etablerte fagnettverk opprettholdes ved at fagpersonalet vegrer seg mot å delta, fordi slike aktiviteter krever stor innsats og dermed ikke

er faglig og strategisk formålstjenlig i en vitenskapelig karriere. Som en annen (ekstern) informant påpekte, og som også ble påpekt i en evaluering av Norges deltakelse i Tematiske nettverk i Sokrates/Erasmus programmets regi (SIU 2002), begrenses SIUs mulighet til å utvikle faglige nettverk også av at det i akademia er en utbredt skepsis mot å delta i nettverk som er byråkratisk initiert på basis av politiske målsetninger. I tillegg kommer en generell skepsis mot byråkratiske programmer.

SIU er ofte i kontakt med ”EU-systemet” gjennom telefon og e-post, og er fornøyd med det samarbeidet de har med sine faste kontaktpersoner der. I en begynnerfase ble det lagt vekt på å utvikle nære forbindelser til Kommisjonen. Utvikling av nye nære forbindelser har ikke samme prioritet i dag.

4.3 Spredning og oppslutning

Ifølge avtalen med departementet skal SIU bidra til å fremme prosjektdeltakelse innenfor de ulike delene av programmet og å sikre en god regional deltakelse. Som det går frem av evalueringen av implementeringen av andre fase av Sokrates-programmet er oppslutningen fra de ulike målgruppene generelt tilfredsstillende, selv som om det på enkelte områder kunne vært bedre. I likhet med mange andre land i Europa har det for eksempel vært tungt å få frem søknader til språkprosjekter.

Som også var tilfellet ved evalueringen av norsk deltakelse i Erasmus programmets første fase, er det fremdeles store forskjeller mellom institusjoner med hensyn til deltakelsen i dette programmet. Når det gjelder Comenius-programmet viser SIUs egne utregninger betydelige fylkesvise variasjoner med høyest aktivitetsnivå i Rogaland og lavest i Troms. Det er også betydelig skjev fordeling av Comenius-prosjekter mellom kommunene innen fylkene. Tall fra Grundtvig-programmet viser at særlig Oslo-regionen er godt representert, og de fleste fylker er representert. Innenfor Comenius og Erasmus synes hovedmønsteret ikke å være, som gjerne forventet, at Oslo-regionen er overrepresentert i forhold til resten av landet. Men de tre nordligste fylkene er svakt representert sammenlignet med resten av landet.

Ifølge informantene skyldes den noe ujevne geografiske fordelingen av programaktivitetene en rekke ulike forhold. I forhold til Erasmus-programmet kan lav deltakelse være en konsekvens av at institusjonen satser på andre program og andre regioner, men det kan også være en konsekvens av svak koordinering på institusjonsnivå. Smitteeffekten av Comenius-programmet kan være stor mellom naboskoler, og bidra til at enkelte kommuner og fylkeskommuner tidvis blir sterkt representert. Ulik geografisk spredning av prosjekter kunne dessuten forstås i lys av ulik oppfølging fra Statens utdanningskontor og skoleeierne i de ulike fylkene. Selv om ujevn regional deltakelse i Sokrates-programmet skyldes forhold SIU

vanskelig kan påvirke alene, er det å bidra til å sikre en god regional deltakelse like fullt en stor utfordring i tiden fremover. SIU har ifølge dem selv et bevisst forhold til dette og arbeider strategisk for å nå bredt ut til institusjoner og skoleeiere.

4.4 Formidling av resultater

SIUs egne representanter hevder at mye fortsatt kan gjøres når det gjelder spredning og formidling av resultater av programvirksomheten, og at dette arbeidet bør prioriteres høyt i tiden fremover. En slik prioritering vil også være i tråd med intensjonene i driftsavtalen inngått med departementet.

Formidling av resultater fra prosjektene er en stor og vanskelig utfordring og det er lett å forstå at dette prioriteres ned i det daglige arbeidet som er preget av stramme tidsfrister. Denne type undersøkelser og formidling kan heller ikke ivaretas av SIU alene, men må baseres på engasjement fra brukerne og økonomisk støtte fra oppdragsgiverne. SIU har imidlertid lagt ned et betydelig arbeid i så henseende. En evaluering av bruken av tematiske nettverk i Sokrates/Erasmus i norsk høyere utdanning ble gjennomført av SIU i samarbeid med UIB i 1999/2000 (publisert 2002). Gjennom IRIS databasen, som er utviklet av SIU, formidles studentenes erfaringer med Erasmus programmet. Ikke minst formidles resultater fra aktivitetene gjennom brosjyrer og annet informasjonsmaterieell som "Erasmusavisen" og "Europevegen". En evaluering av Norges deltakelse i Erasmus-programmet ble dessuten utført av NIFU på oppdrag fra departementet i 1999/2000.

Selv fremhevet SIU sine undersøkelser av effektene av Comenius programmet, f.eks Internasjonalt samarbeid i videregående skular (Eikeland 1999), og "Languages in international school work" (Eikeland 2001). Den siste rapporten "The aftereffects of international school work: Profiles, strategies and experiences in Norway" (Eikeland 2003), omhandler deltakerskolenes erfaringer med og lærdom fra å delta i aktiviteter i regi av Comenius-programmet: Hvilke internasjonale profiler de har utviklet, på hvilken måte deltakelsen i slike prosjekter har påvirket undervisning og læring, hvorvidt skolene utnytter tid og ressurser annerledes som følge av deltakelsen, og hvordan internasjonaliseringsarbeidet er mottatt i skolens lokale omgivelser.

Undersøkelsene av effektene av Comenius-programmet holder høy kvalitet. Viktige problemstillinger operasjonaliseres langs mange variabler og undersøkelsene har høy svarprosent. I rapporten "Med Comenius i skulen" presenteres og drøftes aggregerte resultater fra analysene av programmets positive utslag i skolen på en lettfattelig og oversiktlig måte og illustreres med en rekke interessante eksempler på positive effekter av internasjonalt skolearbeid. Riktignok kan denne type formidling lett få et noe panegyrisk preg ettersom det

formidler resultater fra entusiastiske deltakere, deltakere som har kommet gjennom nåløyet og fått nytte godt av programmet. Denne måten å dokumentere og formidle resultater fra programaktivitetene på kan likevel tjene som inspirasjon til etterfølgelse.

Som det også påpekes i evalueringen av Norges deltakelse i ”Tematiske nettverk” i Sokrates/Erasmus regi er det også viktig å ha in mente at resultater fra programaktivitetene kan dreie seg om en rekke ulike produkt, om kvaliteter som ikke så lett lar seg måle, eksempelvis konferanser, papers, innspill til bedre undervisnings- og læringsmetoder, testing av verktøy, det kan være vanskelig å skille effekter av programaktivitetene fra andre bidrag aktivitetene har vært en del av. Effektene av aktiviteter kan strekke seg utover selve programperioden. Det kan dreie seg om store personlige gevinster, men der effekter vanskelig kan etterspores fordi utbyttet ikke er direkte og eller bevisst koplet til institusjonelle strategier. Når det eksempelvis gjaldt pensumsutviklingsprosjekt innenfor tematiske nettverk var det bare noen få eksempler på at aktivitetene faktisk hadde ført til endret pensum i norsk sammenheng.

5 Konklusjoner og anbefalinger

Siden 1995 har SIU vært nasjonalt kontor for Sokrates programmet i Norge. Denne evalueringen omhandler operatørens virksomhet i første del av programmets andre fase; 2000-2003. I det følgende oppsummeres evalueringens hovedkonklusjoner om kontorets forvaltning av programmet.

I forhold til brukerne har SIU behersket rollen som oversetter, promotør og bufferorganisasjon svært godt. SIU har ivaretatt disse rollene ved å spre informasjon om programmet på en attraktiv måte, ved å stimulere og hjelpe institusjoner og miljøer til å søke og delta i programmet, finne partnere og ved å bistå dem i å håndtere rapportering av økonomi og resultater. Overgangen til programmets fase to har vært mestret bra, også med hensyn iverksettelsen av Grundtvig-programmet, som startet i 2000. Som også brukerne vi intervjuet la stor vekt på, er SIU både særdeles dyktig til å utarbeide informasjonsmateriell og på veilednings- og oppfølgingssiden. Internt har SIU velfungerende rutiner for økonomistyring og rapportering til EU-kommisjonen. I driften av programmet trekkes det veksler på at det forvaltes innenfor en større organisasjon med internasjonalisering som spesialer, med tett kopling mellom informasjons-/ikt- og programforvaltningsoppgaver.

SIU er ambassadør for en rekke programmer og regioner, ikke bare Sokrates, men fellesnevneren er likevel at deres aktiviteter i hovedsak er rettet mot høyere utdanning. Gitt særegne behov i Sokrates-programmet, og da særlig i forhold til Comenius og Grundtvig

reiser det seg utfordringer knyttet til hvordan SIU kan bygge nye og utvikle bedre relasjoner til utdanningsaktører i arbeids- og næringsliv og til skoleforvaltningen på fylkeskommunalt og i en viss grad også kommunalt nivå. Å arrangere regionale informasjonskonferanser for å opplyse og motivere de ansvarlige på lokalt nivå i forhold til mulighetene i Comenius og Grundtvig programmene er et godt strategisk valg av SIU i så henseende.

SIU bør arbeide for å involvere de statlige høyskolene sterkere i Sokrates-programmet generelt og Erasmus spesielt. En bedre geografisk spredning av programressursene bør etterstrebes, men det er viktig å presisere at ressursallokeringen også styres av forhold SIU vanskelig kan påvirke. Den videre suksessen til programmet er uansett avhengig av at SIU fortsatt arbeider for å utvikle og spre resultatinformasjon om Sokrates-programmet for eiere, brukere og oppdragsgivere.

Det knytter seg ellers store utfordringer til potensielle synergieffekter gjennom å koordinere innsatsen i sammenfallende deler av Leonardo- og Sokrates programmet. Ambisjonene fra departementet har riktignok vært for høye gitt en rekke strukturelle begrensninger som knytter seg de to programmenes ulike karakter og den nasjonale organiseringen av de to programmene. SIU ønsker seg flere administrative ressurser og stillinger innenfor rammen av Sokrates-programmet til å drive mer oppsøkende virksomhet, rådgiving, hjelp til søknader og utvikle nettverk. Men det må også foretas prioriteringer i internasjonaliseringsarbeidet. Her ligger den en utfordring også hos de sentrale utdanningsmyndigheter i forhold til strategiske satsninger og hvordan en skal organisere arbeidet på nasjonalt nivå. Det bør for eksempel vurderes hvorvidt det skal utvikles insentiver for å stimulere til og sikre mer kontinuitet i internasjonaliseringsarbeidet på lokalt nivå og ved de enkelte utdanningsinstitusjonene.

I programevalueringene av Sokrates og Leonardo understrekes det at en viktig forutsetning for en bedre utnyttelse av slike programmer som et virkemiddel i den nasjonale politikken. Utfordring ligger i å utnytte blant annet Sokrates-programmet i ulike tiltak som nå iverksettes i hele utdanningssystemet for å fremme kompetanseutvikling og kvalitet i utdanning. Dette kan bidra til at det utvikles insentiver som stimulerer og sikrer større grad av kontinuitet i internasjonaliseringsarbeidet på lokalt nivå. Det er en utfordring for SIU og Utdannings- og forskningsdepartementet å bidra til å utvikle en strategi på dette feltet.

Utvalgte referanser

de Smedt, Koenraad og Ingebjørg Birkeland (2002) Thematic networks in higher education: A Norwegian perspective. Bergen: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

DECISION No 253/2000/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 24 January 2000 establishing the second phase of the Community action programme in the field of education "Socrates". Official Journal of the European Communities.

Eikeland, Ole Johan (2001) Languages in international school work. Bergen: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

Eikeland, Ole Johan (2001) Med Comenius i skulen" Bergen: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

Eikeland, Ole Johan (2003) The aftereffects of international school work: Profiles, strategies and experiences in Norway. Bergen: : Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

Programaktivitetsrapport Sokrates og Leonardo da Vinci programmene. Vurdering og utvikling innenfor ulike deler av programmene. Statistikk over programaktivitetene. (Rapport til Nasjonalt utvalg for Sokrates og Leonardo da Vinci 2002).

Rikstad, Trude (1999) Internationalisation of higher education and research. Report presented to the Norwegian Government Commission on Higher Education after 2000. Redigert utgave ved Ingebjørg Birkeland. Bergen: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

SIU 2001. Bergen: Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

Wiers-Jenssen, Jannecke og Jens-Christian Smeby 2001: Norsk deltakelse i ERASMUS-programmet Perspektiver fra norske læresteder. NIFU skriftserie nr. 11/2001

SIU (2001)Årsrapport 2001; Driften av Sokrates programmet.